

(Material tradus)

Stenograma

primei sesiuni a Sfatului Popular al Regiunii Autonome Maghiare, ținută în ziua de 10 ianuarie 1954

Tov. Bugyi: Tovarăși deputați și deputate, sesiunea de constituire a Sfatului Popular regional al Regiunii Autonome Maghiare se desfășoară într-un moment când oamenii muncii din patria noastră, însuflețiți de victoria în campania alegerilor de deputați din 20 decembrie 1953, au pornit cu un nou avânt în muncă pentru îndeplinirea planului de stat pe 1954, într-un moment când oamenii muncii de la orașe și sate luptă și cu mai mult succes pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural al întregului popor muncitor.

Alături de întregul popor muncitor, oamenii muncii din Regiunea Autonomă Maghiară, cu ocazia alegerilor de deputați în Sfaturile Populare, au dovedit încă o dată atașamentul lor față de partid și guvern și astăzi ei sunt ferm hotărâți de a munci pentru a traduce în viață prevederile Plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din 19-20 august 1953, privitoare la ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc. În același timp, lagărul imperialist urmează politica de militarizare și de agresiune. Prin goana lor pentru profituri maxime, adâncesc mizeria maselor populare din aceste țări.

Tovarăși deputați și deputate, în numele Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional vă aduc un călduros salut și pentru ca sesiunea noastră să se desfășoare în bune condițiuni propun ca să fie ales un prezidiu. Cine are vreo propunere ?

Tov. Solymosi: Eu propun pe tov. Moghioroș, tov. Kapusi și pe tovarășa Pinte Florica.

Tov. Bugyi: Supun votului propunerea făcută. Cine este pentru? Cine este contra? Cine se abține? Tovarășii propuși au fost aleși în unanimitate.

Tov. [József] Kapusi: Tovarăși deputați și deputate, în numele prezidiului sesiunii mulțumesc pentru încrederea ce ne-a fost acordată, vă promitem că ne vom strădui pentru a conduce lucrările acestei sesiuni în așa fel ca ea să decurgă în cele mai bune condițiuni și să ducă la rezolvarea sarcinilor importante care stau în fața Sfaturilor Populare.

Propun următoarea ordine de zi

- 1) Alegerea comisiilor care vor funcționa în cadrul sesiunii, în primul rând a comisiei de validare, a comisiei de propunere pentru comitetul executiv al Sfatului Popular, a comisiei care va propune comisiile permanente ale Sfatului Popular.
- 2) Raport asupra realizării planului de colectări, care va fi prezentat de tovarășul Bugyi.
- 3) Raportul comisiei de validare.
- 4) Alegerea Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional.
- 5) Alegerea comisiilor permanente ale Sfatului Popular Regional.

Dacă are cineva ceva de obiectat în legătură cu această propunere pentru ordinea de zi.

Supun votului ordinea de zi propusă. Cine este pentru? Cine este contra? Cine se abține! Ordinea de zi propusă a fost aprobată în unanimitate.

Tov. Pinte: Pentru ca sesiunea noastră să fie mai scurtă, propun ca sesiunea noastră de astăzi să decurgă în limba maghiară.

Tov. Kapusi: Supun votului propunerea făcută de tovarășa Pinte. Propunerea făcută a fost aprobată în unanimitate. Trecem la primul punct al ordinii de zi. Vă rog ca să faceți propuneri pentru comisia de validare, 11 tovarăși care vor controla mandatele tovarășilor aleși.

Tov. Szöcs: Eu propun pe următorii tovarăși: 1. Hegyi Zoltán; 2. Andrašovski [T.]; 3. Rațiu Alexandru; 4. Égető Vilma; 5. Lőrinci Iosif; 6. Hegyesi Alexandru; 7. Fazakas Lajos; 8. Borbély Lidia; 9. Roman Alexandru; 10. Sándor Ilie și 11. Miklós Antal.

Tov. Kapusi: Supun votului propunerea tovarășului Szöcs. Trecem la alegerea comisiei de propunere pentru membrii comitetului executiv al Sfatului Popular.

Tov. Benedek: Propun pe tovarășul Szöverfi ca președinte, tov. Bíró Irina secretar și Kedves Domokos membru.

Tov. Kapusi: Supun votului adunării propunerea făcută de tovarășul Benedek. Tovarășii propuși au fost aleși în unanimitate de adunare. Trecem la propunerea tovarășilor pentru comisia de propunere a comisiilor permanente.

Tov. Branici: Eu propun pe tovarășul Kovács Gh., Vass András și Tero Aurel

Tov. Kapusi: Propunem ca tovarășul Kovács să fie președintele comisiei. Supun votului propunerile făcute. Adunarea a fost de acord în unanimitate cu propunerile făcute. Rog pe tovarășii aleși ca să înceapă lucrările și în același timp propun ca adunarea să treacă la punctul 2 din ordinea de zi. Dau cuvântul tovarășului Bugyi, care va prezenta un raport asupra realizării planului de colectări.

(Tov. Bugyi dă citire raportului)

Tov. Kapusi: Dacă cineva dintre tovarășii deputați sau dintre tovarășii invitați are ceva de întrebat de la tovarășul Bugyi în legătură cu raportul făcut ?

Tov. Csupor: Câți deputați regionali sunt care nu și-au predat încă cotele? La fel, câți salariați de Sfat sunt care nu și-au predat cotele și dacă au fost luate măsuri în acest sens?

Tov. Kapusi: Propun ca să facem o pauză de 15 minute, după care tovarășul Bugyi va da răspuns la întrebarea tovarășului Csupor. În același timp, tovarășii pot să se înscrie la cuvânt la tovarășa Pinte Florica.

*

Tov. Kapusi: Sunt înscriși la cuvânt 20 de tovarăși, eu propun din partea prezidiului ca fiecare vorbitor să vorbească cinci minute. Dacă sunteți de acord cu această propunere? Tovarășul Bugyi va da răspuns la întrebarea pusă.

Tov. Bugyi: În întreaga regiune sunt 177 salariați ai Sfatului Popular care nu și-au predat cotele și nouă deputați. Au fost luate următoarele măsuri: dintre salariații Sfatului Popular care încă nu și-au făcut datoria către stat câțiva au fost îndepărtați din servicii, de exemplu Manda Vasile, Rusu Petru și alții.

Tov. Égető Vilma: Tovarăși, după apariția hotărârilor plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. se simte o îmbunătățire în ceea ce privește îndeplinirea planului de colectări. De exemplu: înainte de apariția hotărârilor plenarei am avut realizat la carne 51%, lapte 61%, lapte de oaie 89%, lână 100%; astăzi: la carne 69,6%, lapte 94,7%, lapte de oaie 101%, lână 101%. Fără îndoială, la acest rezultat au contribuit foarte mult și deputații Sfatului Popular, care cu ocazia întâlnirilor cu alegătorii au explicat oamenilor importanța colectărilor. La fel și colectorii au lucrat mai

conștient. Pentru ca să avem rezultate și mai bune este necesar ca noi, deputații aleși, să fim exemple în toate acțiunile și să nu fie nici unul dintre noi care să nu-și facă datoria la timp față de stat, este necesar ca să adâncim legăturile noastre cu masele și lunar să facem întâlniri, unde să fie discutate problemele actuale.

Tov. Asztalos: Tovarăși deputați și deputate, am ascultat acest raport, prezentat de tovarășul Bugyi, și am constatat că comitetul executiv a avut o serie de realizări, însă a avut și o serie de lipsuri. Am constatat că planul de colectări la o serie de produse a fost realizat 100%, însă mai sunt o serie de produse, cum sunt porumbul, floarea soarelui, mazărea, ceapa, carnea, care nu au fost realizate așa cum a cerut partidul și guvernul de la noi. Tovarăși, eu rog pe dvs. ca întorcându-vă acasă să depuneți o muncă și mai intensă pentru realizarea planului de colectări, să analizați care sunt cauzele neîndeplinirii acestui plan. Am auzit aici că sunt o serie de salariați ai Sfaturilor Populare care nici ei înșiși nu și-au făcut datoria către stat. Tovarăși, noi trebuie să ducem o muncă de lămurire în rândurile acestor salariați ai Sfaturilor Populare asupra importanței colectărilor, trebuie arătat că ei trebuie să fie exemple în fața țăranimii. Tot în legătură cu colectările vreau să arăt că unii tovarăși fac abuzuri și o serie de ilegalități. Tovarăși, noi avem legi și problemele trebuie să fie rezolvate pe baza acestora, pe cale legală și nicidecum abuzivă. La fel, unele Sfaturi Populare fac abuzuri și ilegalități în problema spațiului locativ. Eu rog pe tovarășii deputați ca să ajute Sfaturile Populare pentru respectarea legalității populare, pentru respectarea legilor noastre.

Tov. Szöcs Béla: Tovarăși, din raportul prezentat de tovarășul Bugyi nu a reieșit ce ajutor au dat muncitorii din întreprinderile noastre în muncile agricole. După părerea mea, ar fi fost bine dacă această problemă ar fi fost amintită și analizată în acest raport.

Eu mai vreau să arăt aici că mai avem serioase lipsuri în ceea ce privește aprovizionarea populației, nu am dat ajutor U.R.C.C.-ului pentru îndeplinirea planului de achiziții, la fel avem serioase lipsuri în ce privește aprovizionarea cu carne, dar cu toate acestea, cu ajutorul partidului și guvernului și prin aducerea unor mărfuri de către stat pe piață, am reușit ca prețurile să fie mai scăzute.

Tov. Pozsonyi Antal: Tovarăși, în legătură cu planul de colectare vreau să arăt că și în raionul nostru au fost obținute unele rezultate; stăm mai slab cu colectarea produselor de toamnă și cu produsele animale, de exemplu carne 77%, lapte 94,5%, lapte de oaie 99,5%, lipsuri serioase avem încă la porumb, ceapă și cartofi (porumb 68,9%, ceapă 57%, cartofi 99%). Ca o lipsă a fost din partea Sfatului Popular raional că nu am dat destul ajutor Sfaturilor Populare comunale în rezolvarea problemelor, nu am controlat destul de bine munca lor, în așa fel s-a putut întâmpla ca în unele comune să avem serioase greutăți în realizarea planului de colectări. Nu am avut o evidență clară despre acei țărani care n-au predat cotele, nu am controlat destul de bine munca în legătură cu reducerile de cotă făcute în urma calamităților. Eu îmi iau angajamentul că voi face totul pentru îndeplinirea planului de colectări, pentru asigurarea aprovizionării muncitorilor.

Tov. Guțu Victoria: Pentru îndeplinirea planului de colectări, îmi iau angajamentul că voi duce muncă de lămurire în rândurile țăranilor din circumscripția unde am fost aleasă, ca toți țăranii să-și predea cotele la timp și ca să-și desfacă produsele prin cooperatie; în acest fel vor contribui la întărirea alianței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare.

Tov. ... : Tovarăși, ascultând raportul în legătură cu colectările, am constatat ca primă lipsă că în raport a fost arătat că hotărârile partidului și guvernului nu au fost popularizate în suficientă măsură între țărani. Pentru îmbunătățirea mersului

colectărilor eu propun ca acei colectori care nu-și fac datoria, care fac ilegalități și abuzuri să fie îndepărtați. Să fie controlat dacă acei țărani care fac transportul cerealelor la bazele de recepție sunt plătiți. Iar în legătură cu comunele care trebuie să predea cotele în alte regiuni, eu propun ca la aceste centre să fie trimis un delegat al regiunii noastre și în acest fel vom face un control mai temeinic asupra mersului colectărilor în comuna respectivă.

Tov. Lazăr Elvira: Tovarăși deputați, după instaurarea regimului de democrație populară, prin grija partidului și guvernului au fost înfăptuite nenumărate realizări în toate domeniile de activitate. Voi arăta realizările și greutățile din domeniul învățământului.

Înainte de 1944, țara noastră a avut un procentaj foarte mare de analfabeți, numai în regiunea noastră au fost peste 60 mii. A fost necesară organizarea unei campanii pentru înlăturarea misticismului. Trebuie să amintim aici și reforma învățământului, în urma căreia învățământul trece direct sub controlul statului. Pe această bază au fost deschise o serie de școli medii-tehnice profesionale, la fel și numeroase școli pentru minoritățile naționale, în acest fel au fost create posibilități tot mai largi pentru copiii oamenilor muncii pentru a învăța. La fel, au fost acordate burse, numai în regiunea noastră avem peste 100 mii de bursieri. Au fost înființate secții fără frecvență și prin corespondență pe lângă diferitele facultăți, au fost înființate cercuri pedagogice.

Dar vreau să arăt, tovarăși, că pe lângă aceste rezultate obținute avem încă serioase greutăți. Activitatea extrașcolară a cadrelor didactice este slabă. Lumină electrică nu avem în unele raioane și la regiune. Există lipsa combustibilului, multe școli nu vor putea începe cursurile mâine, 11 ianuarie, din această cauză. Mobilierul școlilor este învechit. Toate aceste lipsuri împiedică desfășurarea în bune condițiuni a activității în domeniul învățământului.

Sarcinile imediate care stau în fața deputaților aleși în Sfaturile Populare pentru realizarea hotărârii plenarei lărgite a C.C. din 19-20 august în vederea ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii sunt, în primul rând, de a duce o muncă intensă pentru lichidarea analfabetismului, pentru mobilizarea cetățenilor ca să-și trimită copiii la școală; mobilizarea analfabeților pentru frecventarea cursurilor. Să ducem o muncă de lămurire în legătură cu transportul lemnelor. Comitetul executiv are ca sarcină de a sprijini Secția de învățământ pentru intensificarea muncii de control, pentru educarea celor peste o sută de mii de tineri, viitorii constructori ai socialismului.

Eu, în cadrul activității mele, voi căuta ca prin munca ce o depun, prin munca mea de zi cu zi să dau cât mai multe cadre bine pregătite, stăpâni de materiile predate. Voi duce muncă de lămurire prin intermediul elevilor, prin consfătuiri cu părinții, ca ei să-și predea la timp cotele. Mă voi interesa de greutățile cetățenilor din circumscripția mea și voi căuta, prin ajutorul comitetului executiv al Sfatului Popular, rezolvarea lor.

Tov. Kedves D.: Tovarăși, în legătură cu realizarea planului de colectări trebuie să vorbim și de atitudinea nejustă a unor colectori și aceasta din cauza lipsei de control asupra acestor colectori. În multe locuri, din cauza impunerilor nejuste, avem mari greutăți, de exemplu la Nagyajta [Aita Mare] și Százajta [Aita Seacă]. Recolta medie a fost stabilită greșit în unele comune și am fost nevoiți ca să verificăm din nou aceste impuneri; toate acestea au contribuit la întârzierea îndeplinirii planului de colectări. Noi trebuie să facem totul pentru organizarea muncii în raionul Sepsî. La fel, trebuie să ducem o muncă intensă pentru introducerea energiei electrice în

acest raion, pentru care eu propun ca mașinile, mai bine zis motoarele care stau nefolosite la unele întreprinderi să fie predate G.A.C.-urilor.

O altă problemă este în legătură cu sprijinirea S.M.T.-urilor, unde o serie de mașini au fost scoase din funcțiune, dar care pot fi reparate prin anumite transformări. Eu îmi iau angajamentul că acolo unde sunt, la S.M.T., mă voi strădui ca să folosesc toate posibilitățile ca să dăm un cât mai mare ajutor gospodăriilor agricole colective și întovărășirilor.

Tov. Pușcaș Pascu: Ascultând raportul făcut asupra colectărilor, am constatat că deși în acest an am depus eforturi mai mari, nu am reușit ca să realizăm 100% planul de colectări la toate produsele, aceasta desigur din cauză că au existat o serie de lipsuri. Din cauza impunerilor greșite nu toți țărani au putut să facă față cerințelor pentru colectare, aceasta mai ales la lapte, iar la produsele vegetale mulți țărani au primit planuri de cultură greșite.

Știm foarte bine că muncitorii de la fabrici au realizat și au depășit planul lor de producție, totuși noi nu am reușit ca să îndeplinim planul de colectare. Eu îmi iau angajamentul că în sectorul meu de activitate voi duce o muncă de lămurire între cetățeni ca să-și predea cotele, pentru că numai în acest fel vom fi în stare ca să aprovizionăm muncitorii de la orașe cu alimente.

Trebuie să luptăm cu toate puterile noastre ca să împiedicăm pătrunderea dușmanilor de clasă în rândurile noastre, cum sunt chiaburii, care caută să împiedice munca noastră pentru îndeplinirea planului de colectări.

Tov. Hegyi Zoltán: Tovarăși, noi, muncitorii de la fabrica de textile „Dózsa Gheorghe” am reușit ca în cinstea alegerilor planul nostru de producție să fie îndeplinit. După plenara C.C. al P.M.R. din 19-20 august am primit ajutor pentru munca de investiții. Am obținut rezultate în ceea ce privește aprovizionarea fabricii și a muncitorilor cu lemne de foc, la fel, au fost construite 15 locuințe muncitorești. Am trimis pe teren agitatori în legătură cu munca de colectare. Eu îmi iau angajamentul că acolo unde voi munci voi face totul pentru traducerea în viață a hotărârilor Plenarei C.C. din 19-20 august.

Tov. Horváth Dénes: Trebuie să vă arăt că a existat ca o lipsă a noastră că organele C.S.C.-ului nu au fost controlate mai îndeaproape, din care cauză au făcut multe greșeli și impuneri nejuste. Pentru lichidarea acestor greșeli, eu propun ca în acest an organele C.S.C., împreună cu Sfaturile Populare, să dea mai mare atenție impunerilor. Eu, tovarăși, pot să spun că am reușit în mare parte ca să-mi organizez munca, ca să-mi fac datoria către stat și să mai fac și contractări; aceasta arată că dacă planurile și impunerile sunt reale, atunci fiecare țaran va putea să facă acest lucru.

Tovarăși, o altă lipsă este că nici bazele de recepție nu sunt controlate în măsură suficientă, unde unele elemente fac anumite abuzuri. Mai trebuie să arăt că țărani, cu ocazia întâlnirilor, au ridicat problema că tovarășii deputați după ce sunt aleși nu mai vin la ei, cum este de exemplu tovarășul Fazekas, care nu prea se duce la cetățenii din circumscripția unde a fost ales. Eu propun ca în viitor această atitudine să fie lichidată. La fel, propun ca Sfatul Popular regional să facă un control mai serios și să stea de vorbă cu țărani cinstiți, pentru că prin aceasta putem găsi o serie de propuneri prețioase. Eu îmi iau angajamentul că mă voi strădui să-mi fac datoria de deputat.

Tov. Andrașovschi T[ibor]: Tovarăși, la 17 decembrie 1953, Facultatea de Medicină din Tg. Mureș a primit o scrisoare de la Sfatul Popular că părinții studentului Jakab Ferenc nu și-au făcut încă datoria către stat. Cum am procedat noi ca să rezolvăm această problemă? Am chemat pe acest elev și am stat de vorbă cu el, după care discuție am trimis o scrisoare părinților lui, arătând rezultatele obținute

în învățătură de fiul lor, avantajele de care se bucură la internat. După un timp scurt am primit o scrisoare prin care ne scriu că au înțeles importanța colectărilor și au înțeles că și ei sunt datori ca prin predarea cotelor să contribuie la aprovizionarea muncitorilor și studenților. (Citește cele două scrisori). În acest fel am putut să rezolvăm și această problemă.

Tov. Miklós Antal: Tovarăși, alegerile din 20 decembrie au pus în fața noastră sarcini serioase. Din raportul făcut aici putem vedea rezultatele obținute în ceea ce privește aprovizionarea muncitorilor. Muncitorii de la orașe și-au făcut datoria, dar au rămas în urmă țărani, care nu produc încă destul. Partidul și guvernul nostru au luat multe măsuri în ultimul timp, însă aceste hotărâri nu sunt cunoscute de țărani muncitori și aceasta este, în primul rând, lipsa Sfatului Popular, ca urmare a fost că țărani pot fi influențați foarte ușor de chiaburi. Scopul nostru, în primul rând, trebuie să fie întărirea gospodăriilor agricole colective, ca prin ele să mărim productivitatea muncii, pentru că până ce lucrăm pe loturi mici de pământ nu vom putea asigura aprovizionarea muncitorilor.

Tov. Deák Lajos: Tovarăși deputați, hotărârile Plenarei C.C. din 19-20 august au fost primite cu bucurie de poporul muncitor, pentru că oamenii au văzut încă o dată că partidul are grijă de masele muncitoare. Vreau să arăt că oamenii muncii din raionul Gheorgheni au făcut totul ca atât pe linia colectărilor, cât și pe linia impozitelor să facă față sarcinilor către stat. Totuși nu am reușit ca să îndeplinim planul de colectare 100%, aceasta din cauză că nu am reușit ca să folosim metodele cele mai bune în muncă. Eu îmi iau angajamentul că voi face totul pentru lămurirea maselor muncitoare, la fel voi duce o muncă serioasă pentru organizarea de noi G.A.C.

Tov. Biró Irina: Tovarăși, ascultând raportul asupra colectărilor, am putut să ne dăm seama de rezultatele obținute în regiunea noastră, la fel și de unele lipsuri în muncă, producția medie la hectar a fost stabilită greșit, de exemplu Toplița a fost băgată în aceeași categorie ca și Karácsonyfalva [Crâncești], unde pământul e foarte prost. O altă lipsă ce trebuie să arăt este că hotărârile și dispozițiile de la centru ajung târziu la noi la raioane, de exemplu, hotărârea în legătură cu reducerile de cote am primit-o cu două zile înainte de data când era stabilită prezentarea situației la raion, aceasta a dus la o serie de nemulțumiri, pentru că această situație a fost întocmită în câteva ore, fără ca să avem la bază un studiu mai temeinic; desigur, dacă am fi avut timpul necesar, această problemă ar fi fost discutată în cadrul comitetului executiv din comună și rezultatele ar fi fost mai bune. Eu, ca deputat al Sfatului Popular regional, îmi iau angajamentul ca să dau un ajutor mai mare pentru realizarea planului de colectări, la fel am să dau ajutor delegatelor de femei și în pregătirea agitatorilor.

Tov. Derzsi László: Tovarășa Égető a arătat aici rezultatele obținute în raionul Ciuc, eu vreau să vorbesc mai mult despre lipsuri. Care este cauza acestei rămânări în urma cu îndeplinirea planului de colectări? În primul rând, impunerile au fost făcute în mod nejust și nu pe baza hotărârii partidului și guvernului. Am avut cazuri că în aceeași comună țărani care au avut aceeași suprafață de teren au avut planuri de cultură diferite, la fel și obligații la colectări. O altă lipsă a fost că noi, în multe locuri, nu am avut o evidență clară despre acei țărani care nu și-au făcut datoria către stat. Comitetul executiv raional nu a controlat în suficientă măsură situația acelor țărani care după predarea cotelor au rămas fără semințe și această situație a fost folosită de dușmanul de clasă. Tovarăși, planul de colectare trebuie îndeplinit, pentru aceasta eu consider că este sarcina noastră ca să mobilizăm oamenii, să stăm de vorbă cu acei țărani care nici până în prezent nu și-au predat cotele.

Tov. Györi Mária: Tovarăși, în legătură cu colectările au fost arătate aici o serie de lucruri, eu am să mă refer la lipsa de lemne; eu am fost la câteva case și am văzut că oamenii stau în frig, cu copil mic, și când nu mai au avut ce face și-au tăiat scaunul ca să-l pună la foc. Eu propun ca să fie luate măsuri pentru lichidarea acestei situații – din care cauză avem o serie de nemulțumiri.

Tov. [Vasile] Micu: Tovarăși deputați, în regiunea noastră comitetul executiv a obținut succese destul de frumoase și la multe produse planul de colectare a fost îndeplinit la timp. Este necesar însă ca să analizăm mai bine cauzele care au contribuit ca planul să nu fie îndeplinit la toate produsele la timpul stabilit de partid și guvern.

În primul rând, numai organele de colectare nu sunt în stare să ducă munca pentru realizarea planului de colectări, colectorii trebuie să fie obligați ca să facă rapoarte în fața comitetelor executive în legătură cu îndeplinirea planului de colectare. Pentru că până în prezent mulți dintre ei nu au lucrat așa cum trebuie, dar dacă ei vor fi obligați să facă aceste rapoarte, dacă vor fi controlați mai mult din partea Sfatului, acest lucru nu se va mai întâmpla. În anul 1954, în fiecare comună va fi introdus registrul de evidență și în acest fel comitetul executiv va avea posibilitatea ca să vadă zilnic care este situația colectărilor. De la bun început trebuie să avem o mare atenție pentru ca impunerile să fie reale, pentru care este necesar ca în fruntea comisiei care va face impunerile să fie ori președintele, ori secretarul Sfatului Popular. Aceste registre agricole vor fi completate paralel cu înmânarea planului de obligație. Este necesar, tovarăși, ca să ducem o muncă de lămurire între acei țărani care nu și-au predat cotele de carne și de lapte pe 1953, ca să-și predea cotele încă în luna ianuarie, în acest fel, deși planurile de obligație nu au fost înmânate în ceea ce privește cota de lapte și de carne, vom putea asigura bazele cu produse lactate.

Tov. Birta Maria: În primul rând, ca o lipsă a raportului, vreau să arăt că tovarășul Bugyi nici n-a pomenit de munca delegatelor de femei în ceea ce privește îndeplinirea planului de colectare și dacă tov. Bugyi n-a vorbit nimic despre delegatele de femei, cum poate să fie exemplu în fața președinților Sfatului Popular raionale pentru antrenarea delegatelor de femei în munca și în acțiunile Sfatului Popular? Sunt unele raioane unde delegatele de femei nu au fost antrenate în această acțiune de colectare, ele nu sunt luate în considerare, deși constituie o forță importantă în acțiunile noastre.

Tov. Bugyi: Tovarăși, sunt unele probleme care au fost ridicate în timpul discuțiilor și care trebuie lămurite aici, de exemplu, tovarășul Kedves a ridicat problema că impunerile au fost făcute greșit. Trebuie să știți că pe baza dispozițiilor primite, comunele cu satele aparținătoare sunt impuse la fel și aceasta trebuie să fie așa, însă se poate și trebuie să ținem cont ca să existe o colaborare între planul de impunere și planul de producție. Iar în ceea ce privește colectorii comunali, ei trebuie să fie antrenați în așa fel în munca Sfatului Popular, ca aceștia să fie obligați ca săptămânal să se prezinte la Sfatul Popular respectiv, împreună cu planul lor de muncă. Dacă noi vom introduce această metodă de muncă, nu vom avea atâtea greutăți pentru îndeplinirea planului de colectări.

O altă problemă este în legătură cu propunerea făcută de tovarășul Micu, ca să fie introduse din nou registrele agricole. Este foarte adevărat că din cauză că nu am avut asemenea registre am ajuns în situația ca să nu avem o evidență clară; este foarte necesară completarea acestor registre agricole și aceasta într-un timp foarte scurt. Pentru aceasta trebuie să ducem o muncă de lămurire în mijlocul țăranilor muncitori ca ei, imediat când au primit adevărurile de la baza de recepție, să se

prezintă la comitetul executiv respectiv ca să fie șterși din rândurile celor care nu și-au predat încă cotele. Tovarășa Birta a arătat foarte just că o lipsă a raportului este că nici n-a pomenit de munca comisiilor și delegatelor de femei. Aceasta este o lipsă a comitetului executiv și tovarășii secretari raionali trebuie să ia imediat măsuri pentru antrenarea în muncă a comisiilor și delegatelor de femei.

Tovarăși, propun o pauză până la ora 15 după masă.

*

Tov. Kapusi: Tovarăși, redeschid ședința și trecem la punctul 3 din ordinea de zi: raportul comisiei de validare.

(Tov. Hegyi Zoltán dă citire raportului comisiei de validare).

Tov. Kapusi: Dacă cineva dintre dvs. are ceva de obiectat în legătură cu raportul comisiei de validare? Dacă nu, din partea prezidiului citesc un proiect de hotărâre în legătură cu primul punct al ordinei de zi. (Dă citire proiectului de hotărâre). Dacă aveți ceva în legătură cu acest proiect de hotărâre?

Tov. Bugyi: Să fie incluse măsurile ce trebuie luate împotriva salariaților Sfatului Popular care nu și-au predat încă cotele.

Tov. Kapusi: Dacă nu aveți nimic de spus în legătură cu proiectul de hotărâre eu propun ca comitetul executiv, împreună cu observațiile făcute aici de dvs., să redacteze acest proiect de hotărâre în forma lui definitivă. Cine este pentru? Cine este contra? Cine se abține? Propunerea făcută a fost votată în unanimitate.

Trecem la punctul 4 din ordinea de zi și tovarășul Szöverfi va prezenta propunerile comisiei de propunere pentru membrii comitetului executiv al Sfatului Popular regional.

Tov. [Zoltán] Szöverfi: Comisia a propus pe următorii tovarăși ca membrii comitetului executiv ai Sfatului Popular regional: 1. tov. Bugyi Paul; 2. tov. Bodor Andrei; 3. tov. Szabó T. Ioan; 4. tov. Lungu Gheorghe; 5. tov. Radu Ștefan; 6. tov. Csopor Ludovic; 7. tov. Szabó Irina; 8. tov. Solymosi Alexandru; 9. tov. Fekete Antal; 10. tov. Platca Tiberiu; 11. tov. Kovács Eugen; 12. tov. Pinte Florica; 13. tov. Roman Alexandru; 14. tov. Urași Albert; 15. tov. Páll Martin; 16. tov. Lazăr Zoe Elvira; 17. tov. Szilágyi Margareta. Propunerile făcute au fost votate în unanimitate de adunare.

Tov. Kapusi: Trecem la punctul 5 din ordinea de zi: urmează ca tovarășul Kovács să facă propuneri pentru comisiile permanente.

Tov. Kovács Gheorghe: Tovarăși, din partea comisiei de propunere a comisiilor permanente fac următoarele propuneri (dă citire propunerilor făcute).

Tov. Kapusi: Tovarăși, ordinea de zi a sesiunii a fost dezbătută și ne apropiem de sfârșitul sesiunii. Trebuie să spunem că sesiunea a decurs în bune condițiuni, tovarășii deputați au contribuit la aceasta, simțind răspunderea cu care au fost încredințați. La problemele discutate în legătură cu colectările, tovarășii au criticat și au arătat lipsurile care mai sunt și care ne împiedică în îndeplinirea planului de colectări. Au arătat o serie de lipsuri, ceea ce comitetul executiv n-a reușit să facă în raport. Tovarășa Birta a arătat și a criticat foarte just că în raport n-a fost arătat ce muncă au depus comisiile și delegatele de femei. Aceasta arată că într-o oarecare măsură munca femeilor este încă subapreciată, deși în timpul campaniei electorale, când organizațiile de partid, Sfaturile Populare au pus un accent mai mare pentru antrenarea femeilor în această muncă, am avut rezultate bune. Rămâne ca comitetul executiv al Sfatului Popular regional și noi, deputații aleși,

să depunem o muncă mai bună ca să putem raporta că am muncit cu rezultate și în acțiunile noastre au fost atrase și delegatele de femei.

Tovarăși, atât din raport, cât și din discuțiile avute a reieșit că țărani muncitori înțeleg cuvântul partidului și guvernului și vor să-și facă datoria către stat, însă unele organe de colectare și Sfaturile Populare nu-și fac datoria în așa fel ca aceste hotărâri ale partidului și guvernului în problema colectărilor să fie aplicate întocmai, și așa se întâmplă ca impunerile să fie făcute greșit sau să fie lipsuri în ceea ce privește planul de culturi etc. La fel a reieșit că dușmanul de clasă face orice pentru împiedicarea muncii noastre în vederea îndeplinirii planului de colectări și vrea să influențeze țărănimea muncitoare acolo unde noi nu suntem vigilenți și nu mobilizăm țărănimea muncitoare la luptă pentru demascarea chiaburilor. La fel, unele organe de colectare n-au aplicat legea împotriva chiaburimii, ci au avut atitudine împăciuitoare, de exemplu, la Sf. Gheorghe, unii funcționari de stat prin procese-verbale au încercat să dovedească că unii chiaburi nu sunt în stare să-și facă datoria către stat.

Tovarăși, comisiile care au fost alese acum, aici, începând de la comitetul executiv și până la comisiile permanente, au sarcini serioase în ceea ce privește aplicarea în practică a hotărârilor partidului și guvernului. Avem multe de făcut ca să producem cât mai multe mărfuri de larg consum și în agricultură pentru creșterea animalelor. De asemenea, trebuie să muncim serios ca paralel cu întocmirea planurilor de cultură să fie întocmite și planurile de colectări. Trebuie să depunem o muncă politică serioasă ca să lămurim pe țărani asupra avantajelor întovărășirii, pentru că numărul întovărășirilor este numai jumătate al numărului gospodăriilor colective. Trebuie să depunem o muncă serioasă pentru întărirea și consolidarea gospodăriilor agricole colective existente, ca ele să devină exemple în fața țărănimii muncitoare, ca ei să se convingă de avantajele lor. La fel, ca o sarcină serioasă a noastră este de a depune o muncă și de a ajuta țărani individuali pentru ridicarea productivității, pentru creșterea animalelor.

În sfârșit, tovarăși, propun ca să trimitem o telegramă Comitetului Central și Prezidiului Marii Adunări Naționale. (Citește textul telegramei). Declar ședința închisă.

(Arh.St.București, C.C. al P.C.R. Cancelarie, dos. 2/1954, f.2-16)

213

Stenograma

ședinței din 18 septembrie 1954, cu tov. Vass Zoltán (R.P.U.)

Au fost de față tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, I. Chișinevschi, Simion Bughici[1], Melita Apostol (traducătoare) și tov. Vass Zoltán[2] din Republica Populară Ungară.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi ne pregătim să transmitem o rugămintă tovarășilor maghiari prin tov. Bughici, Ministru de Externe, în legătură cu unele probleme ce se cer să fie lămurite, ca să avem o discuție la un nivel mai înalt, eventual, dacă tov. Rákosi și Nagy Imre[3] vor fi de acord, să ne întâlnim la o dată apropiată. Încă de vreo două săptămâni am cerut să se transmită aceasta de către tov. Bughici, însă tovarășii

au întârziat. Vroiam să transmitem aceasta prin ambasadorul nostru de la Budapesta. Deoarece am aflat din raportul făcut de tov. Florescu de dorințele exprimate în diferite prilejuri de către tovarășii care au diferite munci de răspundere în partid și în stat în Ungaria, ne-am gândit să ne întâlnim, să ascultăm părerile tovarășilor, complet, plin. Este foarte greu, numai din ce a raportat tov. Florescu și tov. Ghizela Vass[4] când s-au întors, să ne lămurim bine. Conducerea noastră s-a gândit că ar fi bine să ne întâlnim. Pentru noi se pune chestiunea când. Noi avem Congresul Partidului la sfârșitul lui octombrie. Am avut și sărbătorirea celei de a 10-a aniversări a eliberării țării noastre și multe probleme curente care ne-au împiedicat să ne vedem și acum ne gândim când să facem lucrul acesta: înainte de Congres sau după Congres. Este posibil și una și alta. Desigur, depinde și de tovarăși. Dacă tovarășii vor crede că este așa de urgent, noi vom găsi timp și pentru a ne întâlni înainte de Congres.

Tov. Vass: Nu depinde de aceste 4 săptămâni, după părerea mea.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cum s-ar socoti. Noi suntem dispuși să discutăm, să lămurim problemele.

Tov. Vass: Tovarășii se vor bucura foarte mult, fie că întâlnirea va avea loc înainte de Congres, fie după Congres.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cum vor crede tovarășii. Dacă tovarășii vor înainte, atunci putem să ne întâlnim înainte de Congres.

Tov. Vass: Depinde dacă sunteți gata.

Tov. Gheorghiu-Dej: Totuși, în câteva zile oricât de multe probleme ar fi, ele vor fi clarificate pe deplin.

Tov. Vass: Eu cred – și asta este o părere strict personală – că ar fi mai bine înainte de Congres, pentru că noi suntem după Congres și eventual tovarășii ar putea prelua o mulțime de lucruri din experiența noastră.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu plăcere.

Tov. Vass: Noi am trecut deja printr-o perioadă după Congres și deja vedem că am făcut anumite greșeli, de exemplu în problema satului. La Congres nu am adâncit destul de bine o serie de probleme și acum vedem consecințele. Părerea mea de economist este că ar fi mai bine înainte de Congres, însă cum se va rezolva această problemă cu tov. Rákosi și Nagy, aceasta eu nu pot spune.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ar fi bine de transmis că noi n-avem nimic împotriva să ne întâlnim, cu plăcere, când doresc. Dacă facem întâlnirea înainte de Congres, atunci ar fi bine cât mai curând, în zilele apropiate. Dacă nu, atunci după Congres.

Tov. Vass: Eu aș putea transmite aceasta, nu Ministerul de Externe.

Tov. Gheorghiu-Dej: Foarte bine.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi am criticat pe tov. Bughici pentru că a întârziat să transmită. Simțeam și noi nevoia unei orientări și acum a venit și de acolo aceeași dorință.

Tov. Vass: Cu atât mai mult mă bucur că părerea mea personală a fost justă, că împreună, în lunile care vin, am putea să ne ajutăm reciproc în învingerea greutăților economice. Tovarășii știu că eu această chestiune o susțin de ani de zile. Și acum, când lucrez alături de tov. Nagy, mă străduiesc să lucrez în acest spirit. După câte știu, situația noastră este asemănătoare cu cea de aici și am putea să ne ajutăm foarte mult reciproc. Această colaborare ar resimți-o foarte puternic și Ungaria și România. În legătură cu aceasta am avea unele propuneri. De exemplu largirea mărfurilor de consum popular, folosirea din plin a industriei.

Tov. Gheorghiu-Dej: La ce vă referiți? La schimb de mărfuri?

Tov. Vass: Da, la schimb de mărfuri. Noi avem mărfuri din care producem mai puțin decât am putea, din care aici sigur că este nevoie. Sunt posibilități foarte

largi. Într-o mulțime de întreprinderi avem o capacitate mare de producție pe care nu o folosim. Crește în permanență schimbul de mărfuri cu apusul, cu articole ungurești, pe care le-am putea îndrepta spre România. Am dori să discutăm problema unei planificări comune, sigur, nu complet comune, însă anumite probleme să le studiem împreună. De exemplu, avem cherestea puțină, însă avem o industrie mare de mobilă. Am putea prelucra pentru România lemnul românesc. Avem lemn puțin pentru industria carboniferă (armătură), am veni cu mare plăcere în ajutorul dezvoltării silviculturii dv. Avem o producție destul de mare de camioane, unelte forestiere, ciment și s-ar putea dezvolta mai mult aici această parte a producției, pentru ca noi să avem destule lemne de armătură. Am livra dinainte utilajul necesar industriei, pentru ca mai târziu să primim lemne. Aceasta este aproximativ concepția care stă și la baza fabricii de sodă. Am livrat întâi mașinile și mai târziu am primit sodă. Deci, să dezvoltăm acea parte a industriei românești, unde se poate lucra împreună.

Cu cât mai mult vrem să ridicăm nivelul de trai al celor ce muncesc, cu atât mai multă nevoie avem de lână, bumbac, piele și toate acestea le aducem din apus. Trebuie să trecem la producerea pe cale sintetică. În România este materie primă, gazul metan. Și trebuie să ne gândim cum s-ar putea accelera fabricația, pentru că fără aceasta nu se poate ridica nivelul de trai nici în România, nici în Ungaria, mai ales că din apus nu putem primi nici piele, nici bumbac.

Tov. Gheorghiu-Dej: Da, avem multe greutăți.

Tov. Vass: Și vor fi tot mai multe. Noi am început să ne îndatorăm față de apus, să devenim dependenți față de apus. Aceasta este o situație de nesuportat.

Dacă va fi cazul, vă voi informa care este situația la noi în legătură cu țărâtimea. Țărâtimeii trebuie să-i dăm mărfuri în valoare de multe miliarde, mașini mici, unelte. Noi am hotărât să dăm țăranilor mijloace de producție. Le vom fabrica. Desigur că și dv. veți produce. Am dori în privința aceasta să ne împărtășim gândurile. Anul acesta am fost într-o astfel de situație, că am avut 400 combine de prisos. Este de neînchipuit așa ceva și am fost obligați să le vindem în Argentina cu mare pierdere. N-am fi putut să le dăm mai bine României? Aici sigur că sunt necesare aceste combine. Sunt foarte multe asemenea probleme pe care am dori să le discutăm.

Noi producem acum circa 1½ milioane tone petrol. Cheltuim sume foarte mari pentru foraje, pentru ca să mai găsim petrol, în timp ce în vecinătate sunt izvoare uriașe de petrol, din care o parte însemnată merge spre apus. Noi cheltuim anual vreun miliard pentru investiții în mine de cărbuni, numai pentru că nu avem destul petrol. N-ar fi mai bine să dăm acest miliard în mărfuri României, pentru ca să primim petrol? După câte știu, dv. ați ajuns să produceți aproape 10 milioane tone petrol. Toată economia noastră este gătuită pentru că nu avem petrol suficient. Cărbunele ne costă de 3 ori mai mult. Avem acum 22½ milioane tone cărbuni. Pentru aceasta am plătit sute de milioane. Nu ar fi mai bine – decât să plătim atâtea sute de milioane în plus pentru cărbunele nostru – să primim petrol pentru mărfuri care să nu mai meargă spre apus? Convingerea noastră este că aceste probleme pot fi rezolvate. Se pot rezolva, pentru că noi aruncăm miliarde pentru că gospodărim nechibzuit. Sunt convins că aceeași situație este și în România, că probleme multe se rezolvă aici cu bani grei, probleme care la noi sunt deja rezolvate.

În general, v-am arătat unele probleme. Înainte de a pleca, am vorbit cu tovarășii. În mod concret n-am stabilit nimic. Dar având în vedere că la noi sunt foarte mari greutăți și reorganizarea producției în România va costa atât cât a costat și în Ungaria, să ne împărtășim greutățile și să mergem mai repede înainte. Noi știm

că România trebuie să dezvolte industria sa, pentru că fără industrie nu poate exista ridicarea nivelului de trai. Rezolvarea problemei țărănești este numai o parte a problemei. Dar părerea noastră este că dacă noi din greșeală am construit această mare industrie, dacă există deja, atunci să ne ajutăm reciproc. Sunt mii de probleme care pot fi rezolvate.

Tov. Gheorghiu-Dej: Fără îndoială.

Tov. Vass: Dacă cele două ministere de comerț exterior se adună, ele văd numai probleme de clearing, sunt toți niște birocrați. Noi am dori să vedem aceste probleme la un nivel mai înalt. Noi știm că vă pregătiți să desființați cartelele, vă trebuie rezerve. De ce să nu fie Ungaria rezerva dv.? Noi cu plăcere vă ajutăm.

Tov. Gheorghiu-Dej: Foarte bine.

Tov. Vass: Pe unde mă uit la dv. văd mărfuri din țări capitaliste. Și noi vă putem da mărfuri foarte multe. Eu susțin și azi linia pe care am dus-o la realizarea fabricii de sodă. Aceasta desigur este părerea mea personală.

Tov. Gheorghiu-Dej: Acesta este cel mai bun mijloc în ce privește lărgirea relațiilor externe.

Tov. Vass: Nu mă gândesc numai la lărgirea relațiilor externe. Acum vă uitați numai la echilibru, că 100 lei sunt 100 lei. Părerea noastră este că problema cea mai mare este problema acumulării. Sunt multe mărfuri ungare cu care se poate face o acumulare mult mai mare decât cu mărfuri românești, pentru că din mărfurile noastre sunt unele mult mai bune. Și aici vă putem veni în ajutor. De exemplu, avem conserve foarte bune, aici abia se pot găsi. Dar Comerțul Exterior al R.P.R. nu cumpără conserve de la noi. Avem multe mașini unelte. Nu le fabricăm, cu toate că avem tot, forță de muncă, fabricile etc. România are nevoie de mașini unelte. Trebuie găsită forma pentru ca Ungaria să le poată preda României dacă are nevoie de ele, cumva să găsim acel numitor comun pentru ca să nu ne gândim numai în spirit de comerț exterior. După părerea mea, ambele economii naționale se pot completa reciproc.

Tov. Gheorghiu-Dej: Fără îndoială.

Tov. Vass: În ce privește colaborarea, noi așa vedem problema. Tovarășul Gheorghiu-Dej sigur știe că de la Moscova se pot aștepta unele hotărâri, dar acestea prevăd numai problemele cele mai mari.

Tov. Gheorghiu-Dej: În ce privește colaborarea pe linii mari.

Tov. Vass: Da. Dar cu mii de asemenea chestiuni mici se pot rezolva probleme multe. M-am gândit și la faptul că am construit foarte multe șosele de beton, acum nu construim. Dar sunt o mulțime de mașini. Și pentru că nu ne ajung lemnele, noi bucuroși am construi drumuri la dv. cu mașinile pe care le avem. Dorința noastră este ca și în aceste probleme gospodărești să discutăm la un nivel înalt. Dacă în privința relațiilor comerciale cu apusul vindem mărfuri cu 1 forint, aceasta înseamnă pentru noi 7 forinți acasă. Și atunci de ce să facem comerț spre apus? Aceasta o facem pentru că nu lucrăm împreună, nu acționăm împreună. Se întâmplă chiar să cumpărăm mărfuri românești prin apus.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ce mărfuri?

Tov. Vass: Concret nu-mi amintesc, dar prin Elveția s-a făcut așa ceva. De exemplu, avem nevoie urgentă de petrol. În clearingul nostru nu există această posibilitate, dar spre apus vindem textile, acolo este petrol românesc și cumpărăm produse petrolifere. Ce să facem? Avem nevoie. Asemenea probleme sunt foarte multe și noi nu folosim posibilitățile noastre reciproce pentru ca să ne ajutăm. Am vrut să arăt numai câteva exemple. Tov. Gheorghiu-Dej știe tot atât de bine ca și mine cât de grea este reorganizarea producției.

Tov. Gheorghiu-Dej: Fără îndoială, foarte greu.

Tov. Vass: Dacă tov. Gheorghiu-Dej dorește, eu pot să mă refer despre greutățile noastre.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dacă crede tov. Vass...

Tov. Vass: La noi greutățile principale, care probabil sunt și la dv., constau în faptul că anul trecut am început reorganizarea problemei agrare. În vederea acestui lucru am luat unele măsuri care au costat foarte mult. Într-un an am ridicat nivelul de trai al clasei muncitoare cu 20% și nu ne-am îngrijit de un stoc suficient de mărfuri. Acum țărănimea a început să muncească. Le dăm bani. Dar ei pentru bani cer mărfuri. Țăranul produce din ce în ce mai mult. Ar trebui să aducem mărfuri în două locuri: în sate și în orașe. Pentru ca să satisfacem ambele dorințe, nu avem mărfuri destule. Întrebarea este unde să aducem marfă, la oraș sau la sat? Cu cât mai repede vrem să crească stocul de mărfuri, cu atât mai mult este necesar importul. Dar exportul se restrânge din ce în ce mai mult. Toată lumea spune: Ungaria să nu dea mărfuri, ci produse agricole. Polonezii cer produse agricole, cehii la fel, U.R.S.S. de asemenea, iar populația de la noi tot cere produse agricole.

Tov. Chișinevschi: La fel și R.D. Germană.

Tov. Vass: Deci situația economică este foarte grea. Acum noi am hotărât să luăm o serie de măsuri foarte severe pe linia economiilor, ca în anul viitor să economisim 5 miliarde forinți. Reducem chiar și armata.

Tov. Gheorghiu-Dej: După cât am înțeles pe tov. Vass, cele mai mari greutăți le au în ce privește acoperirea cu mărfuri a circulației bănești. Cu cât nu sunteți acoperiți?

Tov. Vass: La noi circulația bănească este de 5 miliarde forinți. Exact acum un an ea a fost de 3,7 miliarde. Dar la noi buclucul nu este cu circulația bănească. La noi în partid este o discuție mare dacă această circulație de bani este mare sau nu. Prin faptul că țăranul a devenit din nou un mare producător de mărfuri, acesta pretinde neapărat un volum mai mare de bani. Faptul că în perioada N.E.P. mica producție de mărfuri, meseriașii, au reînviat, arată că și mica producție de mărfuri necesită o sumă mai mare de bani, așa că noi suntem de părere că în ce privește circulația bănească, ea nu este prea mare. Problema constă în aceea că fondul de salarii este de 26 miliarde anual. Aceasta noi putem asigura. Dar vine problema satului și atrag atenția în mod special că produsele țărănești nu le folosim nici azi după legea valorii. O măsură de cereale costă 60 forinți, pe țăran îl costă 140 forinți. Țăranul nu vrea să cultive grâu pentru 60 forinți. Dacă dăm 140 forinți (și vom fi obligați să ridicăm prețul de la 60 forinți în sus), această majorare nu o putem acoperi. Politica noastră a fost de pildă în așa fel că țăranul nu îngreșă vite: 420 kg era greutatea medie a vitelor în timpul lui Horthy, acum este de 310 kg. Acum am adus așa o hotărâre că am dublat prețul la vita grasă. Țăranul produce carne mai bună, dar la sate trebuie aduși mai mulți bani și mai multă marfă. Acum problema cea mai grea este tocmai faptul că trebuie să aducem mai mulți bani la sate.

Tov. Gheorghiu-Dej: Tocmai aceasta a fost și întrebarea, dacă aveți posibilități de acoperire cu mărfuri a cantității de bani cerută ?

Tov. Vass: Deocamdată nu s-a putut asigura. Aceasta este acum problema cea mai grea.

Tov. Gheorghiu-Dej: Din câte am înțeles, este vorba că ridicând prețul la carne, pentru a cointeresa pe țărani să semene grâu, a ridicat prețul la grâu, de a ține seama de legile economice caracteristice sectorului respectiv, să asiguri acel minim de rentabilitate producătorului ca el să fie interesat să producă mai mult,

aceasta înseamnă practic a mări cheltuielile statului. Pentru că statul nu poate să fie lipsit de aceste mărfuri. El trebuie să aibă în mâinile sale cantități din ce în ce mai mari din produsele agricole. Altfel, dacă mărfurile s-ar găsi în mâinile producătorilor agricoli și nu în mâinile statului, vor duce producătorii politica de prețuri și politica economică potrivit cu interesele acelor categorii.

Din câte am înțeles din ce a spus tov. Vass, tovarășii vor să asigure acel minim de rentabilitate, cu scopul de a obține acele cantități de produse agricole de care are nevoie industria și aprovizionarea populației, cu scopul de a obține o ridicare treptată a nivelului de trai atât în orașe, cât și la sate. Mergând pe linia aceasta, sigur că nu este vorba numai de carne, de grâu, ci de produsele principale agricole. Cam ce a reprezentat volumul de bani în plus necesar pentru asigurarea acestor cheltuieli? Au făcut tovarășii vreo socoteală?

Tov. Vass: Da, am făcut. Dar permiteți-mi să răspund altfel, nu direct. Venitul național să zicem că este de 60-62-64 miliarde. În primul rând trebuie să asigurăm comerțul nostru exterior. Am spus cât de mult risipim pentru comerțul exterior, un forint ne costă 7 forinți. Aici s-au dus de acum 8-10 miliarde pentru diferențele acestea. Neapărat trebuie să avem grijă pentru cele necesare clasei muncitoare și după ce am asigurat toate acestea, atunci ne mai lipsește din ceea ce trebuie să dăm spre țară cam 4-5 miliarde. Acum avem lipsuri și, dacă vrem să ieșim din această situație grea, suntem obligați să ridicăm prețurile spre sat. Este vorba de vreun miliard de forinți și aceasta este foarte mult.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aceasta înseamnă 6½ miliarde aproximativ.

Tov. Vass: Da, 6½ miliarde pe care trebuie să le găsim în planul pe anul viitor. Noi vrem să asigurăm această sumă cu ajutorul unei ridicări a producției industriale cu 5%, în așa fel ca să nu ridicăm importul de materiale față de anul acesta. Anul viitor suntem în imposibilitatea să ridicăm nivelul de trai al muncitorilor.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu ce o să plătiți ce veți importa?

Tov. Vass: Aceasta este o problemă foarte mare. Avem greutăți mari în două direcții: față de U.R.S.S. și spre Apus. Tovarășilor sovietici le spunem: iată, aceasta este economia noastră națională, vedeți ce putem livra. Ce putem da, dăm. Spre apus, problema este mai grea. Rezervele noastre le consumăm încetul cu încetul, iar fără rezerve nu se poate lucra cu apusul.

De aceea le spunem țărilor vecine, de democrație populară, ca în loc să privim spre apus, să vedem care sunt puterile noastre, ca să ieșim din această situație. Dacă n-ar trebui să dezvoltăm exploatarea de cărbuni și am putea primi din România petrol, nu ar trebui să luăm chereștea din apus – în acest caz la noi multe rezerve de mărfuri s-ar elibera.

Tov. Gheorghiu-Dej: O mică paranteză; văd că tovarășii unguri se preocupă de problema petrolului.

Tov. Vass: Aceasta este numai o chestiune, mai degrabă lemnele ne interesează.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi avem o producție anumită de petrol, să zicem de 10 milioane. Aceste 10 milioane se prelucrează, se scot diverse varietăți de produse petroliifere. Aceasta este cantitatea. De aici se taie ceea ce merge în U.R.S.S. Noi colaborăm cu U.R.S.S. și noi în toate, chiar în materie de export de produse petroliifere, ne consultăm cu tovarășii, este natural acest lucru, că suntem tovarăși părtași la o lucrare anumită și ar fi unilateral, și nedelicat, și netovărășesc să nu procedăm așa. Deci în primul rând, când discuți împărțirea acestei cantități, ții seama de cel cu care colaborezi la producție. Trebuie să spun că am avut totdeauna înțelegere din partea U.R.S.S. în ce privește modul cum noi am repartizat aceste cantități. Mai mult decât

este, oricât ne-am suci, nu putem să avem. Tovarășii unguri ne sunt aproape de inimă, după cum aproape de inimă sunt bulgarii, polonezii, cehii, toate țările de democrație populară. Dorința noastră este de a satisface pe deplin dorințele țărilor prietene, dar dorințele noastre sunt limitate de un anumit cadru circumscris. Sunt nevoi interne. Tov. Vass știe foarte bine că o economie în dezvoltare cere mereu, e în creștere. Noi am făcut în această privință foarte severe economii. Nu admitem, oricâte cereri avem, să importăm limuzine etc. Am reglementat foarte strict, mai trimitem oamenii cu tramvaiul, cu trenul. Trebuie să asigurăm în primul rând combustibilii necesari agriculturii și nevoilor economiei, transportului auto. Noi am avut o situație foarte grea în anii aceștia în ce privește produsele petrolifere, cu toate că avem automașini puține și nici pe acestea nu le-am folosit pe toate, pentru că a trebuit să dăm la prieteni cantități importante de produse petrolifere. Au venit, spre exemplu, albanezii, bulgarii, să nu-i lăsăm, că le dăm planul peste cap. Am spus că n-avem. Am recurs la asemenea măsuri că pur și simplu am tăiat de la noi, și am tăiat serios. Urmare: am avut pierderi foarte serioase la grâu și alte produse agricole, s-au stricat multe produse, s-au făcut daune foarte grave în economia noastră din cauza aceasta. Și așa parcul nostru auto este mizerabil. N-avem putere să cumpărăm mai mult. Folosim căruțe, mijloace primitive, până când vom avea posibilitatea să ne întărim.

Dacă ne aruncăm privirea la petrol, sunt 10 mil. tone. Mai mult nu este. Este și o linie de exploatare a petrolului. Noi putem merge și la 11 și 12 mil. tone, dar dacă nu exploatăm rațional, după un număr relativ de ani n-o să mai fie și n-o să avem nici noi, nici prietenii. Așa că felul cum trebuie exploatată această bază petroliferă, România, trebuie să fie în mod cuminte, rațional, serios, pentru că altfel vom suferi cu toții. Aceasta nu o spun pentru a speria pe tov. Vass.

Tov. Vass: Cu petrolul stăm mai bine, avem 1,5 mil. tone.

Tov. Gheorghiu-Dej: Și ce facem cu cehii? Am primit recent o scrisoare de la guvernul cehoslovac, ne cere răspuns la o serie de cereri ale lor pe ani, până în anul 1960, și printre aceste cereri este rugămintea de a le furniza țiței brut. În 1960 trebuie să le dăm 600 mii tone țiței brut, în timp ce noi construim o rafinărie ultra-modernă de 2 mil. tone și avem acum o capacitate completă în raport cu producția de țiței. În 1960 vom avea rezervă de capacitate de 1,5, aproape 3 mil. tone țiței. Creșterea producției de țiței nu va putea să meargă în orice caz mai sus de 11 mil. tone. Cum am mai spus, noi suntem părtași cu U.R.S.S. Partea sovietică o să spună: bine, dv. o să exportați țiței, mie îmi rămâne capacitatea de producție nefolosită, se scumpește producția, cine îmi acoperă diferența? Vezi câte lucruri sunt. Ai bucuria că există petrol, dar uite că mai ai și neplăceri. Tovarășii cehi – sigur, noi nu judecăm politica lor – pe noi nu ne-au întrebat când au hotărât să construiască o mare rafinărie în Cehoslovacia.

Tov. Vass: Aceasta este tocmai nenorocirea, că nu întrebăm și nimeni nu știe ce vrem să facem. Vrem să schimbăm acest lucru, să spunem cinstit dorința noastră, ca să știe România, și România să spună deschis ce vrea să facă, pentru ca să nu facem lucrări de prisos.

Tov. Gheorghiu-Dej: De unde să știm ce hotărăște guvernul cehoslovac? Lucrurile probabil s-au petrecut așa: tovarășii cehi au avut dorința să aibă o rafinărie mare și pe bază de petrol să facă o serie de solvenți, să dezvolte industria plastică, cauciuc, se știe ce se scoate din petrol, nu este un secret. Și au stat de vorbă cu tovarășii sovietici: noi vrem să cumpărăm de la voi o rafinărie, cu o capacitate de cutare tone, ultramodernă. Așa cum o facem și noi când mergem în U.R.S.S. să cerem: dați-ne o centrală hidro- sau termoelectrică sau vreo fabrică. Tovarășii ne cer

date: câtă apă este acolo, despre situația geologică a pământului, dar cel mai important lucru este materia primă. Este asigurată materia primă? Departe se găsește materia primă de fabrică? Pe câți ani aveți rezerve? Este rentabil sau nu? Probabil că tovarășii cehi, când au fost întrebați de unde iau materia primă, au spus: vom asigura petrolul, gândindu-se că o să ia din România. Dar n-au întrebat România: noi vrem să facem o rafinărie, voi faceți rafinărie? Le-am fi spus că facem, de comun acord cu partea sovietică. Dar nu ne-au întrebat și ne-am pomenit doar cu cererea ca în 1960 să le dăm 600 mii tone țiței. Și aceasta câte probleme aduce cu sine: transportul etc. Cât o să coste producția aceasta?

Tov. Vass: Noi tocmai aceasta și spunem, că nu mai vrem să facem o economie individuală, ci cu vecinii.

Tov. Gheorghiu-Dej: În comisia de colaborare în industria chimică am avut o discuție, o convorbire foarte interesantă, constructivă, pozitivă, cu tovarășii cehi. Ei au venit cu două probleme mari. Cu problema aceasta și cu gazul metan. Au vrut o conductă până în Cehoslovacia. Le-am făcut calcule, care nu sunt deloc departe de realitate, la 1 milion, poate să fie 10 lei diferență, și le-am dovedit că i-ar fi costat de 3 ori atât costul cât costă însăși combinatul cu produsele pe care vor să le facă ei. Norocul nostru și al lor a fost că în comisie au participat câțiva tovarăși specialiști, oameni competenți, care au înțeles ușor problema și au renunțat la planul lor. Dacă ei susțineau morțiș să realizeze planul lor, noi puteam să le spunem: uite tovarăși, construiți dv. conducta, cheltuiți pentru ea, noi gaz vă dăm, o să plătiți numai gazul. Dar ei au renunțat, pentru că și-au dat seama că nu rentează. Dar în schimb vor răspuns la cererea lor de 600 mii tone țiței, ceea ce înseamnă de fapt 1 mil. tone, pentru că ei n-au făcut bine socoteala, și întrebarea este ce e de făcut. U.R.S.S., cu care colaborăm, în fiecare an este îndreptățită să primească 1% creștere pe măsura creșterii producției în țară, deci corespunzător cu creșterea producției se mărește în fiecare an exportul de produse petrolifere în U.R.S.S.

Tov. Vass: U.R.S.S. ne-a propus ca Ungaria să cumpere toate întreprinderile comune.

Tov. Gheorghiu-Dej: Și la noi.

Tov. Vass: Noi însă suntem în cea mai grea situație, pentru că vrem să le cumpărăm, dar nu putem să le plătim.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi le-am preluat.

Tov. Vass: Toate?

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu excepția a două întreprinderi: Sovrompetrol și Cvarțit.

Tov. Vass: Pe noi ne interesează foarte mult problema colaborării. În legătură cu combinatul aș vrea să știu părerea dv.

Tov. Gheorghiu-Dej: Trebuie să spun deschis și prietenește că atunci când am discutat problema, dacă își amintește tov. Vass, am militat să conving, am făcut eforturi în limita capacității de a convinge – poate că n-am reușit – să nu se facă combinatul în Ungaria, ci să se facă la locul unde se găsește materia primă. Trebuie să recunosc că și argumentele părții maghiare au fost foarte puternice și am ținut seama de relațiile noastre de prietenie și am spus că trebuie să cedăm. Au fost discuții multe, dv. le cunoașteți. Dar convingerea mea și azi este că se face o greșeală. Se va vedea lucrul acesta.

Tov. Vass: Printre problemele care dorim să le discutăm este și chestiunea aceasta. Noi nu ținem morțiș, proiectele nu se pierd în nici un caz, fie că o să construim combinatul aici, fie la noi. Eu mențin – și asta e părerea mea personală – că fără aceasta nici România, nici Ungaria nu se poate pune pe picioare. Ridicarea

nivelului de trai nu se poate face fără producția de produse sintetice. Tovarășii noștri au fost la expoziția de la Leipzig. Toată lumea vorbește cu admirație de produsele sintetice. Una din dorințele mele este – dacă tovarășii o vor permite – să văd întreprinderea experimentală de la dv.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu plăcere. Subliniez cu toată convingerea că se va face o greșală dacă combinatul se va construi în Ungaria. Eu am căzut de acord atunci, dar am făcut lucrul acesta pentru ca nu cumva tovarășii să se supere, pentru că există anumite sensibilități, deși comuniști suntem cu toții, și m-am gândit: dar dacă tovarășii unguri o să creadă că românii nu vor să dea gaz deși au la ei atâta gaz metan? Dar ce facem noi cu gazul? Îl bem? Este în lagărul nostru. Să-l folosim, dar să-l folosim economic.

Tov. Vass: Spun deschis, că dacă legăturile ar fi mai bune între țările noastre, atunci acest lucru nici nu s-ar fi putut ridica. Trebuie să spun deschis că legătura nu este bună.

Tov. Gheorghiu-Dej: Când am fost în Ungaria, și eu și ceilalți tovarăși ne-am spus părerea. Conducerea partidului ne-a împuternicit să spunem tovarășilor noștri deschis părerea și complet, să căutăm să-i convingem că nu este necesară această conductă, că o să avem bătaie de cap cu ea și să facem combinatul aici.

Să spun încă un lucru. A fost aici o comisie germană. Trebuie să spun că este o impresie foarte puternică la noi că tovarășii nemți au tratat cu așa o larghețe, cu un asemenea orizont, de țară puternică, de țare mare. Cele ce dâșii au venit să ne propună sunt probleme mari și serioase. La început ne-am gândit să facem cum am făcut cu tovarășii unguri, un combinat, un fel de Romagchim, cu participație germană, dar treptat, analizând și judecând împreună, am ajuns la concluzia că nu este necesar. Tovarășii proiectează, iau parte la pregătirea utilajului, trimit specialiști care vor lucra cu specialiștii noștri și vom construi aici un mare combinat pe bază de stuf. Acest combinat va avea o capacitate cât cele două combinate proiectate să le avem și pe care trebuia să le importăm din U.R.S.S. Aceste două combinate, dacă am fi hotărât să le construim, ne-ar fi mâncat toate pădurile. Or aici, în Delta Dunării, numai $\frac{1}{4}$ și nici atât din producția de stuf se folosește în acest combinat, care va da celuloză, fibre artificiale, spirt de calitate bună în cantități enorme. Este un combinat care va da mai multe produse și s-a căzut de acord cu tovarășii nemți să contribuie la construcțiile acestui combinat și ne-am înțeles să le dăm din producție pentru plata acestor utilaje și cheltuielile pe care ei le au. Așa cum am făcut cu Ungaria la combinatul de sodă.

Tov. Vass: Combinatul de sodă are o bună perspectivă. Tov. Gheorghiu-Dej știe că acasă a trebuit să dau o bătălie pentru acest lucru.

Tov. Chișinevschi: S-au constatat unele defecțiuni la niște mașini.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aceasta se poate rezolva.

Tov. Vass: Eu nu pun problema formei. Forma o vom găsi. Este sigur că economiile noastre naționale sunt mai apropiate și ar putea să se completeze mai bine. Susțin că nici România, nici Ungaria nu pot să ridice nivelul de trai al clasei muncitoare fără ajutor reciproc. Nu este posibil.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cum este recolta dumneavoastră?

Tov. Vass: Timpul acesta ne-a stricat foarte mult.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi ne gândim să aducem și din afară ceva grâu.

Tov. Vass: Și noi. Trebuie să aducem 30 mii vagoane, ceea ce înseamnă 280 milioane forinți pentru deize.

Tov. Gheorghiu-Dej: Anul acesta a fost un an de recoltă din cele mai slabe. La început se arăta frumoasă recolta și ne bucuram, dar până la urmă în multe locuri grâul

a dat o producție de 200-500 kg la hectar. Au fost locuri unde nici nu renta să-l mai strângă. La porumb recolta e ceva mai bună, dar tot nu este așa cum ne-am așteptat noi.

Tov. Vass: La noi ne așteptăm la 1 hold ($\frac{1}{2}$ ha) 1200 kg.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aceasta e o producție mare.

Tov. Vass: La noi e o producție slabă. Sfecla de zahăr va fi cam 1200 kg la 1 hold. Mi se pare că nivelul agriculturii este ceva mai înalt la noi. Expoziția noastră agricolă e foarte frumoasă, avem vite foarte frumoase. S-ar putea face un schimb bun pentru înprospătarea raselor și nu ne-ar costa nici pe noi, nici pe dv. și ar ridica în măsură foarte mare economia noastră.

Tov. Gheorghiu-Dej: Foarte bine.

Tov. Vass: Ar trebui să se trimită un tren cu țărani la expoziția noastră de la Budapesta, s-o vadă.

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi am fost foarte zgârșiți anul acesta, am redus numărul studenților la Moscova, am retras 600 studenți. Am tăiat și din personalul unor instituții. Cât personal are comitetul dv. de sport?

Tov. Vass: Nu știu cât, dar are mult, deși am redus foarte mult.

Tov. Gheorghiu-Dej: La noi au fost 363 persoane la centru, au fost peste 500 de salariați la așa numite întreprinderi comerciale ale comitetului de sport și peste 500 salariați jos.

Tov. Vass: Noi am concediat 100 mii oameni.

Tov. Gheorghiu-Dej: La comitetul sportiv am lăsat 100 persoane, la regiuni câte 2 persoane, 1 persoană la raioane și 1 persoană la orașe mai importante. Centrul de greutate este munca obștească.

Tov. Vass: Eu revin la propunerea mea. Aș dori ca o delegație de țărani să vină la expoziția noastră agricolă.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu mare plăcere am fi trimis. Din U.R.S.S. ne-a invitat să trimitem cam 200 persoane, dar trimitem numai 100 și nu pentru mult timp. Anul 1954 și mai cu seamă 1955 este un an foarte încordat.

În ce privește chestiunea lemnului, noi de câțiva ani de zile am intrat în fondul silvic. Deja am atras atenția și în U.R.S.S. și la alți prieteni că situația pădurilor este alarmantă. Dacă mergem cu ritmul acesta, vom rămâne fără păduri. Dumneata știi cum se taie? Când începe să între în pădure, atunci nu rămâne nimic. Și vrem acum să micșorăm. A fost o foarte aprinsă discuție în privința exploatării pădurilor. Ministerul care se ocupă cu administrarea fondului silvic a venit cu dovezi categorice că nu se poate merge așa mai departe. Planificarea a spus că sunt juste părerile, dar dacă nu tăiem atât și atât n-avem cu ce cumpăra cutare și cutare. Se poate merge și așa, fără să ținem seama de fondul silvic, dar vom fi socotiți de generațiile viitoare ca niște barbari. Și în interior avem foarte serioase greutăți cu construcțiile. Știi dumneata că noi la mobilă folosim calitatea cea mai proastă de lemn? Avem reclamații groaznice, pentru că la export nu poți să exporti chereștea de calitate proastă, cine o să cumpere un material de proastă calitate? Și apoi e în joc și fața țării. Chereștea are o conjunctură bună. Aici am avut și ajutorul U.R.S.S. Dacă n-am fi avut chereștea, n-am fi avut nici atâta piele cât am avut. A trebuit să cumpărăm din Argentina piele pentru lemne. Volumul schimbului cu țările capitaliste pe hârtie arată bunișor, adică nu așa cum a fost, dar după discuțiile care au fost la Moscova în legătură cu necesitatea de a sparge blocada, de a ne prezenta la piața internațională ca țări care au cu ce să vină pe piață, ținând seama de recomandările tovarășilor sovietici, am îmbunătățit puțin și suntem puși într-o situație foarte delicată că nu putem pur și simplu să oferim, n-avem ce oferi.

Tov. Vass: Dv. vindeți cherestea în Argentina. Noi mai degrabă vă dăm piele decât să nu avem cherestea. Dar pentru aceasta de asemenea este important să ne așezăm împreună și să discutăm. Noi fără cherestea nu putem trăi și preferăm să luăm de undeva piele ca să v-o dăm. Noi o să ne înțelegem cu România. Nu e admisibil ca România să ducă lemnul afară și noi să stăm fără lemne.

Tov. Gheorghiu-Dej: Au fost cantități foarte mici. Uite unele date (citește datele). Cu R.P. Ungară pe 1954 avem în contract pentru 150 mii m² cherestea și până la 1 septembrie am livrat 90 mii m².

Tov. Vass: Asta nu e mult. Dar eu privesc problema principal. Eu nu cer absolut nimic. Eu cer atât: să facem comerț exterior împreună, nu spun să avem un organ împreună, dar să ne informăm reciproc.

Tov. Gheorghiu-Dej: Arătând că avem nevoie de cutare de pe piața capitalistă.

Tov. Vass: Dacă nu vom face comerț exterior împreună, capitaliștii ne vor înghiți pe amândoi. Suntem în familie bună, dar totuși este mai bine dacă familiile împart împreună bijuteriile între ele. Eu nu vreau să pun nici o problemă concretă, ci discut principal.

Tov. Gheorghiu-Dej: La lemne aceasta este situația în general. Însă dacă Ungaria, de exemplu, ar fi dispusă să ajute să pătrundem în bazinele înfundate, atunci peste câva timp vom avea posibilitatea să exploatăm cantități mai mari.

Tov. Vass: Sunt de acord și cu aceasta. Acasă, înainte de a pleca, am spus tovarășilor că dacă noi am avea păduri, atunci nimeni nu s-ar gândi la aceea că în alcătuirea planului cincinal investim atâtea milioane și vom căpăta atâtea lemne. De ce nu privim noi pădurile românești ca ale noastre proprii? Se poate stabili dinainte ce se poate face.

Tov. Gheorghiu-Dej: Se poate face.

Tov. Vass: Și dacă ne uităm bine, vom vedea că construiți întreprinderi de care nu este deloc nevoie, pentru că avem noi. Noi am construit orașul Sztálinváros, mai bine nu l-am fi construit.

Tov. Gheorghiu-Dej: Norocul nostru este că ne-am lăsat de sportul marilor combinate. Noi vroiam să facem un combinat tot așa ca la Sztálinváros, dar am rămas cu instalația pentru laminoare mari, care este bună.

Tov. Vass: Părerea mea este că până la urmă țările de democrație populară vor folosi acest oraș. În orice caz, după părerea mea, toate posibilitățile care există trebuie văzute, analizate. Eu mă gândesc că de ce nu s-ar putea ca în 4-5 luni să se întâlnească Comitetele noastre de planificare, să țină în fiecare an 2 sesiuni, să cadă de acord asupra problemelor comune, să analizeze împreună problemele. Noi cunoaștem problemele României și susțin că în ce privește desființarea cartelelor, Ungaria va putea să ajute România dacă ne așezăm și discutăm. Noi am trecut prin aceasta și știm cum trebuie făcut. La noi există socotelile și în afară de asta avem o industrie mare în spatele nostru. Noi putem discuta de pildă ce ajutor putem da în problema aceasta dacă sunt greutăți.

Tov. Gheorghiu-Dej: În problema aceasta cu cartelele, putem să confiăm tovarășului Vass că noi nu de mult am lucrat cu un grup important de oameni foarte competenți din U.R.S.S. aici, cu oameni de mare răspundere care au lucrat aici câteva luni și aveam un program stabilit și în problema cartelelor. Ei au fost tocmai pentru problema aceasta aici. Desigur că noi în stabilirea rezervelor noastre vom apela la dv., dacă sunt posibilități.

Tov. Vass: Eu m-am gândit că noi am făcut această operațiune, cunoaștem toate greșelile. Noi suntem dispuși chiar să pregătim, ca o lucrare secretă, lista

preșurilor. Aceasta este problema principală. Eu am fost conducătorul acestei măsuri și vă spun că pentru dv. aceasta va fi de un foarte mare ajutor. Dacă o faceți bine, se va ridica brusc producția și muncitorii se vor bucura foarte mult. Ieri, la Arad, m-am uitat la preșurile de cartele și la cele libere. Dacă faceți bine treaba, aici sunt toate posibilitățile.

Este o singură întrebare mare. După mine e problema de bază. Noi am făcut așa fel că clasa muncitoare a pierdut 5% în 1951, țărănimea a pierdut mult mai mult, pentru că în mod intenționat am stabilit preșurile în așa fel încât să meargă sarcinile spre sate. Asupra acestui lucru vă atrag atenția, este problemă centrală: pe socoteala cui se face. Aceasta o spun numai ca o conversație, pentru că pe mine mă preocupă foarte mult problemele României.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aceasta ne bucură.

Tov. Vass: Dacă va fi o cotitură, vor fi bucuroase ambele partide, ambele guverne. Sunt foarte multe posibilități. Când vorbesc cu tov. Nagy despre această problemă, totdeauna accentuez acest lucru. Eu socotesc că nu e întâmplător că în bazinul Carpaților a existat o economie unică și totdeauna legăturile economice cu Ungaria au fost foarte strânse. Desigur, toate acestea n-au nici o legătură cu problema națională, e vorba aici de dezvoltarea economică care în același timp apropie și mai mult popoarele noastre.

Mă bucur foarte mult că am putut să mă așez cu dv. Dorința mea este ca să găsim forma potrivită ca cele două C[omitete de] S[tat ale] P[lanificării] să discute împreună, la fel cele două ministere ale Comerțului Exterior, dar să discute ca niște organe care vor să ducă lucrurile înainte, ca niște comuniști și nu ca proiectanți, planificatori români sau planificatori unguri, și nu ca niște comercianți de comerț exterior.

Tov. Gheorghiu-Dej: La Planificare lucrează tovarăși buni, am întărit în ultimul timp C.S.P. Desigur, schimbul de experiență între anumite organisme nu strică.

Tov. Vass: În ceea ce privește producția specială, experiența este destul de bună. Ieri am vorbit cu locțiitorul tov. Bodnăraș, tovarășii sunt foarte mulțumiți.

Tov. Gheorghiu-Dej: Foarte bine.

Tov. Vass: N-ar fi fost o greșeală de a construi peste tot asemenea întreprinderi?

Tov. Gheorghiu-Dej: Noi nici nu ne propunem lucrul acesta.

Tov. Vass: În aceste întreprinderi producem 80% mărfuri civile. Destinația întreprinderilor poate fi oricând schimbată.

Tov. Gheorghiu-Dej: Sunt multe probleme comune care interesează cele două țări și în limita posibilităților unele lucruri pot fi rezolvate.

Tov. Chișinevschi: Se pot rezolva multe lucruri și nu cu multă complicație. Pe lângă chestiunile mari, principiale, sunt vreo 3 chestiuni nu așa de principiale, dar pentru noi de mare importanță. Din câte cunoaștem noi posibilitățile tovarășilor maghiari, s-ar putea urgenta livrarea câtorva mărfuri extrem de urgente pentru noi, și anume: materiale pentru becuri, seturi de radio. Acestea sunt comandate. Cel mai urgent însă ne trebuie tabla groasă. (tov. Vass notează).

Tov. Gheorghiu-Dej: Ne-am putea întâlni cu tovarășii când doresc. Ar fi de dorit cât mai curând. Pot să vină tovarășii la noi, nu oficial, pentru ca să nu dăm prilej să înceapă zvonuri că s-a întâmplat ceva. Ar fi chiar periculos.

Tov. Vass: Cu foarte multă plăcere și bucurie voi transmite tovarășilor. Dar consider ca aceasta să nu fie o dată la 1-2 ani, ci mai des.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cu plăcere. Noi am fost hărțuiți cu toții și tovarășii au avut nu puține lucruri și grele, și complicate. Tovarășii au avut ale lor, noi am avut ale noastre și toate astea au cerut timp. Noi a mai trebuit să ne consultăm la Moscova,

au fost plecări, fel de fel de lucruri. La un moment dat am rămas 2-3 tovarăși. A fost un an foarte greu care ne-a hărțuit mult.

Tov. Vass: Din păcate mă tem că anul 1955 va fi cel mai greu.

Tov. Gheorghiu-Dej: Da. Dar se pot găsi câteva zile ca să ne întâlnim, dacă vor fi anumite lucruri de discutat. Ce este important, e faptul ca noi să privim lucrurile cum trebuie.

Tov. Vass: Și cum să fie această întâlnire, cu materiale deja pregătite, sau o discuție liberă?

Tov. Gheorghiu-Dej: Ar fi de dorit să avem un cadru de probleme, cele mai mari, mai importante, și să le tratăm principial, să le clarificăm, să facem precizări în legătură cu ele, să nu ne propunem numai că trebuie să facem cutare, în forma generală, ci tot în mare și principial să arătăm cum.

Tov. Vass: Deci să nu fie numai o conversație, ci să aibă o formă mai precizată.

Tov. Gheorghiu-Dej: Am fi bucuroși să ascultăm propuneri concrete. Uite, spre exemplu, tov. Vass spunea că Ungaria ar fi dispusă să ne dea ajutor în privința îmbunătățirii exploatarei silvice. Această singură problemă cere de exemplu să se precizeze limitele, în ce constă. Dv. sunteți economist și știți că aceasta înseamnă bani, materiale, înseamnă deci efort financiar și material și atât Ungaria, cât și România – cel puțin pentru anul 1954-55 – sunt extrem de constrânse sub raportul participării la o acțiune sau alta. Deci toate lucrările sunt limitate de puterile noastre.

Tov. Vass: Eu tocmai asta vreau, ca puterea amândurora să fie mai mare.

Tov. Gheorghiu-Dej: Putere mai mare este atunci când iei măsuri practice. La lemne de exemplu trebuie trasate linii ferate, trebuie tăiate drumuri. Numai când te gândești cât costă și ce înseamnă. Și este numai un domeniu.

Tov. Vass: E clar.

Tov. Gheorghiu-Dej: Așa că în discuții să nu ne mărginim numai la formele generale, ci concret. Și să nu ne risipim pe o suprafață mare.

Tov. Vass: Vreau să spun fără nici o obligație, pentru că nu am mandat pentru aceasta, că cele două comitete de planificare ar putea să elaboreze un material pentru o orientare, pentru ca ambele C.S.P. să ridice probleme comune, acolo unde este necesar un efort comun. Și Ministerele Comerțului Exterior să se întâlnească și să vadă problemele. Deci să nu așteptăm colaborarea între Ungaria și România de la Moscova. Problemele mari se rezolvă pe calea aceea, dar de acolo se spune că importante sunt acordurile bilaterale. Acestea completează problemele mari. Aș dori ca ambele planificări să analizeze în ce direcție ne-am putea ajuta reciproc și Comerțurile Exterioare în ce fel să acționeze de comun acord.

Tov. Gheorghiu-Dej: De un lucru trebuie să se păzească: să nu se creeze forme pe deasupra celei care s-a stabilit la C.A.E.R. Trebuie avut grijă, pentru că se poate foarte ușor aluneca în această privință.

Tov. Vass: Nu mă gândesc la aceasta.

Tov. Gheorghiu-Dej: Se întâlnesc câțiva lucrători din Planificare și împreună analizează probleme cu caracter limitat, de exemplu pe dv. vă interesează lemnele, aveți industrie de mobilă, noi avem păduri, de văzut ce se poate face prin eforturi comune. În acest fel. Dar ca să existe o legătură oficială și o formă organizatorică între organe, asta ar duce treptat acolo că în mintea oamenilor care ar lucra, atât la noi, cât și la dv., s-ar forma părerea că ce mai trebuie Consiliu Economic de Colaborare.

Tov. Vass: Să nici nu discutăm ceea ce este în programul Consiliului, ci probleme mai înguste, mai limitate, care completează economia noastră.

Tov. Gheorghiu-Dej: Da, problemele care interesează cele două țări.

Tov. Vass: Și dacă mi-ar permite tov. Gheorghiu-Dej, m-aș întâlni și cu președintele C.S.P., ca să discut cu el puțin aceste probleme.

Tov. Gheorghiu-Dej: Numai că tov. Miron Constantinescu este plecat la Moscova. Ați putea discuta cu alți tovarăși. Dar e bine să discutați cu tov. Miron Constantinescu. El trebuie să vină, poate luni o să fie aici.

Tov. Vass: Am vrut să-mi deschid sufletul. Ne-am bătut mult, și tov. Miron Constantinescu, ca și mine, e puțin încăpățânat.

Tov. Gheorghiu-Dej: Așa trebuie să fie la economiști, să ducă discuții prietenești.

Tov. Vass: Nu erau prea prietenești. Totuși s-a realizat fabrica de sodă. Se fac experiențe chimice acum.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ar trebui să-l ducem pe tov. Vass acolo. La noi s-a lucrat pe două căi pentru obținerea acetilenei: cu metoda arderii și cu metoda arcului electric. A dat rezultate bune și randament și a doua instalație.

Tov. Vass: Am citit că au fost premiați oamenii. La început, când am pus problema, am avut multe greutăți, dar eu nu mă descurajez așa de ușor. Tov. Gheorghiu-Dej de la început s-a preocupat de problemă, când am adus materialul american.

Tov. Gheorghiu-Dej: Acum producția a intrat în faza semi-industrială mi se pare.

Tov. Vass: Acum nu mai este o problemă principală dacă fabrica se va construi în Ungaria sau în România, dar dacă tov. Gheorghiu-Dej nu ar fi susținut această treabă, nu s-ar fi făcut nimic, nici în Ungaria, nici aici. Tov. Miron Constantinescu n-a înțeles importanța acestui lucru.

Tov. Gheorghiu-Dej: Să-mi dea voie tov. Vass să nu fiu de acord cu el în privința aceasta. La noi toată conducerea a fost interesată și este interesată pentru lucruri noi. Se întâmplă să mai greșești, niciodată nu ajungi deodată la un lucru nou.

Tov. Vass: Nu despre asta e vorba. Nu e vorba de metoda dacă ajungi la rezultat prin arcul electric sau prin metoda arderii. Tovarășii n-au vrut să creadă că problema este rezolvată.

Tov. Gheorghiu-Dej: Tovarășului Vass i s-au asigurat aici condiții bune ?

Tov. Vass: Chiar foarte bune.

Tov. Gheorghiu-Dej: (Dă dispoziții telefonice tov. Mihai Florescu să-l conducă pe tov. Vass să viziteze fabrica de acetilenă).

(Arh.St.București, C.C. al P.C.R. Cancelarie, dos.105/1954, f.2-26)

[1] Simion Bughici a fost ministrul de Externe al României din 11 iulie 1952 (când a fost îndepărtată Ana Pauker) până la 3 octombrie 1955.

[2] Zoltán Vass era șeful Secretariatului Consiliului de Miniștri.

[3] Imre Nagy (1896-1958), prim-ministru al Ungariei între iulie 1953-aprilie 1955, ales de Adunarea Națională în locul lui Mátyás Rákosi. A fost inițiatorul unui program de liberalizare a societății maghiare. A revenit în această funcție la 27 octombrie 1956, cu ocazia Revoluției din Ungaria, până la înăbușirea ei, la 4 noiembrie. A fost condamnat la moarte și executat în 1958.

[4] Ghizela Vass era adjuncta lui Al. Moghioroș la secția de relații internaționale a P.C.R. În 1980, fiica și ginerele ei (Zeiligsohn Eugen, medic) au plecat într-o excursie în Europa și s-au stabilit ulterior în S.U.A.

A Magyar Népköztársaság Követsége, Bukarest Bukarest, 1954. szeptember 25.
 Légation de la République Populaire Hongroise *Titkos*

Tárgy: A magyar labdarúgó-válogatott bukaresti szereplése

Előadó: Bíró köv. attasé

Szeptember 19-én a bukaresti Augustus 23 Stadionban került sor a magyar és a román labdarúgó B válogatottak találkozájának lebonyolítására. Mint arról előző 200/2/titkos/sz. jelentésemben már beszámoltam, a mérkőzés iránt Bukarestben rendkívül nagy érdeklődés volt. Bíró elvtársnak a román O.T.S.B. illetékes szerveitől nyert értesülése alapján a jegyek már szeptember 16-án elővételben elkeltek, sőt a férőhelyen felül is jelentős mennyiségű jegy kiadására került sor. A jegyek igen magas áron (10-15 lej) kerültek forgalomba. A jegyek szétosztását a sportszervezetekre és üzemi sportkörökre bízta, Kalmár elvtárs tapasztalatai szerint azonban utcai árusításban is lehetett jegyeket kapni.

A mérkőzés színhelyét, az Augustus 23 Stadiont már jóval a mérkőzés kezdete előtt igen erős rendőrkordon vette körül, s a játéktéren is nagyszámú rendezőgárda és rendőr teljesített szolgálatot. Még a jeggyel rendelkezők is csak négy-öt ellenőrzés után foglalhatták el helyüket a Stadionban. A mérkőzésen több mint 90 ezer néző vett részt. A kormánypályásokban és a hivatalos személyek részére fenntartott lelátón megjelentek Gh. Apostol, az R.M.P. Központi Vezetőségének titkára, C. Pârvolescu, Fazekas János és Ceaușescu elvtárs, az R.M.P. Központi Vezetőségének titkárai, valamint az R.M.P. Központi Vezetőségének, a román kormánynak és a bukaresti diplomáciai testületnek számos tagja. A mérkőzés igen változatos és kemény küzdelmet hozott, melynek során a lelkesebben, gólra törőbben küzdő román B válogatott megérdemelten aratott 2:1 arányú győzelmet. A román játékosok számára az egész mérkőzés folyamán nem volt elvesztett labda, míg a magyar játékosok unottan és sokszor fölényesen játszottak.

A mérkőzés előtti napon Titkos és Rácz elvtársakkal, a magyar csapat vezetőivel beszélgetést folytattam a csapat tagjainak viselkedésére vonatkozóan, s a vasárnapi taktikai megbeszélésen Bíró elvtárs is hangsúlyozta, hogy a játékosoknak kerülniük kell a közönség felé történő integetések és időnyerés céljával a labdaelrúgásokat.

Felhívtam továbbá a vezető elvtársak figyelmét a közönség sovínisza hangulatára, s kértem a körülményekhez képest a magyar sportolókhoz méltó magatartás szigorú betartását. Ennek ellenére a játékosok ezt nem tartották be. Történtek kiintegetések és labdaelrúgások, aminek következménye azután az volt, hogy a szélsőséges közönség sovínisza, magyarellenes és gyűlölködő hangulata csak fokozódott. A szinte vég nélkül tartó ordítozás és fütyülés ilyenkor rendkívül erőssé vált, úgy, hogy még a játék menetét is sok esetben zavarta. A mérkőzésen különben történt néhány, a magyar és román sportbarátság további elmélyülését valóban nem szolgáló jelenet is.

A mérkőzés előtt pl. először az R.N.K. himnuszát játszotta el a kivezenyelt zenekar, s csak ezután a magyar himnusz, s azt is olyan csúnyán, hogy az felháborodást keltett nemcsak a kint lévő magyarokban, hanem a jóérzésű román elvtársakban is. Nem sokkal a mérkőzés megkezdése után az egyik román játékos összecsapás utáni sérülést színlelve kivitette magát a pályáról. Ezt követően elkezdődtek a különböző durvaságok. Megjegyzem, hogy a román játékos néhány

perccel azután, hogy elhagyta a játékeret, visszajött a pályára. A második félidő vége felé következett be azután a legelítélendőbb eset. A román B válogatott középcsatára az egyik összecsapás során fekvé maradt, mire a nézőtérrel egy fényképész a játéktérre rohant, s durván szidalmazni kezdte a román középcsatár segítségére siető magyar játékosokat. Tömörülés támadt a fényképész körül, majd pedig a közönségnek az a része, amely közel volt az eset színhelyéhez, kövekkel és sörösüvegekkel dobálni kezdte a magyar játékosokat. Ezzel egy időben mintegy 40-50 főnyi „utcagyerek” szintén berohant a játéktérre, és köveket dobált a magyar játékosok felé. A karhatalmi szervek szemmel láthatóan nem nagyon igyekeztek a történetek elé akadályt gördíteni, ennek következménye az volt, hogy ez a rendkívül elítélendő dolog eltartott néhány percig. A lelátó azon részét, amelyről a köveket és a sörösüvegeket dobálták a magyar játékosok felé, nem ürítették ki, ellenkezőleg, ez a rész továbbra is a legádázabban uszított a magyar csapat ellen.

Igen helytelenül viselkedtek azután játékosaink akkor, amikor a játékvezető a mérkőzés végét jelezte. A román csapat a játéktér közepére vonult, s köszöntötte a közönséget, míg a magyar játékosok a közönség üdvözlése nélkül hagyták el a játékeret.

A mérkőzés után Bukarest utcáin jócskán lehetett hallani olyan hangokat, amelyekeken keresztül a legdurvább sovíniszta módon elítélték a magyar csapat magatartását, vad hunoknak, barbároknak, huligánoknak nevezvén nemcsak a magyar játékosokat, hanem általában a magyarokat. Érdekes módon vezető elvtársaknál is tapasztaltam a magyarokkal szemben tanúsított ellenszenvet. A budapesti mérkőzés állásáról mikrofonon keresztül tájékoztatták az Augusztus 23 Stadionban helyet foglaló közönséget. A románok kiegyenlítő gólja (1:1-es állásnál) rendkívül nagy örömet okozott a közönségnek. Akkor, amikor azonban a mérkőzés végén bement a mikrofon a budapesti mérkőzés végeredményét, a vezető elvtársak (az RMP Központi Vezetősége és a kormány tagjai) köszönés nélkül távoztak Vass elvtárstól és tőlem is.

Szipka elvtárs szeptember 19-én különben Sztálinvárosban tartózkodott, és ott a következőket látta: Az utcákon nagy embertömegek verődtek össze, hogy hangszórókon keresztül hallgassák a budapesti magyar-román válogatott mérkőzés közvetítését. Általában a közvetítéseket román nyelven hallgatták. Szipka elvtárs az emberek közé vegyülve tapasztalta, hogy az ilyen csoportokon belül jócskán történt magyar és román sovíniszta megnyilvánulás. Túlnyomórészt azonban magyar ajkú emberek részéről történtek olyan megnyilvánulások, amelyek a két nép, a román és a magyar békés együttélését nem bizonyították. Igen sokszor hangzottak el magyarok részéről kihívó és öntelt megnyilatkozások, amelyek a magyar csapat legyőzhetetlenségét bizonyították. Erre a románok természetesen a magyarok szidalmazásával, durvaságokkal és fenyegetőzésekkel válaszoltak. Szeptember 19-én este a sztálinvárosi szabadtéri színpadon a Kínai Felszabadító Néphadsereg adott műsort. Előadás után a román-magyar labdarúgó-mérkőzések eredményeinek kapcsán állítólag román nemzetiségű egyének provokációkat követtek el. Belekötöttek pl. a magyarul beszélőkbe, s több súlyos verekedés történt, melynek során számosan könnyebb és súlyosabb sérülést szenvedtek. A verekedéseknél a szolgálatot teljesítő rendőrök általában passzívak voltak, és nem igyekeztek a botrányokat elfojtani.

Szeptember 21-én egyébként Bíró elvtársat felkereste Gróza Péter titkárságán a Nagy Nemzetgyűlésen dolgozó Nagy Rozália nevezetű fordítónő, s elmondotta, hogy az Elnökségen az elvtársak mindegyike milyen nagy ellenszenvvel viseltetik a ma-

gyar csapat játéka után nemcsak a magyar labdarúgás, hanem az egész magyar nép irányában. Elmondotta az elvtársnő, hogy őt mint magyart szinte alig hagyják dolgozni, állandóan azt mondván neki, hogy milyen barbár fajhoz tartozik. Ugyancsak a Nemzetgyűlésen dolgozó Török nevezetű egyén, akinek csoportvezetői tiszte van, Nagy Rozáliának kijelentette, hogy nem kívánja ezután a magyar nyelvet sem hivatalos, sem egyéb alkalmakkor használni, s tőle is elvárja, hogy vele többé magyarul ne beszéljen. A Nagy Nemzetgyűlésen dolgozó elvtársak körében egyébként az a vélemény, hogy ilyen magyar csapatot és általában magyar csapatot nem látnak szívesen Romániában, s ilyen durva sportolókkal nem is akarnak kapcsolatot tartani.

Ugyancsak szeptember 21-én este Bíró elvtárs beszélgetést folytatott Albert Antal elvtárral is, aki az R.M.P. Központi Bizottsága magyar szekcióján dolgozik, és a kongresszus előkészítő munkálataiban vesz részt. Ez az elvtárs is elmondotta, hogy a magyarok bukaresti vendégszereplése után magánál a Központi Vezetőségnek dolgozó munkatársak körében is rendkívül nagy a felháborodás. Értesülése szerint a párt legfelsőbb szervei is meg fogják vizsgálni a mérkőzésen történtek okait.

Szeptember 24-én a Külföldi Újságírók Szövetségében Bíró elvtárs a Romániában működő szovjet újságok és hírügynökségek tudósítóival is (TASSZ, SZOVINFORMBÜRŐ, „Pravda” stb.) beszélgetést folytatott. Ezek az elvtársak egyhangúlag megállapították azt, hogy a román közönség viselkedése a magyar csapattal szemben teljesen tűrhetetlen volt. Hangsúlyozták a szovjet elvtársak, hogy még ha az igazán elítélendő sörösüvegekkel és kövekkel való dobálózástól el is tekinthetünk, akkor is lehetetlen ez a magatartás, az az állandó fütyülés és ordítás, amit a román közönség tanúsított a mérkőzés egész ideje alatt. Ugyanezen a véleményen voltak a lengyel és bolgár követség azon munkatársai is, akik kint voltak a mérkőzésen. Az est folyamán Bíró elvtárs Robotos elvtárral is beszélgetést folytatott a bukaresti mérkőzéssel kapcsolatban. Robotos elvtárs mélységesen fájalta a bekövetkezett eseményeket, mert szerinte itt nemcsak a magyar-román ellentétek domborodtak ki élesen, hanem csorba esett az R.N.K. sportársadalma tekintélyén is, hiszen – mint ahogyan ő mondta – ennek az esetnek tanúi voltak az országban tartózkodó idegenek és a Bukarestben akkreditált diplomáciai képviselők is. Robotos elvtárs azzal egyetértett, hogy a sajtó részben alapot szolgáltatott a román közönség erősen győzelmi hangulatához. Megjegyezte, hogy az R.M.P. Agitációs és Propagandaosztálya szeptember 16-án utasította is a sajtószerveket a román-magyar labdarúgó-mérkőzéssel kapcsolatos tárgyilagosabb állásfoglalásra. Azzal kapcsolatban, hogy a közönség el nem ítélt magatartásával miért foglalkozott olyan semmitmondó „langyosan” a román sajtó, Robotos elvtárs elmondotta, hogy hétfőn, szeptember 20-án számos telefonbeszélgetést folytatott az Agitációs és Propagandaosztály felelős szerveivel, a „Scântea” és a „Sportul Popular” illetékeseivel, hogy a sajtóban élesen hozzák ki a vasárnap Bukarestben történeteket. Mindenütt olyan választ kapott azonban, amelyek csak az események eltusolását jelentették. Kijelentette ezután azt: arra nem vállalkozhat, hogy a román lapok véleményétől elütő véleményt jelentessen meg az „Előre” hasábjain, még akkor sem, ha az nem fedti a valóságot. Robotos elvtársnak egyébként az a véleménye, hogy a román-magyar mérkőzés rendezése különösen a labdarúgás tekintetében, úgy látszik, még ma sem hozza meg azt a gyümölcsöt, amelyből a két nép barátságának további elmélyülése és erősödése következne be.

A román sajtó egyébként valóban hozzájárult, s nem is kismértékben, az események illetően való alakulásához. Olyan hangnemű cikkek jelentek meg hosszú idő óta a román lapokban, amelyek a román csapat feltétlen győzelmi esé-

lyeiről beszéltek. Magát a csapatot is hosszú időn át készítették erre a találkozóra. Mérkőzés után a sajtó hangja véleményem szerint ismét nem volt tárgyilagos. Úgy állították be egyes lapok pl. a román válogatott budapesti vereségét, mint hogyha az azért következett volna be, mert Kocsis második gólja érvénytelen volt (lesből esett), s a bíró téves ítélete letörte volna ezután a román csapatot. Erről az „Informația Bucureștului” hétfői, szeptember 20-i száma írt. A szeptember 22-i lapok hangja viszonylag már megfelelőbb volt. Ezek már megemlítik, hogy volt a közönségnek olyan része, amelynek magatartása elítélendő. Józanul próbálták megítélni a Budapesten elszenvedett 5:1 arányú vereséget is. Túlságosan kihozták azonban még most is a Bukarestben elért eredményt, valamint a budapesti román ifjúsági válogatott győzelmét.

A román sportvezető elvtársaktól különben mindvégig a legnagyobb figyelmességet és kedvességet lehetett tapasztalni a magyar csapat irányában. Bianu elvtárs, a román O.T.S.B. nemzetközi osztályának vezetője, Vajda elvtárs, a román O.T.S.B. elnöke, és más vezető elvtársak is minden erejükkel azon voltak, hogy a baráti vacsorán is pl. megbékítsék a román és a magyar játékosokat, akik még itt is kifejezésre juttatták egymás iránt érzett ellenszenvüket. Az O.T.S.B. vezetői egyébként ígéretet tettek Bíró elvtársnak arra, hogy a pályán bekövetkezett szégyenletes esetek okozóit a legszigorúbban meg fogják büntetni, mert érdekük, hogy a magyar labdarúgókkal, akiktől már idáig is rengeteget tanultak, továbbra is a lehető legjobb kapcsolatokat tartsák fenn.

Véleményem szerint nekünk is azon kell lenni, hogy a román-magyar sportbarátság – éppen sorozatos nemzetközi találkozó rendezésén keresztül – egyre erősödjön. Minden esetben azonban alapos nevelőmunkát kell végezni a Romániába kiutazó magyar sportolók körében. Fel kell világosítani őket a román közönség nem tárgyilagos magatartásáról és arról, hogy mindenkor – éppen ezen körülmények folytán – a legsportszerűbben viselkedjenek. Meggyőződésem, hogy kölcsönös erőfeszítéssel meg tudjuk valósítani az őszinte sportbarátságot, s a jövőben ilyen botrányok nem keletkezhetnek.

Pataki László nagykövet

A Külügyminisztériumnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Légation de la République Populaire Hongroise

București, 25 septembrie 1954
Secret

Subiect : Turneul selecționatei de fotbal a Ungariei la București

Prezentator: atașat consular Bíró

În data de 19 septembrie s-a jucat pe stadionul „23 August” din București meciul de fotbal dintre echipele Ungariei și României, în cadrul grupei B a selecționatelor. După cum am informat și în raportul precedent cu numărul 200/2/secret, meciul s-a bucurat de un viu interes la București. După cum tovarășul Bíró a aflat de la organele în cauză ale O.T.S.B. [Comitetul Național pentru Educație Fizică și Sport], biletele se vânduseră deja până în data de 16 septembrie, cu toate că s-au emis bilete mult peste

capacitatea stadionului. Biletele s-au vândut la un preț ridicat (10-15 lei). Distribuirea lor a fost încredințată organizațiilor și cercurilor sportive din uzine, dar după cum a observat tovarășul Kalmár, ele au putut fi cumpărate și pe stradă.

Locul evenimentului, stadionul „23 August”, a fost înconjurat de un puternic cordon format din milițieni cu mult înainte de începerea meciului, la fel, și pe teren au fost prezenți numeroși organizatori și milițieni. Chiar și cei care aveau bilet au fost verificați de patru-cinci ori înainte de a-și putea ocupa locul în tribune. La meci au fost prezenți peste 90 mii de spectatori. În loja rezervată membrilor guvernului și oficialităților și-au făcut apariția Gh. Apostol, secretarul conducerii centrale a Partidului Muncitoresc Român, tovarășii C. Pârvulescu, János Fazekas și Ceaușescu, secretarii conducerii centrale a Partidului Muncitoresc Român, precum și numeroși membri ai conducerii centrale a P.M.R., ai guvernului român și ai corpului diplomatic din București. Meciul a fost o întrecere atractivă, dar crâncenă, în cursul căreia echipa B. a României, care a luptat cu mai multă înflăcărare și cu mai multă dorință evidentă de a marca, a câștigat meciul cu bine-meritul rezultat de 2:1. Pentru echipa română nu a existat nici o minge pierdută, pe când jucătorii maghiari au jucat leneș și deseori cu un aer de superioritate.

În ziua de dinainte de meci am purtat discuții cu tovarășii Titkos și Rácz, conducătorii echipei maghiare, referitor la comportamentul membrilor echipei, iar la discuțiile referitoare la tactică aplicată, care au avut loc duminică, și tovarășul Bíró a subliniat faptul că jucătorii vor trebui să evite gesturile făcute spre tribune și loviturile de minge menite să tragă de timp.

Am atras atenția pe mai departe asupra atmosferei șovine a spectatorilor și am rugat sportivii maghiari să manifeste în cel mai strict mod un comportament demn în condițiile date. Jucătorii însă nu s-au conformat acestor recomandări. Au fost gesturi neadecvate spre spectatori și lovituri plasate aiurea, și ca urmare atmosfera șovină, antimaghiară, de ură a unui public extremist s-a încins și mai tare. Urletele și fluieratul nesfârșit în aceste cazuri au devenit greu de suportat, astfel încât în multe cazuri au împiedicat și desfășurarea jocului. De altfel, la meci au avut loc și scene care nu sunt deloc menite să îmbunătățească prietenia sportivă româno-maghiară.

De exemplu, înainte de meci, orchestra a cântat prima dată imnul Republicii Populare Române, după care a cântat și imnul maghiar, dar atât de urât încât acest fapt a stârnit indignare nu doar din partea maghiarilor de față, dar și a unor tovarășii români cu bun simț. La puțin timp după începerea meciului, un jucător român s-a prefăcut că este accidentat după o ciocnire și a cerut să fie scos de pe teren pe targă. După aceasta, s-au declanșat violențele. Menționez că după câteva minute jucătorul român s-a întors pe teren. Cel mai condamnat incident a intervenit către sfârșitul celei de-a doua reprize. Mijlocașul echipei B a României a rămas întins după o ciocnire, fapt care l-a determinat pe un fotograf să se repeadă pe gazon și să înjure violent jucătorii maghiari care au sărit să-l ajute pe mijlocașul român întins. În curând s-a format o grupare în jurul fotografului, apoi acea parte a spectatorilor care ședea mai aproape de locul incidentului au început să arunce cu pietre și sticle de bere după jucătorii maghiari. În același timp, un grup de aproximativ 40-50 de „copii ai străzii” s-au năpustit pe gazon și au început să arunce cu pietre în jucătorii maghiari. Organele de ordine nu s-au străduit vizibil să împiedice ceea ce se întâmpla la locul incidentului, ca urmare acest lucru s-a prelungit timp de mai multe minute. Acea parte a tribunei de unde s-au aruncat pietre și sticle de bere către jucătorii maghiari nu a fost evacuată, dimpotrivă, ei au continuat să fie pe mai departe cei mai înverșunați instigatori împotriva echipei maghiare.

Jucătorii noștri s-au comportat apoi foarte neadecvat când arbitrul a fluierat sfârșitul meciului. Echipa română s-a dus în mijlocul terenului să salute spectatorii, pe când jucătorii maghiari au părăsit terenul fără să salute tribunele.

După încheierea meciului, pe străzile Bucureștiului se auzeau destule voci care condamnau în cei mai duri termeni șovini atitudinea echipei maghiare, numindu-i huni sălbatici, barbari, huligani nu doar pe jucătorii maghiari, dar pe toți maghiarii. Este curios că și la tovarășii din conducere am remarcat antipatia manifestată față de maghiari. Despre derularea meciului de la Budapesta, spectatorii de pe stadionul „23 August” erau ținuți la curent prin megafoane. Golul egalizator (1:1) al echipei române a produs multă bucurie spectatorilor. Când la sfârșitul meciului s-a anunțat rezultatul final al meciului de la Budapesta, tovarășii conducători (conducerea centrală a P.M.R. și membrii guvernului) au plecat de lângă mine și tovarășul Vass fără să ne salute.

Tovarășul Szipka s-a aflat în data de 19 septembrie în orașul Stalin [Brașov], unde a văzut următoarele: Pe străzi s-au adunat mulțimi de oameni ca să asculte prin difuzoare transmisia de la Budapesta a meciului Ungaria-România. În general, transmisiunile se ascultau în limba română. Amestecându-se printre oameni, tovarășul Szipka a auzit destule manifestări șovine maghiare și române. În majoritate însă, manifestări care nu demonstrează coexistența pașnică dintre popoarele român și maghiar au venit din partea maghiarilor. De numeroase ori a auzit vorbe ce constituiau provocare și dispreț, care veneau să demonstreze invincibilitatea echipei maghiare. La aceste vorbe, bineînțeles, românii au răspuns cu ocară, limbaj violent și amenințări. În seara de 19 septembrie a avut loc pe scena în aer liber din orașul Stalin un spectacol dat de Armata Populară de Eliberare a Chinei. După spectacol, se spune că indivizi de naționalitate română au lansat provocări în legătură cu rezultatul meciului de fotbal România-Ungaria. De exemplu, s-au legat de cei care vorbeau ungurește și au avut loc mai multe bătăi crunte, în urma cărora unii s-au ales cu răni mai grave sau mai ușoare. Milițienii care au asistat la aceste bătăi au fost în general pasivi și nu au încercat să pună capăt scandalului.

De altfel, în 21 septembrie, tovarășul Bíró a fost căutat de translatorea Rozália Nagy, care lucrează la secretariatul lui Petru Groza de la Marea Adunare Națională, ocazie cu care l-a informat că la președinție, după meciul cu echipa maghiară, fiecare tovarăș arăta multă antipatie față de întreaga națiune maghiară, nu doar față de fotbalul unguresc. Tovarășa a mai spus că ea, ca unguroaică, abia mai este lăsată să lucreze, repetându-i-se într-una că aparține unui neam de barbari. Un individ pe nume Török, care de asemenea lucrează la Adunarea Națională ca șef de echipă, i-a spus Rozáliei Nagy că nu dorește să mai folosească limba maghiară nici oficial, nici altfel, și că se așteaptă ca nici ea să nu i se mai adreseze în această limbă. De altfel, tovarășii de la Marea Adunare Națională sunt de părere că astfel de echipă maghiară și în general orice echipă maghiară nu este binevenită în România și cu asemenea jucători agresivi nu doresc să țină legătura.

În aceeași zi de 21 septembrie, seara, tovarășul Bíró a purtat o discuție și cu tovarășul Albert Antal, care lucrează la secția maghiară a Comitetului Central al P.M.R. și care participă la pregătirea lucrărilor congresului. Și acest tovarăș a spus că după prestația maghiarilor la București domnește o indignare deosebită în rândul colegilor care lucrează la conducerea centrală. După cum a fost informat, și cele mai înalte foruri de conducere ale partidului vor cerceta cauzele celor întâmplare la meci.

În data de 24 septembrie, la Uniunea Ziariștilor străini, tovarășul Bíró a purtat convorbiri și cu reprezentanții ziarelor și agențiilor de presă sovietice în România (TASS, SOVINFORMBIROU, „Pravda” etc). Aceștia au afirmat unanim că felul în

care s-au comportat spectatorii români față de echipa maghiară a fost de-a dreptul insuportabil. Tovarășii sovietici au subliniat că chiar dacă se face abstracție de condamnabilul act de a se fi aruncat cu sticle de bere și pietre după jucătorii maghiari, această atitudine manifestată tot timpul de spectatorii români este intolerabilă, cu fluierat continuu și urlete pe toată durata meciului. Aceeași părere au exprimat-o și diplomații polonezi și bulgari care au fost pe stadion în timpul meciului. În cursul serii, tovarășul Bíró a purtat convorbiri cu tovarășul Robotos, în legătură cu meciul de la București. Tovarășul Robotos și-a exprimat regretul sincer față de evenimente, explicând că dumnealui crede că aici s-au afirmat nu doar antagonismele româno-ungare, dar s-a compromis și prestigiul lumii sportive din R.P.R., deoarece – după cum spune dânsul – acest caz a avut drept martor străinii aflați în țară și diplomații acreditați la București. Tovarășul Robotos a fost de acord că presa a contribuit parțial la crearea unei puternice atmosfere de triumf în rândurile publicului român. A mai adăugat că în data de 16 septembrie, Biroul de Agitație și Propagandă al P.M.R. a și dat dispoziție organelor de presă să adopte o poziție obiectivă față de meciul de fotbal româno-maghiar. În legătură cu faptul că presa românească s-a ocupat atât de „neutru” de atitudinea de condamnat a spectatorilor români, tovarășul Robotos ne-a spus că luni, 20 septembrie, a avut numeroase convorbiri telefonice cu organele de răspundere ale Biroului de Agitație și Propagandă, cu reprezentanții ziarelor „Scân-teia” și „Sportul Popular”, pentru ca aceste organe de presă să reliefeze cele întâmplate la București în ziua de duminică. Peste tot însă răspunsurile pe care le-a primit erau vădit de acoperire a celor întâmplate. După acestea, dânsul a afirmat că nu poate să își asume răspunderea de a insera în „Előre” o părere care diferă de cele exprimate în zările românești, chiar dacă ea nu reflectă realitatea. De altfel, tovarășul Robotos este de părere că meciul româno-maghiar nu aduce nici azi, în domeniul fotbalului, rezultatele care ar conduce la adâncirea și întărirea prieteniei dintre cele două popoare.

De altfel, presa românească a avut o contribuție nu mică la evoluția în această direcție a evenimentelor. De multă vreme în zările românești au apărut articole care pomeneau de șansele absolute de câștig ale echipei României. Echipa însăși fusese pregătită de multă vreme pentru această întâlnire. După meci, părerea mea este că vocea presei din nou a fost lipsită de obiectivitate. Unele ziare, de exemplu, au prezentat înfrângerea de la Budapesta a selecționatei ca datorându-se faptului că al doilea gol al lui Kocsis a fost din off-side și judecata greșită a arbitrului a descurajat echipa română. Așa a prezentat faptele, în ediția din 20 septembrie, „Informația Bucureștiului”. Glasul ziarelor din 22 septembrie a fost ceva mai obiectiv. Acestea pomeneau deja de o parte a spectatorilor care au avut o atitudine condamnabilă. De asemenea, au încercat să judece obiectiv înfrângerea de 5:1 de la Budapesta. Cu toate acestea, au reliefat prea mult rezultatul de la București, precum și succesul selecționatei de tineret a României obținut la Budapesta.

Din partea tovarășilor din conducerea sportivă s-a remarcat cea mai mare atenție și prietenie față de echipa Ungariei. Tovarășul Bianu, conducătorul Biroului Internațional O.T.S.B. român, tovarășul Vajda, președintele O.T.S.B. român, precum și alți tovarășii, s-au străduit să împace jucătorii români și maghiari și la cina festivă, deși aceștia și-au manifestat antipatia chiar și cu această ocazie. Conducătorii O.T.S.B. i-au promis tovarășului Bíró că vor pedepsi foarte sever pe aceia care au cauzat întâmplările rușinoase de pe terenul de sport, deoarece este în interesul lor să mențină legăturile cele mai bune cu fotbalistii maghiari, de la care și până acum au avut multe de învățat.

Păreră mea este că și noi trebuie să ne străduim să întărim prietenia sportivă româno-maghiară exact prin intermediul acestor întâlniri internaționale repetate. În orice caz, sportivii maghiari care pleacă în România trebuie instruiți foarte atent. Trebuie să fie informați despre atitudinea subiectivă a spectatorilor români și despre faptul că – tocmai datorită acestor circumstanțe – ei trebuie să adopte un comportament cât se poate de „fair play”. Este convingerea mea că prin eforturi combinate vom putea realiza prietenia sinceră între sportivi pe viitor și că astfel de incidente nu se vor mai repeta de acum înainte.

Consul László Pataki

Către Ministerul de Externe, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-k-200/3/titk/1954)

215

Documentele Conferinței Regionale P.M.R din Cluj, 2-3 octombrie 1954 Cuvântările delegaților

Tov. Bányai Ladislau, rectorul Universității „Bolyai”[1]

Tovarăși!

Aș vrea să spun și eu câteva cuvinte în legătură cu problema națională, una din problemele cele mai frământate din regiunea noastră. Burghezia reacționară maghiară, cât și cea română, în lupta lor pentru hegemonia în exploatarea maselor muncitoare din Transilvania, a folosit timp de mai multe decenii instituțiile pentru a răspândi otrava șovinistă în întreaga parte a țării, unde românii și maghiarii locuiesc laolaltă.

Totodată însă, orașul Cluj a fost un important centru pentru făurirea unității de luptă a poporului român și a minorităților naționale în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român.

De la eliberarea țării noastre de către glorioasele armate sovietice, roadele muncii și luptei noastre le-am cules totdeauna în măsura în care am combătut cu hotărâre rămășițele dăunătoare ale trecutului, în măsura în care am continuat tradițiile de luptă cu noi și noi realizări, aplicând cu fidelitate politica națională leninist-stalinistă a partidului nostru.

Desigur, importanța acestei regiuni, a acestui oraș, a atras și atenția rechinilor reacțiunii internaționale. Nu o dată agenturile imperialiste au încercat să întindă tentaculele lor spre acest colț al țării, cu intenția de a dezbină și mai mult popoarele cnlocuitoare, în scopul înrobirii lor, în scopul unor uneltiri contra-revoluționare, antisovietice. Dușmanii de moarte ai libertății poporului, ai frăției între poporul român și minoritățile naționale au lucrat cu și mai multă înverșunare în anii de după eliberare, văzând perspectivele mărețe ale luptei noastre. Au făcut totul pentru a declanșa provocății șovine de mari proporții, în scopul pregătirii terenului pentru o nouă robie imperialistă, un nou război de jaf, și mai crâncen decât acela care abia s-a încheiat.

Dușmanii poporului camuflați, strecurați în organele noastre de partid și de stat, au fost rând pe rând demascați și înlăturați, indiferent la ce post s-au cocoțat. Aceasta însă nu înseamnă că trebuie să slăbim vigilența noastră. Nu înseamnă că nu am mai avea de măturat în fața casei noastre. Intensificarea ațățării șoviniste, folosirea tot mai intensă de către dușmanii noștri a naționalismului, ultima armă înveninată a lor, în perioada aceasta a ascuțirii luptei de clasă, a greutăților inerente perioadei de trecere de la capitalism la socialism, înseamnă că mai avem multe datorii în privința aceasta.

Alegerea Comitetului a coincis mai mult sau mai puțin cu autodizolvarea unor organizații democratice de masă a minorităților naționale și a țărănimii. În ciuda elementelor naționaliste, străine de clasă, strecurate în rândurile acestor organizații, partidul a reușit să contribuie cu succes prin acestea la combaterea naționalismului, la reeducarea maselor în spiritul internaționalismului proletar și al patriotismului socialist. Aceste organizații au fost depășite însă de dezvoltarea regimului nostru de democrație populară. Azi, sindicatele cuprind în mod unitar pe toți oamenii muncii din orașe și centre industriale; Sfaturile Populare, care oglindesc compoziția națională a populației respective, sunt și cele mai cuprinzătoare organizații de masă în mediul rural.

În ce măsură Comitetul Regional a reușit să mobilizeze aceste organizații de masă, precum și U.T.M.-ul, la întărirea activității noastre în problema națională? Cred, tovarăși, că Comitetul Regional n-a adâncit aceste probleme și are serioase lipsuri în această privință. Agitațiile șoviniste, răspândirea zvonurilor mincinoase naționaliste, revizioniste, din ultimul timp nu pot să fie explicate numai de activitatea febrilă a dușmanului, ci și de slăbiciunile noastre.

Fără îndoială, noi am reușit să obținem rezultate însemnate în întărirea unității politice și morale a poporului în regiunea noastră. Manifestările de solidaritate deplină a maselor muncitoare române și maghiare iau o amploare tot mai mare. Naționalismul însă se prezintă în forme tot mai camuflate, tot mai primejdioase, iar huliganii șoviniști devin tot mai agresivi și provocatori, cu atât mai provocatori fiindcă observă că noi comuniștii, organele puterii noastre populare, nu acționăm cu destulă energie împotriva acestor manifestări dușmănoase.

Uităm câteodată că Constituția republicii noastre populare[2] proclamă pedepsirea oricărei propagande cu caracter șovin, orice manifestare de ură de rasă. Uităm câteodată că pe lângă industria socialistă și sectorul socialist al agriculturii, care unesc într-o solidaritate organică pe oamenii muncii de diferite naționalități, mai există și chiaburimea, rămășițele de moșieri și capitaliști, care sunt generatoare permanente ale provocărilor șoviniste, că acest șovinism este alimentat și de agenții diversioniști strecurați pe teritoriul țării noastre. Uităm că șovinismul, naționalismul nu va dispărea din conștiința oamenilor decât în urma unei lupte consecvente și susținute de demascare și de lămurire.

Elemente naționaliste maghiare folosesc neajunsurile cu caracter local pentru a stârni neîncrederea față de poporul român. Aceste elemente înfățișează în mod fățarnic – de exemplu – învățarea limbii române, cunoașterea culturii progresiste române ca un proces de deznăționalizare și nu ca modul de adâncire a legăturilor frățeste cu poporul român, ceea ce contribuie și la buna desfășurare a vieții noastre de stat. Atitudinea acestor elemente oglindește nemulțumirea păturilor privilegiate în trecut, care vor să izoleze masele maghiare de năzuințele comune ale poporului muncitor din patria noastră, vor să permanentizeze prejudecățile de rasă, moștenite de la clasele feudale și capitaliste maghiare, care timp de secole au

cotropit masele române din Transilvania, înăbușind lupta lor justă pentru eliberarea și unitatea națională.

Elementele naționaliste române manifestă o tendință de a privi înfăptuirile în domeniul egalității în drepturi ca niște concesii vremelnice și nepoftite. Aceste elemente sunt nedumerite de manifestările culturale în formă națională și cu conținut progresist, patriotic, ale minorităților naționale, care de fapt contribuie la lichidarea influenței naționaliste, dușmănoase a păturilor exploatare din sânul acestor minorități, la înrădăcinarea în masele lor cele mai largi a dragostei față de patria comună, Republica Populară Română.

Unele elemente naționaliste atât române, cât și maghiare, strecurate în aparatul organelor de stat, păstrează și astăzi vechea mentalitate de neînțelegere, uneori chiar de stîrbire a nevoilor oamenilor muncii de altă naționalitate. Unii intelectuali din instituțiile noastre de învățământ superior și științific cu greu se debarasează de obișnuința de a privi totul prin prisma rivalității înverșunate de altă dată între clasele dominante exploatare română și maghiară. Noi, comuniștii, avem o mare răspundere pentru a combate și a lichida toate aceste tendințe dăunătoare.

Organele Sfaturilor Populare au datoria de a atrage în activitatea lor masele cele mai largi, fără deosebire de naționalitate, printr-o atenție mărită față de nevoile tuturor. Instituțiile noastre științifice și de învățământ superior trebuie să valorifice cu mai mult elan tradițiile de luptă comună ale poporului român și ale minorităților naționale. Iar pentru tineretul nostru universitar, care va desfășura activitatea sa viitoare în mare parte în regiunile locuite împreună de români și de alte naționalități, trebuie să creăm o casă culturală comună, care să dea exemplu pentru cultivarea în acest spirit a valorilor culturale ale poporului român și ale minorităților naționale.

Noul Comitet Regional trebuie să fie mobilizatorul, conducătorul și animatorul luptei noastre pentru a atinge aceste țeluri.

Ladislau Bányai

*

Ceterchi Ioan, decanul Facultății de Științe Juridice, Universitatea „Babeș” Cluj[3]

În cuvântul meu vreau să mă opresc asupra unor aspecte ale felului cum comitetul regional a aplicat în munca sa politica marxist-leninistă în problema națională.

Rezolvarea problemei naționale este o sarcină de seamă a partidului clasei muncitoare. În rezolvarea ei, partidul nostru pleacă de la principiul marxist-leninist „că nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare”.

După eliberarea țării noastre și instaurarea regimului democrat popular, datorită politicii ferme a partidului nostru, bazată pe învățătura marxist-leninistă și experiența Uniunii Sovietice, în țara noastră s-au pus bazele unei trainice convingeri între poporul român și minoritățile naționale. Statul democrat popular a lichidat regimul de sălbatică asuprire națională și a creat condițiile de dezvoltare și propășire economică, socială, politică și culturală atât pentru poporul român, cât și pentru minoritățile naționale. Crearea Regiunii Autonome Maghiare a ridicat pe o nouă treaptă rezolvarea democratică a problemei naționale în România. Roadele acestei politici înțelepte a partidului nostru se văd și în regiunea noastră, lucru ce se poate ilustra cu fapte concrete.

Așa de pildă, în organele locale ale puterii de stat din regiunea Cluj, Sfaturile Populare, din 8422 de deputați, 6859 sunt români, 1470 maghiari, 55 evrei, 5 germani, 30 alte naționalități. Fiii oamenilor muncii ai minorităților naționale se bucură în țara noastră azi din plin de dreptul la învățătură. Ei au posibilitatea de a învăța în limba maternă în instituțiile de învățământ de toate gradele. În regiunea Cluj, din totalul de 1471 unități școlare ciclul I și II avem 1181 unități cu limba de predare română, 270 cu limba de predare maghiară și 10 cu limba de predare germană. O situație radical schimbată găsim și în învățământul superior. Între 1920-1940, în Cluj au existat doar 4 institute de învățământ superior, toate cu limba de predare română. În general, erau împiedicați să pătrundă în institutele de învățământ, chiar în cele cu altă limbă decât cea maternă, elevii și studenții aparținând minorităților naționale. Astfel, în această privință este elocvent următorul exemplu: în anul școlar 1941-42, la universitatea maghiară „Ferenc József” din Cluj erau numai 130 români, desigur fii de exploatare în marea lor majoritate, în același timp în instituțiile de învățământ superior românești refugiate din Cluj la Sibiu și Timișoara nu găsim nici un evreu și numai 18 maghiari.

Față de aceasta, azi situația este fundamental schimbată. Avem în Cluj, alături de universitatea română, universitatea „Bolyai”, cu limba de predare maghiară, există secții cu limba de predare maghiară pe lângă Institutul Agronomic, de Arte Plastice și Conservator. Față de 735 studenți maghiari câți erau în 1936 și care studiau în limba română, în 1953-54 în Cluj au existat 2141 studenți care învață în limba maghiară și peste 500 studenți fără frecvență.

În cadrul Filialei din Cluj a Academiei R.P.R., în 1953-54 lucrează pentru progresul științei în patria noastră, împreună cu cei 152 colaboratori științifici români, 62 colaboratori științifici maghiari, evrei, germani. Sunt cunoscuți în întreaga țară pentru succesele științifice biologul Rudolf Palocsay[4], academicianul Nyárádi[5], care a scos primul volum al *Florei R.P.R.* și alții.

Au fost depuse eforturi serioase pentru crearea și dezvoltarea culturii minorităților naționale – socialistă în conținut și națională în formă. Teatrul și opera maghiară de stat din Cluj se bucură de un renume deosebit, binemeritat.

Scriitorii, poeții, artiștii, compozitorii maghiari din regiunea noastră contribuie prin creațiile lor la dezvoltarea culturii noi socialiste în patria noastră. Operele scriitorilor, poezilor, compozitorilor maghiari, ca *Cu inimă tânără* de Asztalos István[6], *Brazdă peste haturi* de Horváth István[7], poeziile lui Létay Lajos[8], opera *Povestea țapului* de Eisikovits[9] și altele se bucură de o largă popularitate în sânul tuturor oamenilor muncii din patria noastră, fiind considerate pe bună dreptate comori culturale ale poporului nostru. Între oamenii de știință, scriitorii, poeții, artiștii maghiari din regiunea Cluj, găsim 6 laureați ai Premiului de Stat, 5 artiști și maeștri emeriți, 30 de decorați cu diferite ordine și medalii ale R.P.R.

Comitetul Regional de Partid a avut o preocupare pentru educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului, pentru ridicarea nivelului cultural al oamenilor muncii de la orașe și sate aparținând tuturor naționalităților. Acest lucru se vede în numărul mare al cluburilor, căminelor culturale, colțurilor roșii, formațiunilor artistice de amatori existente în regiunea noastră. Dacă înainte de 1945 pe teritoriul fostului județ Cluj erau doar 34 case culturale, patronate însă de cler și alte asociații reacționare, cu 7000 cărți, apoi azi există 1568 cluburi, cămine culturale, case de citit, colțuri roșii, care au peste 1.300.000 volume, din care peste 250.000 sunt în limba maghiară, germană, rusă și altele. Avem 2303 formațiuni artistice de amatori românești, 520 maghiare și 275 mixte.

Comune care înainte se dușmăneau pe chestiuni naționale, cum au fost Feleacul și Gheorgheni, azi organizează schimburi culturale și manifestații sportive comune. Muncitorii maghiari, germani, evrei și alte minorități naționale, alături de cei români, luptă pentru realizarea planului de producție, îndeplinesc cu cinste angajamentele luate în cinstea Congresului partidului și zilei de 7 noiembrie. Într-un însemnat număr de comune cu populație mixtă au luat ființă gospodării colective și întovărașiri agricole în care colectivității români, maghiari, germani, romi luptă cot la cot pentru obținerea de recolte bogate. În comuna Florești, în acest an, țăranii muncitori români și maghiari s-au ajutat reciproc în campania de recoltare.

Cu toate succesele uriașe obținute în rezolvarea problemei naționale în regiunea noastră, ar fi o greșeală să credem că au fost stărpite complet manifestațiile naționaliste, influența ideologiei burgheze naționaliste atât în rândurile populației române, cât și a minorităților naționale. Nu trebuie să uităm că naționalismul burghez, șovinismul, cosmopolitismul sunt una din armele principale ale dușmanului de clasă. Manifestările naționaliste, șovine sunt provocate de dușmanii interni și externi, de chiaburi și rămășițele claselor exploatare, de agenții imperialismului american. Dușmanul de clasă atâtă ura șovină prin diferite zvonuri, el încearcă să răspândească otrava naționalistă în sânul elementelor înapoiate, să slăbească ideologia frăției și prieteniei între popoare.

Astfel de exemple negative mai avem din păcate și în regiunea noastră. Așa de pildă, datorită slabei munci de educare politică dusă de organizațiile noastre de partid în unele comune cu populație mixtă, chiaburii au pus piedici acțiunii comune a țăranilor muncitori români și maghiari de colectivizare a agriculturii. Mai întâmpinăm încă tendințe de separatism pe criterii naționale, refuzul de a participa și organiza manifestații culturale comune. Exemple sunt în comuna Iad, raionul Bistrița, sau comuna Cecălaca, raionul Luduș ș.a., unde românii, germanii, ungurii au organizat manifestații culturale separate.

Se mai găsesc cazuri de violare flagrantă a principiilor leniniste de promovare a cadrelor după criteriul politic și profesional, și înlocuirea lor cu criterii „naționale”. Trebuie să spunem că comitetul regional nu s-a interesat în măsură suficientă ca toate organele de partid să ducă o muncă mai sistematică și aprofundată de educare patriotică a oamenilor muncii, lipsuri serioase existând mai ales în îndrumarea și urmărirea educației patriotice în instituțiile de învățământ.

În școli, între elevi și chiar în rândul corpului didactic, se întâlnesc tendințe de separatism. Mai găsim manifestații naționaliste la unii elevi și profesori. Nici învățământul superior nu este lipsit de astfel de manifestații. În cadrul unor cursuri universitare se mai întâlnesc urme de naționalism, cosmopolitism, ploconire în fața pseudoștiinței burgheze. Astfel, în cadrul cursului de „Plante inferioare” a conf. Ghișa Eugen de la Facultatea de Științe Naturale, Universitatea „V. Babeș”[10], în anul școlar precedent, vorbindu-se de naturalistii din trecut, se subliniază numai meritele lor, fără a se lua atitudine împotriva concepțiilor mistice-idealiste ale acestora, nu se arată legătura indisolubilă dintre materialismul dialectic și științele naturii, nu se folosește cursul pentru a da studenților o concepție științifică despre lume. Trebuie să spunem că nici catedrele ideologice nu au folosit toate ocaziile pentru ca în lecții, seminarii, consultații să lămurească temeinic problema națională.

Una din cauzele principale pentru care mai există în regiunea noastră astfel de manifestații cred că se datorează și faptului că comitetul regional, ca și cele raionale și orașenești, nu s-au ocupat decât într-o măsură foarte generală de înarmarea membrilor de partid și a oamenilor muncii cu politica partidului în problema națională.

Conducerea muncii politice în problema națională nu a fost aprofundată și concretizată atât teoretic, cât și practic. Nu a fost o preocupare permanentă pentru Comitetul Regional educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului proletar și de combatere a rămășițelor educației naționaliste din conștiința oamenilor. Nu s-au folosit în acest scop toate posibilitățile organizatorice și de agitație: presa, radio, organizațiile de masă, discuții în organizațiile de bază etc. S-a creat o atmosferă de autoliniștire, că în problema națională nu mai este nimic de făcut, ceea ce este fals.

Mulți dintre membrii de partid nu cunosc destul de temeinic politica partidului în chestiunea națională, nu luptă cu hotărâre împotriva manifestărilor naționaliste și cosmopolite. Se întâlnesc fenomene de împăciuitorism. S.R.S.C.-ul, A.R.L.U.S.-ul, U.T.M.-ul nu au organizat conferințe suficiente și temeince care să trateze problema națională. Comitetele de redacție ale ziarelor „Făclia”[11] și „Igazság” nu s-au preocupat în presă decât superficial, la suprafață, de problema națională. Nu au atacat cu destul curaj această chestiune.

Ca urmare a necunoașterii teoretice a problemei naționale se observă la unii tovarăși frica de a ataca această problemă, ceea ce nu este just, dimpotrivă, este chiar periculos, deoarece teama de a pune problema deschis, organizat, duce la discuții „în dos”, care sunt folosite de dușmanul de clasă.

Credem că viitorul Comitet Regional și în viitor organele de partid vor trebui să se preocupe mai serios de realizarea muncii politicii partidului în problema națională. Politica partidului nostru în problema națională e justă și verificată în practică. Ca urmare a aplicării ei, în țara noastră se nasc astfel de forțe motrice, cum sunt: patriotismul socialist, prietenia oamenilor muncii de toate naționalitățile, unitatea politico-morală a poporului nostru. În proiectul modificat al Statutului P.M.R. se arată că Partidul Muncitoresc Român întărește continuu prietenia și frăția între poporul român și minoritățile naționale în munca și lupta comună pentru înflorirea patriei, pentru ridicarea neconținută a nivelului de trai material și cultural al poporului, pentru construirea socialismului.

I. Ceterchi

*

Tov. Asztalos Ștefan, scriitor

Tovarăși,

Vreau să mă ocup cu acea parte a dării de seamă care se referă la partea literară, ca să vedem clar cum a făcut față Comitetul Regional de Partid sarcinilor pe tărâmul dezvoltării literaturii. Pentru aceasta trebuie să cunoaștem care este situația actuală a literaturii în regiunea, în țara noastră. Care sunt rezultatele și care sunt lipsurile. Deși pe scurt, caut să arăt acestea.

În primul rând, toate rezultatele care au fost înșirate de darea de seamă sunt reale, corespund adevărului. În regiunea noastră s-au născut opere valoroase, premiate cu premii de stat și chiar cele nepremiate. Scriitorii noștri au fost distinși cu diferite premii și distincții de către guvernul și partidul nostru. Ceea ce este mai principal, au apărut scriitori noi, pe lângă cei care existau până în prezent: Csángó, Aioana, Huszár și alții.

Nivelul revistelor noastre s-a ridicat. Însă trebuie să arătăm și lipsurile, ca tov. de aici să vadă care este partea Comitetului Regional din aceste lipsuri, fiindcă sunt

multe greșeli și lipsuri. Este importantă problema idilismului în literatură. Scriitorul își pune ochelarii trandafirii și totul este rezolvat, cititorul așa simte, că nu mai trebuie să lupte, că este în mijlocul comunismului. Nici albina nu se așează pe aceasta, este așa de dulce. Cealaltă lipsă este șematismul. Adică, atunci când cititorul citește un roman pe pagina a 5-a știe deja care e sfârșitul, știe dinainte figurile romanului, cine sunt dușmanii de clasă. Aceasta este mai rea decât un roman prost de aventură.

Tocmai de aceea, pentru că scriitorii au văzut acest pericol, s-au orientat în altă direcție, căzând pe panta apolitismului. Scriitorul nu face politică, ca să nu cadă în pericolul șematismului, scrie despre lună, despre nașterea copilului, că copilul său are 5 degetuțe trandafirii la picior, sau scrie despre aceea că așteaptă pe fete în parc. Aceasta nu este greșeală, căci trebuie să scriem despre viața noastră, despre dragoste, dar n-a știut să le lege cu întreaga realitate a comunității, trebuia să scrie operele sale din punctul de vedere al colectivității.

La noi, printre scriitori, este un pericol grav, există atmosferă pesimistă. Aceasta înseamnă că acum, în perioada N.P.P.-ului, avem greutate, se sperie și zic: „Îmi cade pana din mână. Cum să scriu?” – în loc să mobilizeze pe cei ce muncesc la luptă și să se mobilizeze și el, nu scrie, se sperie de probleme și o astfel de atmosferă pesimistă se găsește între scriitorii noștri. Încă un necaz: una din cauzele că scriitorii noștri nu sunt suficient de pregătiți din punct de vedere ideologic, cealaltă, că nu cunosc suficient realitatea. Care este cauza că în lucrările noastre apar puține dintre problemele de care se preocupă întreaga țară, de exemplu problema socializării agriculturii sau problema șovinismului? Despre țărănime, în 1950 a apărut ultima dată o lucrare și în 1949 în problema șovinismului. Acum, aceste probleme rămân afară din literatura noastră, nu se preocupă de ele. Scriitorul aduce știri din periferiile luptei, nu din miezul ei.

Este greutate cu educarea scriitorilor tineri, sunt îngâmfați, răsfățați, nu sunt educați cum trebuie. În aceasta au parte importantă și scriitorii mai în vârstă. Scriitorii își neglijează ridicarea nivelului lor. Studiază superficial învățăturile marxism-leninismului. Nu se duc destul pe teren, nu cunosc suficient lupta și luptătorii care duc această luptă.

După ce am arătat pe scurt și foarte sumar aceste lipsuri, să arătăm care este partea Comitetului Regional de Partid din acestea. Trebuie să constatăm că are o parte destul de mare. Cum a arătat tov. Cosma în darea de seamă prezentată, lucrătorii de partid nu cunosc literatura, problemele artei. În mod bărbătesc a recunoscut darea de seamă că de aceea nu tratează mai pe larg această problemă, în afară de distincțiile acordate scriitorilor și rezultatele obținute. De ce nu cunosc aceste probleme? Fiindcă lucrătorii de partid nu citesc, nu cunosc cărțile, lucrările noastre. Cred că nu numai lucrătorii organelor de partid, dar nu cunosc nici lucrătorii Sfatului Regional și tovarășii conducători de acolo. Cred că ar ajunge în situație penibilă și tov. Jurca și Balogh dacă scriitorul nostru Horváth Ștefan i-ar întreba ce părere au despre opera sa premiată cu premiul de stat „Török a parlagot”. Ar ajunge în situație penibilă și tov. Jurca și Balogh pentru că n-au citit-o, dar și scriitorul pentru că a avut lipsă de tact și i-a întrebat.

Dar această greșeală serioasă de unde vine? Cum am arătat: apar greșeli în literatură și tov. care sunt competenți nu observă. Greșelile apărute în „Steaua” au fost observate în București și nu la Cluj, cu toate că în primul rând aceasta ar fi sarcina tov. de aici. Însă tov. citesc ulterior. Aceasta înseamnă că aud de undeva că în cutare lucrare cineva a descoperit o greșeală. Ulterior citesc și constat și ei greșelile. Nu pentru că citesc lucrările la timpul său, ci aud că sunt greșeli.

Trebuie să spun că nu am avut niciodată ocazia să întreb pe tov. Benedek, Topan sau Balogh – în afară de tov. Feleki, care citește nu din oficiu, ci din pasiune – ce părere au despre lucrările mele. Niciodată nu mi-au spus „ai o lucrare frumoasă” – poate că n-am scris așa ceva, dar nici nu mi-au spus că am scris ceva prost. Dar nu scriu nici bine, nici rău? Cu toate că eu cred că ar fi sarcina tovarășilor să citească, să critice, să îndrume, să ne dea sfaturi, pentru că atunci aceste greșeli care apar în literatura noastră ar fi într-o măsură mai mică. Faptul că tov. activiști regionali, tov. secretari nu citesc, cauzează nu numai aceea că nu observă lipsurile, dar este un exemplu prost, deoarece dacă tov. de la Comitetul Orășenesc de Partid văd că la Comitetul Regional nu se citește, atunci nici ei nu citesc. Văd acest lucru și tov. de la Sfatul Regional, nici ei nu citesc, și așa până jos; dacă văd acest lucru, activiștii de partid nici ei nu citesc, cu toate că unealta activistului de partid este aceea ca a scriitorului: omul, iar prin cunoașterea omului ar putea să cunoască mai bine situația, ceea ce i-ar ajuta în muncă.

Pe de altă parte, Comitetul Regional de Partid are o lipsă serioasă, precum și Sfatul Regional și Comitetul Orășenesc, că așa cum am amintit scriitorii nu cunosc suficient realitatea. Se duc ei pe teren câte o dată să facă reportaje, însă cine cunoaște mai bine problemele principale și cine ține degetul pe pulsul problemelor? Scriitorul trebuie să vadă problemele principale. Comitetul Regional de Partid știe cel mai bine unde se întâmplă lucruri interesante, ceea ce înseamnă experiență prețioasă pentru scriitori. Degeaba am cerut de la org. de partid că dacă sunt probleme interesante în întreprinderi, gospodării colective, gospodării de stat, probleme care nu sunt de toate zilele, să ducă cu ei pe teren și scriitorii. Astfel, scriitorii reușesc să cunoască eroul pozitiv în timpul muncii sale și să cunoască și figurile negative. Afară, pe teren, niciodată n-am auzit că chiaburii otrăvesc grânele și aceasta am citit în 3 nuvele. Astfel, țărani spun că scriitorii noștri nu cunosc lupta de clasă, dar dacă scriitorii ar fi duși pe teren, atunci literatura noastră s-ar îmbunătăți.

De aceea, propun comitetului de partid regional, ce va fi ales mâine, ca să ducă pe teren scriitorii și să ia măsuri ca activiștii, când se duc pe teren – este destul loc în mașină –, să ducă cu ei și scriitorii, să cunoască mai bine realitatea. De asemenea, propun ca să se preocupe mai îndeaproape cu scriitorii, pentru ridicarea nivelului lor ideologic, fără de care nu pot să scrie bine. Scriitorii, pentru ca să scrie mai bine, este necesar ca să aibă locuințe corespunzătoare. Nu cu 3 camere, dar să aibă o locuință unde să poată să scrie, pentru că locuința scriitorului este și atelierul lui. Nu vreau să mă plâng, dar sunt unii scriitori cărora tov. Kalinovski le-a propus, când au cerut locuință, pentru că cea actuală este umedă, să locuiască în pivniță. Comitetul Regional de Partid, precum și Sfatul Popular Regional să se preocupe de această problemă.

Avem scriitori, ca tânărul nostru scriitor Létay Ludovic, care are 32 de ani și așteptăm mult de la el, totuși de un an și jumătate abia a scris ceva, deoarece este secretarul literar al teatrului maghiar, unde nu are timp nici să moară, necum să scrie. Să fie pus în muncă la o redacție, unde nu va fi așa de mult ocupat și o să aibă posibilitate să scrie.

István Asztalos

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional P.C.R. Cluj, fond 13, dos. 11/1954, f.75-78, 85-89, 104-107)

[1] László Bányai (1907-1981), istoric, cu studii universitare la Budapesta, Grenoble și Paris. Profesor în învățământul secundar (1930-1933), apoi în cel universitar: la Facultatea de istorie din Cluj (1946-1957) și București (1958-1975). Membru al Academiei Române din 1974. Între 1952-1956 a fost rectorul Universității „Bolyai”. Militant al mișcării muncitorești. Din lucrările sale, se cuvin a fi amintite: *Harminc év. Jegyzetek a romániai magyarság múltjából* [Treizeci de ani. Note din trecutul maghiarilor din România] (1949); *Pe făgașul tradițiilor frățești* (1971); *Destin comun, traditions fraternelles* (1972), cu o versiune maghiară *Közös sors, testvéri hagyományok* [Destin comun, tradiții frățești] în 1973; *Hosszú mezejgye* [Drum lung] (1974); *Válaszúton. Önéletrajzi jegyzetek* [La răscruci de drumuri] (1980) ș.a.

[2] La 27 septembrie 1952 fusese adoptată o nouă constituție a Republicii Populare Române, care înlocuia pe cea anterioară, adoptată la 13 aprilie 1948.

[3] Ioan Ceterchi, profesor la facultatea de științe juridice din Cluj, la catedra de „Teoria și istoria statului și dreptului”. Din lucrările sale: *Necesitatea dictaturii proletariatului și revizionismul contemporan*, în „Legalitatea populară” (1/1959); *Câteva probleme teoretice ale sistemului dictaturii proletariatului*, în „Studii și cercetări juridice” (2-3/1960); *Dezvoltarea statului democrat popular în etapa desăvârșirii construcției socialismului în țara noastră*, în „Legalitatea populară” (5/1961).

[4] Rudolf Palocsay (1900-1978), profesor la catedra de „Genetică” a Universității din Cluj (1949-1953) și la cea de „Ameliorare a plantelor” la Institutul Agronomic din Cluj (1950-1953). Între 1953-1974 a fost directorul Stațiunii experimentale pomicole din Cluj, care îi poartă astăzi numele. A fost membru al Societății internaționale de horticultură (1958) și laureat al Premiului de Stat pe anul 1950/1.

[5] Este vorba de botanistul Erasmus Iuliu Nyáradý (1881-1966), absolvent al Institutului Pedagogic Superior din Budapesta. Între 1922-1946 a fost conservator la Muzeul Botanic și Herbarul Grădinii Botanice a Universității din Cluj. În 1937 a publicat monografia *Cheia Turzii*. A fost totodată fondatorul subcomisiei regionale a Monumentelor Naturii din Transilvania și editorul responsabil al vastei lucrări în 12 volume, *Flora R.P.R.-R.S.R.* Tot el este autorul *Florei și vegetației Munților Retezat* (1958). Fiul său, Anton Nyáradý (1920-1982), a continuat preocupările tatălui, fiind profesor la catedra de botanică a Institutului Agronomic „Dr. P. Groza”, azi Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj.

[6] István Asztalos (1909-1960), fost muncitor forestier și cioplitor în piatră, devenit apoi redactor la revistele „Falvak népe” și „Utunk”. În afara volumului menționat aici, *Fiatal szívvel*, apărut chiar în acest an, 1954, a mai publicat *Szél fuvatlan nem indul* [Vântul nu se stârnește din senin] (1949), *Megszépült öregség* [Bătrânețe înfrumusețată] (1958), *Tarisznyás királyok* [Împărați cu traistă] (1972) ș.a. Multe din nuvelele și povestirile lui au fost publicate și în românește, în cinci volume. În documentul de față se va regăsi și discursul său la Conferința Regională.

[7] István Horváth (1909-1977), fost om de serviciu la Universitatea din Cluj, devenit redactor la „Falvak Népe” și „Utunk”. Volumul invocat aici, *Török a parlagot* a obținut Premiul de Stat în 1951. În afară de acesta a mai publicat *Balogh Eszti hajnala* [Zorile lui Eszti Balogh] (1954), *Krizantémok* [Crizanteme] (1960), *Fenséges adósság* [Datorie supremă] (1962), *A tenger hangja* [Glasul mării] (1991), la care se adaugă mai multe volume de versuri și nuvele, unele traduse și în limba română.

[8] Lajos Létay (n. 1920), absolvent al facultății de filologie din Cluj în 1944, redactor la „Almanahul Literar”, „Dolgozó Nő” și „Utunk”, iar o vreme secretar literar la Teatrul Maghiar de Stat. A debutat cu volumul de versuri *Új világ épül* [Se ridică o lume nouă] în 1952. După doi ani a obținut Premiul de Stat. În 1971 a publicat antologia *Legszebb versei* [Cele mai frumoase versuri].

[9] Compozitor și muzicolog, Max Eisikovits (1908-1980) a fost profesor de armonie și contrapunct (1950-1953) și rector la Conservatorul din Cluj, iar între 1948-1950 director al Operei Maghiare.

[10] Eugen Ghișa (1909-1984), botanist, decan al facultății între 1953-1955, a publicat primele cursuri de *Botanică sistematică* (1964).

[11] „Făclia”, cotidian de limbă română al Comitetului Județean al P.C.R., apărut între 1952-1989. Era continuatorul „Scânteii Ardealului” (editat din martie 1945), al cărui titlu s-a schimbat în „Adevărul Ardealului”, apoi în „Lupta Ardealului” (1946-1951), devenind „Făclia”. Redactorii principali al jurnalului au fost: Ioan Pinteș, Vasile Topan, Liviu Răureanu.

Întâlnirea cu tov. M. Rákosi

Fiind la Budapesta (între 20 sept.-2 oct. 1954), trimis în fruntea unei delegații oficiale pe linia colaborării hidrotehnice între R.P.R. și R.P.U., la vreo săptămână după sosirea delegației am fost invitat să mă duc la tov. Rákosi.

În drum spre dânsul, m-am gândit ce probleme va pune în discuție tov. R. și pentru orice eventualitate m-am hotărât să-i spun la începutul întâlnirii care mi-e misiunea la Budapesta și care mi-e funcțiunea în țară, pentru a-l pune la curent în privința persoanei mele și a determina în acest fel o anumită desfășurare a întâlnirii, ceea ce am și făcut în primele clipe ale întâlnirii. În timpul întâlnirii, care a durat peste două ore, tov. Rákosi a abordat o serie de probleme.

1. La început mi-a vorbit despre situația agriculturii în R.P.U. Tov. Rákosi a vorbit despre greutățile în acest sector al economiei naționale, arătând că obținerea unei recolte mărite la ha este o problemă deosebit de grea, că aceasta depinde de gradul de mecanizare, de îngrășăminte (cantitate per ha) și de cadrele pricepute. Dânsul a făcut comparații în aceste trei privințe între diferite țări ale lagărului nostru și în mod deosebit între U.R.S.S. și R.P.U. Din această comparație rezultă clar superioritatea, în general, a U.R.S.S. În sectorul porcinelor și cailor repeta că R.P.U. are, în cifre comparative, superioritatea.

Tov. R. a vorbit despre situația agriculturii în S.U.A. și arăta că acolo gradul de mecanizare este mai mare, cantitatea îngrășămintelor folosită per ha este mai mare decât în orice țară din lagărul nostru, inclusiv U.R.S.S., și au cadre mai pricepute decât noi (țările de democrație populară). Dânsul a spus că aceste chestiuni le-a discutat cu tov. Hrușciiov.

A vorbit de asemenea despre suprafețele arabile ale R.P.U. și R.P.R., spunând că cele 9-10 milioane de ha arabile din țara noastră le consideră prea mici față de suprafața totală a țării; că în R.P.U., din cele 9 milioane ha (suprafața R.P.U.), 6,6 se cultivă.

Tov. R. a spus la un moment dat că greșelile în politica economică a partidului maghiar au costat economia R.P.U. 5 miliarde forinți. A spus de asemenea că analiza acestor greșeli a contribuit, în mare măsură, la demascarea lui Beria.

Tov. R. vorbea despre greutățile pe drumul colectivizării; că unii tovarăși au înțeles că nu se poate încetini ritmul colectivizării și de asemenea că nu înțeleg că între clasa muncitoare și țărănimie sunt anumite interese divergente (se exprima la un moment dat – „*Iuptă de clasă*”) și că în politica partidului trebuie ținut cont de acestea. În privința agriculturii a mai vorbit despre o serie de probleme mai de mică importanță, cum ar fi problema asolamentului, a folosirii diferitelor animale la munca câmpului etc.

2. Întreba dacă și la noi sunt greutăți cu tineretul din învățământul superior; spunea că în R.P.U. este următorul fenomen: înainte vreme era considerată ca o mare cinste a fi student și se băteau pentru obținerea unui loc la vreo facultate, acum se consideră că studenții fac un mare bine guvernului înscriindu-se la facultăți, că se constată lenevie din partea studenților, că ies de pe banca facultăților slab pregătiți, îngâmfați, cu multe pretenții, că vor să elimine pe vechii specialiști odată intrați în producție.

3. Discutând unele aspecte ale situației internaționale, tov. Rákosi s-a oprit asupra Iugoslaviei, asupra lui Tito[1]. Dânsul spunea că atitudinea de astăzi a lui Tito este determinată în special de faptul că s-a născut China populară și de succesele ei continue, de faptul că americanii au suferit înfrângerile din Coreea și Indochina. De asemenea, de politica americanilor față de Iugoslavia și în Iugoslavia. După cum s-a exprimat tov. R., „dacă Tito ar fi știut înainte că se va naște China populară n-ar fi rupt cu noi”. Din toate acestea, tov. R. trăgea concluzie că o apropiere cu Tito este posibilă.

Întrebându-l cum se explică faptul că, cu toată „*noua orientare*”, Tito a încheiat o alianță militară cu Grecia și Turcia, dânsul a spus că Tito a făcut o „șmecherie”, căci – după un articol secret al acestui pact pe care dânsul îl cunoaște – alianța nu devine operativă decât în cazul când consiliul de securitate (?) al O.N.U. votează (aproabă) acest pact militar și că Tito contează pe vetoul sovietic, și în acest caz Tito n-ar mai avea obligații imperative în caz de război.

Tov. Rákosi – la o replică a mea în privința marilor succese ale politicii externe sovietice și efectul acestor succese pe plan internațional – spunea că „într-adevăr, de la moartea lui Stalin, tov. sovietici au obținut mari succese”, și făcea – într-o formă vagă, neprecisă, confuză (pentru mine!!) – aluzii la o anumită duritate a „politicii lui Stalin”.

4. Apoi tov. Rákosi a trecut la relațiile R.P.U. cu țara noastră. Spunea fără ocol și fără nici o parafrază că aceste relații sunt normale, însă reci; că înainte (respectiv înaintea demascării și zdrobirii devierii grupului Luca-Pauker-Georgescu)[2] erau mai strânse, mai amicale, mai calde, că așa cum este astăzi nu este bine și că dorește reînnoirea acestor relații; strângerea legăturilor, în special pe linie economică.

Vorbea de sovromuri[3] și spunea că e justă măsura luată privind desființarea lor; că ar fi bine să se facă eventual unități româno-maghiare. Ca un argument pe această linie, spunea că în acest fel propaganda străină nu va putea exploata această în campania lor antisovietică. La un moment dat, tov. R. se plângea de marile datorii pe care le au față de U.R.S.S. M-a întrebat dacă la noi e aceeași situație și cum stăm cu aurul nostru. Întrebările au rămas fără nici un răspuns.

După aceasta, tov. R. enunță ideea unei colaborări mai strânse, în cadrul lagărului nostru, între România, Ungaria și Cehoslovacia. În argumentarea acestei idei aducea: a) caracteristicile economice ale acestor țări, care s-ar putea completa una pe alta; b) că propaganda dușmană n-ar mai putea vorbi de dependență, „subordonarea” acestor țări față de U.R.S.S. Mai spunea că n-ar fi imposibil ca la această colaborare, a acestor trei țări (R.P.R., R.P.U. și C.S.R.), să adere și Tito. În legătură cu ideea de mai sus, mai spunea că Ungaria e o țară săracă, iar România o țară bogată. Că noi avem lemne și petrol, ceea ce ei nu au și de care au mare nevoie.

Dezvoltând aceste idei, tov. Rákosi repeta de mai multe ori că dorește o întâlnire personală cu tov. Gheorghiu-Dej. Revenea cu multă insistență la această cerere a dânsului. Își reamintea de întâlnirea de acum câțiva ani cu tov. Gheorghiu-Dej și mă ruga să trimit tov. Gheorghiu-Dej personal această propunere și rugămintea lui: „Spune tovarășilor – îmi spunea – că vreau să mă întâlnesc cu ei” și adăuga: „firește, nu cu Ana și Luca, ci cu tov. Gheorghiu-Dej”.

5. După aceasta, abordă problema Transilvaniei.

Înainte de toate, spunea că ei (adică conducerea partidului maghiar și în general în Ungaria) „nu cunoaștem situația ungurilor din Transilvania”, că au la dispoziție prea puțin material în această privință, că nu înțeleg de ce există această situație, că din această cauză ei au o situație grea în Ungaria, căci nu știu cum să

facă față dificultăților și insistențelor cereri ale unui număr prea mare de cetățeni unguri, care au neamuri în Transilvania; că reacțiunea maghiară exploatează acest lucru. Sublinia că totuși ei nu permit nici o agitație pe această chestiune.

Tov. R. spunea că sunt foarte mulți care ar vrea să viziteze rudele lor din România și că autoritățile românești nu dau viză de intrare. Consideră anormală această situație, și dăunătoare, și că ei au o serie de greutăți din această cauză. Îmi povestea – ca o ilustrare a stării de spirit în această privință – că un tip a lansat odată zvonul că el poate procura viză de intrare în R.P.R. și că în câteva zile s-au prezentat la el vreo 3000 de cetățeni unguri. Spunea tov. R. că ar fi bine ca în această privință (a posibilităților de intrare în R.P.R.) să se facă anumite schimbări, ușurări. Spunea că sunt sute de mii de cetățeni unguri (dacă nu mă înșală memoria 500.000), care au neamuri în Transilvania, în R.P.R.

După aceasta a trecut la tratarea problemei Transilvaniei. Spunea tov. Rákosi că această problemă îl frământă de mult.

În vara lui 1944 (înaintea lui 23 august) a fost în această problemă la tov. Stalin și i-a pus problema că o parte a Transilvaniei ar trebui să revină Ungariei. După spusele tov. R., tov. Stalin i-a spus următoarele: soluționarea acestei probleme, în condițiile actuale (vara lui 1944), este în raport de eforturile a ce e în stare să facă una sau cealaltă țară pe linia scoaterii țării din războiul antisovietic și a întoarcerii armelor contra nemților. „Noi – spunea tov. Stalin – avem cunoștință de eforturi promițătoare ale românilor pe această linie. [Barbu] Știrbei este la Cairo. Care sunt perspectivele Ungariei în această privință?” „Puțin timp după aceasta a venit 23 august – adaugă tov. Rákosi – și am înțeles atunci că Transilvania e pierdută pentru noi. 1919 s-a răzbunat de două ori: prima dată imediat după aceasta și în timpul războiului a doua oară. Burgheziei ungare îi era o frică teribilă de noi, ceea ce i-a determinat să meargă până la capăt în războiul antisovietic”.

Mai departe, tov. R. povestea că în preajma conferinței de pace de la Paris el a mai făcut încercări pe linia „rezolvării” problemei Transilvaniei, în sensul ca o parte a ei să fie atribuită Ungariei. A vorbit cu tov. Stalin. Tov. R. îmi spunea că l-a determinat și faptul că „în Transilvania sunt mai mulți unguri decât români”. I-am replicat că aceasta probabil după statisticile revizioniste ale lui Horthy, că în realitate în Transilvania sunt mai mulți români decât unguri, plus că populația – afară de unele regiuni limitate – este foarte amestecată. Tov. Stalin i-a spus, după relatările tov. R., următoarele: „În această problemă noi nu ne putem amesteca. Aceasta este o chestiune care privește cele două țări. În această problemă trebuie să vă înțelegeți între voi.”

Tov. Rákosi îmi relata de asemenea că cu ocazia călătoriei sale, în preajma conferinței de pace, la Londra, a tatonat și atitudinea lui Attlee[4] cu care s-a întâlnit atunci. În această privință nu prea a dat multe detalii, spunea doar că a înțeles din spusele lui Attlee că englezilor le-ar părea foarte bine dacă în chestia Transilvaniei ar continua să existe divergențe și frecuşuri între români și unguri.

Concretizând cele spuse de tov. Stalin, tov. Rákosi spunea că el a renunțat atunci să mai insiste asupra acestei probleme. „Am înțeles – spunea tov. R. – că în acele condiții, când încă nu se știa definitiv și cu claritate absolută pe ce drum va apuca Ungaria și România, nu se puteau pune probleme teritoriale”. Și adăuga: „acuma însă, când amândouă țări pășesc pe drumul socialismului, consider că această problemă s-ar putea pune și rezolva, într-un spirit frățesc”. Tov. R. vorbea de schimb de populație, îndreptare de frontieră.

Ascultând aceste lucruri și argumentări, eu mi-am permis să-i spun tov. R. următoarele: Punerea unei asemenea probleme, în actuala situație internațională,

sub orice formă, n-ar putea avea decât urmări imediate și grave pentru România, cât și pentru Ungaria în același timp; că dușmanul abia așteaptă să descopere cea mai mică fisură în lagărul nostru și că de aceasta s-ar bucura enorm dușmanii noștri comuni, că aceasta ar duce doar apă la moara lor*.

Tov. Rákosi îmi răspundea că am perfectă dreptate, că aceasta așa este, că „dintr-o gaură mică s-ar face imediat una mare”, că – desigur – nici nu se gândește să pună în nici un caz și sub nici o formă în mod deschis această problemă, dar că între frați (referindu-se la cele două partide) această problemă s-ar putea totuși discuta și vedea dacă există vreo posibilitate de înțelegere. Ceva mai târziu, tov. R. spunea: „De ce anumiți unguri români sunt mai români decât românii?” Pe urmă spunea de ce Moghioroș se scrie cu *gh* și nu cu *gy*?

În legătură cu problema ungarilor, mi-a vorbit și de situația ungarilor din Cehoslovacia. Vorbea de situația deosebit de grea și critică a ungarilor din Slovacia după terminarea războiului; de atitudinea nejustă a tovarășilor cehoslovaci în această problemă atunci. Spunea tov. R. că situația a ajuns așa de departe, creând Ungariei probleme deosebit de grave, că s-a văzut nevoit să intervină la Moscova și că numai după aceasta s-au oprit evacuările masive ale ungarilor din Cehoslovacia. Ceva vag îmi vorbea și despre ungurii din Ucraina subcarpatică (teritoriul sovietic), că ar fi câteva orașe ungurești și acolo.

6. În decursul întâlnirii tov. Rákosi s-a interesat de Luca și Ana Pauker. Spunea că nu cumva să cred că le-ar lua apărarea sau așa ceva. Ar vrea să știe pur și simplu care e situația lor. Despre Luca povestea că în timpul războiului a avut o dată o neplăcere, complicație, în sensul că organele militare sovietice n-au vrut să-i permită lui Luca să lucreze pe front și că el (tov. Rákosi) a intervenit atunci pentru el. Mai spunea tov. R. că s-a întâlnit cu Luca la Budapesta, la el în cabinet, și au stat de vorbă.

Despre Ana Pauker spune că a fost bun prieten cu ea, că a cunoscut pe Marcel Pauker și că știe că în tot timpul războiului ei îi părea rău de Marcel Pauker, că era nemulțumită de ceea ce s-a întâmplat cu el[5].

7. La un moment dat mă întreba dacă în privința portretelor conducătorilor noștri și în special cu portretul tov. Gheorghiu-Dej s-a întâmplat la fel ca la ei, în vara anului trecut? Dacă au fost date jos; că ei au făcut această greșeală.

8. Vorbind de strângerea legăturilor cu R.P.R. și de problema Transilvaniei, respectiv de necesitatea întâlnirii sale cu tov. Gheorghiu-Dej, tov. Rákosi spunea că a trimis pe tov. Vass în țară cu această misiune.

9. Tov. Rákosi mi s-a plâns de sănătatea sa. Spunea că are hipertensiune, că nu mai poate lucra așa cum a lucrat înainte, că medicii i-au stabilit un regim foarte sever de lucru; că în curând va pleca la Barbiha(?) pentru a se lecu. La plecare îmi repeta dorința de a se întâlni cu tov. Gheorghiu-Dej și că să-i transmit personal această rugămințe. Eu i-am promis că voi transmite aceasta și i-am dorit grabnică însănătoșire.

Cu ocazia celei de-a cincea aniversări a proclamării Republicii Populare Chineze, respectiv cu ocazia recepției de la Budapesta în legătură cu această aniversare, delegația noastră (toți cei șapte) a primit invitații și ne-am dus. Spre sfârșitul recepției, plimbându-mă prin saloanele localului, m-am întâlnit cu tov. Nagy Imre, președintele Consiliului de Miniștri, cu care am lucrat împreună la Comintern, respectiv am lucrat pe același coridor și ne-am întâlnit des pe atunci. Din vorbă în vorbă, și tov. Nagy a atins problema ungarilor din Transilvania, însă nu în forma în care a pus-o tov. Rákosi. Cunoscând poziția din trecut a tov. Nagy în problema Transilvaniei și pentru a evita discuții i-am reamintit doar convorbiri-

le noastre de la Comintern, în această privință subliniind că atuncea între noi doi n-a fost nici o divergență în această problemă.

Valter Roman[6]

10 oct. 1954

* Cunoscând părerile tovarășilor unguri (respectiv a tovarășului Rákosi și Révai) în problema Transilvaniei, eu am înțeles că tov. Rákosi face aluzii la cedarea unor teritorii. Lucrând la Comintern în timpul războiului, am avut în câteva rânduri discuții cu tovarăși unguri în privința felului cum trebuie rezolvată problema Transilvaniei.

Fiind responsabilul redacției stației de radio „România Liberă”, cunoșteam linia dată de tov. [Gh.] Dimitrov în problema Transilvaniei, care consta (pe atunci) în următoarele: a) dacă vom ieși noi primii (adică România) din război, Transilvania ne va fi atribuită nouă, și b) arătam, în emisiunile noastre, că dușmanul României se găsește nu în răsărit, ci în apus (respectiv nemții și horthyștii) și că trebuie să concentrăm trupe românești la granița transilvană, de unde ne paște pericol. Făceam aceasta pentru a sustrage trupe de pe frontul sovieto-german și a contribui în acest fel la ușurarea greutăților pentru trupele sovietice.

Tovarășii unguri (respectiv tovarășii Rákosi și Révai) erau de părere că o soluție în problema Transilvaniei ar fi menținerea *status-quo*-ului, adică menținerea granițelor fixate prin dictatul de la Viena. Tov. Nagy nu era de aceeași părere, respectiv cel puțin în discuțiile avute cu mine nu se exprima în același sens.

Îmi mai aduc aminte că atunci când, prin răspunsul dat de tov. Stalin, prin martie lui 1945, Transilvania a fost atribuită României și întâlnind pe tov. Révai la Comintern, el îmi spunea că „aceasta încă nu înseamnă că Transilvania e dată definitiv României”. Cunoscând aceste antecedente, am înțeles – din spusele tov. Rákosi – că se gândește la o cedare din partea R.P.R. a unui anumit teritoriu.

[ANEXĂ]

În legătură cu vizita mea la Budapesta

Fiind la Budapesta, am avut ocazia să observ unele lucruri, care îmi păreau stranii, anormale. De exemplu: fiind la un spectacol la Teatrul „Katona József”, unde mergea piesa istorică *Fáklyaláng* (Lumină de făclie), a cărei subiect sunt ultimele clipe ale Revoluției din 1848 și unde Kossuth avea rolul principal, la un moment dat (adică actorul respectiv) – vorbind în Consiliul de Miniștri despre situația militară a revoluției – spunea: „Am pierdut Transilvania”. Mie mi se părea straniu că astăzi se pune o asemenea frază în gura lui Kossuth (adică în gura actorului). Piesa – de altfel bună – putea foarte bine să meargă și fără această exclamație.

Ieșind în pauză, în holul teatrului am văzut pe pereți o serie întreagă de afișe ale diferitelor teatre din Budapesta și – pe un rând – cele ale teatrelor din provincie, cum ar fi cele de la Kecskemét, Debrecin, Cegléd etc. Printre aceste afișe (adică cele ale teatrelor din provincie) se găsea un afiș al Teatrului Maghiar din Târgu Mureș, și anume anunțul despre vizita ansamblului unguresc din Tg. Mureș la București (pe strada Lipscani), cu *Micii burghezi* a lui Maxim Gorki.

Consultând repertoriul teatrelor din Budapesta (respectiv programul teatrelor), am văzut că imensa majoritate a pieselor jucate astăzi la Budapesta sunt ale auto-

rilor clasici din Occident și foarte puține din literatura clasică rusă și din literatura sovietică.

Valter Roman

11 oct. 1954

(*Arh. St.București, C.C. al P.C.R., Relații Externe, dos. IV/1945, f. 100-111*)

[1] Iosip Broz Tito (1892-1980), liderul Partidului Comunist Iugoslav și președinte al țării (1953-1980). Neînțelegerile dintre Tito și Stalin au dus la calificarea celui dintâi drept „fascist”. După moartea lui Stalin, la 31 august 1953, Ungaria și Iugoslavia au reluat relațiile diplomatice, iar România abia la 19 iunie 1954.

[2] Încă din 1952, trei din cei patru membri ai Secretariatului Biroului Politic al P.C.R. (Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu) au fost „demascați” ca „deviatori de dreapta”. Vasile Luca a fost chiar condamnat la moarte, pedeapsă comutată în muncă silnică pe viață, murind în 1960 în închisoarea de la Râmnicu Sărat.

[3] Sovromurile erau societăți mixte româno-sovietice. Au existat 16 sovromuri, partea de capital al rușilor provenind din bunurile germane existente în România. Acestea au fost lichidate în 1956.

[4] C.R. Attlee, primul ministru al Marii Britanii.

[5] În legătură cu soțul ei, executat de sovietici în 1938 pentru spionaj în favoarea României, vezi *O anchetă stalinistă (1937-1938). Lichidarea lui Marcel Pauker*, ed. G. Brătescu, București, Univers Enciclopedic, 1995.

[6] Pentru „abateri repetate”, în 1954 Valter Roman a fost sancționat pe linie de partid cu „vot de blam cu avertisment”.

217

RAPORT[1]

În ziua de 6 aprilie 1955 a avut loc la Budapesta o întâlnire a delegației C.C. al P.M.R. și conducerea Partidului celor ce Muncesc din Ungaria.

Din partea C.C. al P.M.R. au fost tovarășii: Emil Bodnăraș, János Fazekas și Simion Bughici.

Din partea conducerii Partidului celor ce muncesc din Ungaria au fost tovarășii: Mátyás Rákosi, Ernő Gerő și Hegedűs András[2].

Ședința a început la ora 11 și s-a terminat la orele 14,30. Ședința s-a desfășurat în felul următor:

Tov. Bodnăraș începe prin a arăta că la 16 septembrie președintele Consiliului de Miniștri de atunci al R.P.U., Imre Nagy, a trimis prin intermediul lui Vass Zoltán tov. Gheorghiu-Dej o scrisoare care conține o serie de idei surprinzătoare cu privire la relațiile româno-maghiare. Că în această scrisoare Imre Nagy arată că:

1. „Legăturile dintre țările noastre au slăbit tot mai mult”.
2. „Că cu timpul mai mult ne-am îndepărtat decât ne-am fi apropiat de problemele noastre economice și politice”.
3. „Că nici pe linie de partid și nici pe linie de stat nu există – după părerea lui Imre Nagy – colaborarea necesară și dorită”.
4. „Că ar trebui să se pună capăt rezervei ce se simte la fiecare pas în relațiile celor două țări”[3].

Tov. Bodnăraș arată că noi am răspuns imediat verbal și am confirmat apoi în scris că suntem de acord să ne întâlnim pentru a discuta problemele la care se

referă Imre Nagy și că ulterior, la 6 octombrie 1954, am primit o scrisoare semnată de tov. Farkas în care se arată că B.P. al Partidului celor ce Muncesc este gata să trimită în cursul lunii noiembrie o delegație în frunte cu tov. Rákosi. De la această dată nu am mai avut nici un semn cu privire la această întâlnire și că cerem să ne comunice atât părerea cu privire la conținutul scrisorii care a surprins foarte mult B.P. al P.M.R., cât și cum rămâne cu întâlnirea.

Tov. Rákosi arată că nimeni nu l-a împuternicit pe Nagy să trimită o astfel de scrisoare, că ei nu au avut cunoștință de ea, că Nagy Imre, care s-a dovedit acum ce este, probabil a mai făcut asemenea lucruri și că cu timpul vor ieși la iveală. Tov. Gerő și Hegedűs confirmă că B.P. al celor ce muncesc nu a avut cunoștință de această scrisoare. Tov. Rákosi subliniază mai departe că Nagy Imre este un naționalist, că ei de pildă, în problema oficiului de la Cluj, a cărui desființare a fost cerută de tov. Bughici, au socotit că aceasta este o problemă care privește exclusiv pe tovarășii români, care sunt în drept să hotărască cum cred ei că e mai bine și că Nagy Imre s-a opus desființării oficiului de la Cluj. Că ei consideră că relațiile între țările noastre sunt normale și bune, că se pot ivi câte o dată unele dificultăți privind relațiile de colaborare economică, dar că acestea se rezolvă totuși în ultimă instanță, ele însă nu sunt de natură să influențeze ansamblul relațiilor între R.P.R. și Ungaria, care se desfășoară în condiții prielnice.

Tov. Bughici arată că desființarea oficiului de pașapoarte din Cluj nu este o cerere a lui personală, că M.A.E. al R.P.R. a formulat această cerere pe baza hotărârii și a indicațiilor Biroului Politic și ale guvernului român[4].

Tov. Bughici arată că cu toate insistențele guvernului R.P.R. ca oficiul să fie desființat și că cu toate că tovarășii maghiari au arătat acum că sunt de acord cu desființarea oficiului, el continuă să funcționeze, ba mai mult, la 2 aprilie a organizat și o recepție la Cluj, la care au fost invitați și primii secretari ai regionalelor de partid din Tg. Mureș, Hunedoara, Cluj. Ar putea să existe o singură justificare pentru menținerea acestui oficiu, și anume dacă se intenționează să se mențină iluzii și speranțe că problema Transilvaniei nu e definitiv rezolvată. Dar noi nu putem accepta asemenea intenții, noi le considerăm dăunătoare nu numai pentru R.P.R., dar și pentru R.P.U., și nu numai dăunătoare pentru aceste 2 țări, dar dăunătoare pentru întregul nostru lagăr. Menținerea speranțelor revizioniste este în folosul numai al dușmanilor noștri.

Tov. Fazekas subliniază că existența acestui oficiu ajută burghezia maghiară în agitația ei naționalistă șovină și că oficiul își asumă parcă rolul de a supraveghea cum sunt respectate drepturile minorității maghiare în Transilvania.

Mai departe, tov. Bughici arată că M.A.E. al R.P.R. a primit prin intermediul Ambasadei R.P.U. din București o cerere oficială pentru a se pune la dispoziția unor cartografi unguri care lucrează la un atlas geografic o hartă a Regiunii Autonome Maghiare, care urmează să fie pusă ca anexă la harta R.P.R.

Tov. Bughici întreabă: este oare Regiunea Autonomă Maghiară o anexă a R.P.R. sau parte integrantă a R.P.R.? De asemenea, tov. Bughici arată că asemenea probleme sunt folosite de dușmanii noștri și citează un pasaj dintr-un articol scris de un ziarist francez care subliniază permanentul dezacord ce există între R.P.R. și Ungaria cu privire la Transilvania.

Tov. Rákosi, Gerő și Hegedűs se arată surprinși de faptul că oficiul din Cluj nu este încă desființat. Tov. Hegedűs arată că B.P. a discutat această problemă și la 2 februarie 1955 a hotărât ca să se cadă de acord ca oficiul din Cluj să fie desființat, întrucât aceasta este o problemă care privește pe tov. români. Că problema minorității maghiare din Transilvania este o problemă internă a R.P.R.

Tov. Rákosi a arătat că înainte de ședința B.P. au fost unii tovarăși care au fost cuprinși de enervare cu privire la cererea română, că Imre Nagy, care e stăpânit de concepții naționaliste, a fost împotriva desființării oficiului și a cerut ca în schimb să se formuleze cererea deschiderii unui consulat la Tg. Mureș, dar B.P. a respins asemenea păreri. Cu privire la cererea hărții Regiunii Autonome Maghiare, tov. Rákosi a spus că asta este analfabetism politic în formă naționalistă. De asemenea, a subliniat că educarea ungarilor din România pentru socialism este o chestiune a României.

Tov. Gerő a subliniat că cererea cu harta este o greșală, că Ministerul de Externe al R.P.U. și Ambasada Ungară din București nu au trebuit să dea drumul la o asemenea cerere, că asta dovedește că Ambasada R.P.U. din București muncește just și a întrebat ce părere avem despre tov. Pataki, la care tov. Bughici a răspuns că avem o părere bună.

Tov. Gerő a arătat mai departe că e bine că s-a rezolvat problema vizelor, că această ușurare a avut un efect foarte bun și că la o adunare la uzina „Csepel”, unde a fost prezent, a vorbit cu câțiva muncitori care au fost la rude și care și-au manifestat bucuria pentru că li s-a oferit această posibilitate.

Mai departe, tov. Rákosi a arătat că Nagy a încercat de fapt să restaureze capitalismul, să împingă Ungaria pe drumul lui Tito, că Nagy era împotriva industrializării și colectivizării și că prin concepțiile lui naționaliste mergea pe linia încordării relațiilor cu țările prietene.

A luat apoi cuvântul Tov. Bodnăraș.

Tov. Bodnăraș arată că problema este mai adâncă și nu se limitează numai la faptele amintite până acum. În timp ce la 16/9 Nagy Imre trimite scrisoarea la București, intervine însă o serie de alte chestiuni și arată anume despre ce este vorba.

În jurul lui 25-27/9, tov. Valter Roman, care se afla la Budapesta într-o delegație hidrotehnică, este chemat de tov. Rákosi. Tov. Rákosi are cu Valter Roman o discuție care în rezumat, după cum ne-a comunicat imediat Valter Roman, s-a desfășurat astfel:

Tov. Rákosi, vorbind despre relațiile româno-maghiare, a arătat că el le consideră normale, dar reci, că înainte erau mai strânse, amicale, calde, că așa cum ele sunt astăzi nu e bine, că dorește reînnoirea acestor relații în special pe linie economică. Vorbind despre Sovromuri a arătat că e justă măsura privind desființarea lor și că pe linia colaborării între R.P.R. și Ungaria ar fi bine să se facă societăți româno-maghiare. De asemenea, tov. Rákosi a enunțat ideea unei colaborări mai strânse între România, Ungaria și Cehoslovacia, întrucât economia acestor țări se completează, iar pe de altă parte propaganda dușmănoasă nu ar mai putea să vorbească despre dependența de U.R.S.S. Că dorește o întâlnire personală cu tov. Gheorghiu-Dej pentru rezolvarea acestor probleme.

Mai departe, tov. Rákosi a arătat lui Valter Roman că problema Transilvaniei îl frământă mult, că a fost la Stalin propunându-i ca o parte a Transilvaniei să revină Ungariei, că prin actul de la 23 august a înțeles că această soluție nu poate fi acceptată și că a mai făcut încercări pentru rezolvarea problemei Transilvaniei în preajma Conferinței de la Paris, ca o parte a Transilvaniei să revină Ungariei. Că tot în preajma Conferinței de pace, fiind la Londra, a tatonat atitudinea lui Attlee în această chestiune și că a observat din spusele lui Attlee că englezilor le-ar părea foarte bine ca în chestiunea Transilvaniei să continue să existe divergențe între România și Ungaria, că a renunțat atunci să mai insiste asupra acestor probleme, înțelegând că în acele condiții, când nu se știa încă definitiv pe ce drum vor apuca

România și Ungaria, nu se putea pune problema teritorială, dar acum, când amândouă țări pășesc pe drumul construirii socialismului, consideră că această problemă s-ar putea pune și rezolva într-un spirit frățesc. Desigur, în nici un caz nu se gândește să puie această problemă în mod deschis, dar că între frați această problemă s-ar putea totuși discuta și vedea dacă există posibilități de înțelegere.

Tov. Bodnăraș a rugat pe tov. Rákosi să lămurească ce părere are asupra problemelor raportate de Valter Roman. De asemenea, tov. Bodnăraș a arătat că conducerea partidului nostru a fost surprinsă de două lucruri:

1. Cum a putut tov. Rákosi să discute asemenea chestiuni cu un tovarăș care nu avea acest mandat, care se găsea la Budapesta pentru probleme hidrotehnice, care nu face parte din conducerea partidului.
2. Cum a putut tov. Rákosi să discute în felul acesta problema Transilvaniei.

Mai departe, tov. Bodnăraș a arătat cât de neplăcut impresionată a fost delegația română care participa la sărbătorirea celei de a 10-a aniversări a eliberării Ungariei, când cu prilejul recepției la tov. Dobi István, președintele Consiliului Prezidențial, tov. Rákosi – de față fiind tov. Vorosilov și alți delegați în afară de delegația română –, tov. Rákosi ridicând un pahar cu vin de Tokai s-a adresat tov. Vorosilov arătând spre șeful delegației române cu cuvintele: „Acesta e vin de Tokai. Românii au vrut să cucerească și să anexeze și regiunea Tokaiului de dragul vinului”. Tov. Bodnăraș a amintit tov. Rákosi cât de prompt, energic și de nemulțumit a ripostat tov. Vorosilov la auzul acestor cuvinte.

Tov. Bodnăraș a arătat că în problema tratatului de pace, tov. maghiari nu au luat o atitudine deschisă, clară, fără echivoc. Tot în legătură cu atitudinea unor tovarăși maghiari în legătură cu Transilvania, tov. Bodnăraș a amintit de faptul că la opera maghiară s-au văzut afișe din care reieșea că Tg. Mureș este un oraș provincial al Ungariei, că în filmul închinat revoluției din 1848 din Ungaria apar cuvintele lui Kossuth că Ardealul este inima Ungariei și că fără Ardeal Ungaria nu poate trăi.

La cele spuse de tov. Bodnăraș, tov. Rákosi a arătat că într-adevăr a avut o discuție cu Valter Roman, pe care îl cunoaște din Moscova. Că în problema desființării Sovromurilor, el a afirmat că una din considerentele acestei măsuri era de a dezarma propaganda dușmănoasă și că consideră acest lucru valabil. În ceea ce privește soc. româno-maghiare, ei le-au considerat într-adevăr utile și că ar fi existat și un sfat al tov. Mikoian[5] în această problemă. Dar tov. români să nu considere că Ungaria vrea să facă export de capital, că noi ungurii nu avem suficient pentru noi.

În ce privește discuția cu Attlee, tov. Rákosi a mai dat unele amănunte precizând că această discuție nu a avut-o el singur cu Attlee, ci după cum se prezenta atunci situația el făcea parte dintr-o delegație condusă de Nagy Ferenc, că într-adevăr a vorbit cu Attlee, dar cu privire la politica lui Beneș de expulzare, Ungaria și Cehoslovacia vrând să oblige pe Attlee să ia o atitudine deschisă împotriva politicii șovine a lui Beneș.

În continuare, tov. Rákosi arată că într-adevăr au avut loc discuțiile cu Stalin în problema Transilvaniei, înainte de încheierea tratatului de pace, în sensul arătat, că atunci problema a rămas deschisă, că într-adevăr au socotit că revenirea la Ungaria a unei părți a Transilvaniei ar fi o soluție a problemei, că în această direcție au făcut și demersuri directe, dar că mai târziu – spune tov. Rákosi – ne-am convins că hotărârea luată în problema Transilvaniei prin tratatul de pace este justă.

Intervine tov. Gerő, care arată că într-adevăr în trecut punctul de vedere al partidului maghiar a fost acela arătat de tov. Rákosi, că în 1944-1945 într-adevăr au ridicat problema în sensul arătat de tov. Rákosi, dar mai târziu ne-a devenit clar că a pune

problema așa ar fi extrem de dăunător, că punctul de vedere al tovarășilor români este just, că problema Transilvaniei trebuie considerată rezolvată pentru totdeauna și fără rezerve. Că principalul este că problema Transilvaniei este în fond just rezolvată.

Tov. Rákosi, luând cuvântul, a subliniat că problema Transilvaniei trebuie considerată închisă prin felul cum a fost rezolvată, că ne-am dat seama că șovinismul nu poate fi satisfăcut oricâți kilometri de teritoriu ai da. În ceea ce privește declarația lui Valter, vă rog să nu-l credeți.

Tov. Gerő arată că problema ungarilor din România este o problemă a P.M.R., după cum situația ungarilor din Cehoslovacia este o chestiune a partidului ceh, dar că în ce privește felul cum trăiesc ungurii, acest lucru nu ne este indiferent. Este adevărat că o atitudine deschisă în problema tratatului de pace nu s-a produs, dar în cadrul istoriei partidului nostru, care este în curs de elaborare, va fi un capitol, aspectul cu privire la tratatul de pace, în acest capitol se va trata problema clar și că tratatul de pace în fond este just.

Tov. Rákosi subliniază că interesul față de populația maghiară își are explicația în aceea că e foarte necesar să știu cum gândesc oamenii, că aceste gânduri le expun în scrisorile pe care le trimit în Ungaria și asta influențează asupra oamenilor noștri.

După aceea a luat cuvântul tov. Fazekas, care a subliniat felul cum se manifestă concepțiile naționaliste în domeniul literaturii, istoriei și presei. A citat unele pasaje din raportul tov. Rákosi ținut la Congresul partidului din 1946, raport care a fost reeditat în 1952[6], precum și pasaje din lecția pe care tov. Rákosi a ținut-o în 1954 la Școala Superioară de Partid, pasaje în care sub diferite forme se ridică problema Ardealului[7]. În continuare arată că în ziarul „Szabad Nép” a fost publicat un articol intitulat *Amintirea glorioasă a luptei pentru libertate – Bocskai*. În acest articol, scris la 15 octombrie 1954, găsim pasajul că „scutul cel mai puternic al trăinicieii națiunii maghiare este Ardealul”. Pasaje asemănătoare au fost publicate și în „Magyar Nemzet”, în anul 1954 [15 octombrie 1954]: „cine să se pună în fruntea Ardealului, citadela de salvare maghiară?”. Iar „Gazeta literară” [„Irodalmi újság”, nr. 28/15 septembrie 1954], ocupându-se de lipsa de preocupare ce există cu privire la scriitorii maghiari din provincie, arată în același timp că există plângeri și din partea scriitorilor maghiari din Ardeal și că acestea sunt plângeri de frate. De asemenea, citează unele pasaje dintr-o poezie a lui Konyó Lajos [*Schiță din România*, în „Irodalmi újság”, nr. 10/8 mai 1954], din nuvela lui Móricz Zsigmond, *Vameșul*, dintr-o scrisoare publică a lui Ady Endre adresată unui redactor din Cluj în 1953, în care se spune: „fără Ardeal nu este Ungaria, căci Ardealul a fost întotdeauna Ungaria adevărată”[8].

La cele de mai sus, tov. Rákosi, Gerő și Hegedűs au remarcat că unii din scriitorii citați fac unele greșeli, că au greutăți cu dânsii și că ziarul „Magyar Nemzet” este un ziar independent, dar au recunoscut că este vina partidului, care nu execută un control serios asupra publicațiilor.

Tov. Gerő este de acord că a fost greșeală că s-a reeditat în 1952 discursul tov. Rákosi, în care sub diferite forme este pusă problema Ardealului. În legătură cu pasajele privind Ardealul, articolul în *Amintirea glorioasă a luptei pentru libertate – Bocskai*, tov. Gerő arată că aceasta este istorie și că lucrurile nu pot fi prezentate altfel decât cum au fost.

Tov. Rákosi a mai adăugat că interesul față de scriitorii maghiari din Ardeal îl consideră justificat și că socoate ca o lipsă că nu s-au ocupat suficient de aceasta.

La aceasta, tov. Fazekas a făcut remarca că problema scriitorilor maghiari privește exclusiv R.P.R., la care tov. Rákosi nu a mai răspuns nimic.

Cu privire la celelalte articole ce au apărut în presă, tov. maghiari au subliniat că sunt de acord că nu e just și că vor controla.

După aceea, tov. Bodnăraș s-a referit la scrisoarea lui Ostrovski, care suspendă executarea prevederilor acordului de colaborare tehnico-economică în ce privește acordarea unor licențe maghiare pentru R.P.R. până când nu vor fi rezolvate problemele colaborării economice în general.

La aceasta, tov. Hegedűs, cât și Rákosi și Gerő au spus că nu s-a dat o astfel de dispoziție, că nu e just și că vor verifica.

Apoi tov. Bughici ridică chestiunea cu articolașul din „Szabad Nép”, care arată că transportul păcurii românești nu merge bine și asta periclitează îndeplinirea angajamentelor de către muncitorii uzinei „Csepel”.

După aceea, tov. Bodnăraș a subliniat că discuția a fost utilă, că luăm act de declarația făcută cu privire la Transilvania și că delegația C.C. al P.M.R va raporta întocmai Biroului Politic discuția avută. Tov. Bodnăraș a întrebat când doresc să vie tovarășii la București și cam ce fel de probleme urmează să fie discutate.

Tovii maghiari au spus că nu s-au gândit la o ordine de zi, că poate vor fi unele chestiuni economice naturale, că doresc ca această vizită să nu aibă un caracter oficial, că este vorba de a lua contact personal cu tovarășii români și în special cu tov. Gheorghiu-Dej, că socotesc contactul personal foarte folositor, lucru cu care tov. Bodnăraș s-a declarat de acord.

Ca o ultimă problemă, s-a întrebat dacă ar putea să se dea o informație cu privire la modul de soluționare a cazului Nagy.

La aceasta, tovarășii maghiari au arătat că tov. Nagy a trebuit să facă un raport la plenară, în cadrul căruia să-și facă și autocritica, dar apoi s-a răzgândit și a refuzat acest lucru. Acum este clar că a mers pe drumul restaurării capitalismului și că s-a hotărât schimbarea lui. Că acest lucru nu s-a putut face în ajunul sărbătorilor, căci ar fi deplasat atenția maselor de la aniversare, dar că schimbarea va avea loc la prima plenară ce va fi convocată la 18 aprilie.

După aceea, tovarășii maghiari ne-au servit și s-au ridicat toasturi pentru partidele noastre.

(Arh.St.București, Fond C.C. al P.C.R. Cămară, dos. 46/1962, f.2-11)

[1] Documentul a fost trimis la Secția de Relații Externe a C.C., „spre păstrare în arhivă”, după care, la 22 iunie 1962, a fost depus și înregistrat în arhiva Biroului Politic al C.C.

[2] András Hegedűs (1922-1999), economist, a devenit după câteva zile premier al Ungariei (18 aprilie 1955-24 octombrie 1956).

[3] Scrisoarea invocată se află la *Arh.St.București, C.C. al P.C.R. Relații externe*, dos. IV/1945, f.86.

[4] Oficiul de pașapoarte de la Cluj fusese înființat la 20 aprilie 1949 pentru reglarea problemelor privitoare la cetățenie. Asupra acestui lucru vezi *Arh.St.București, C.C. al P.C.R. Relații externe*, dos. IV/1945, f.91-98.

[5] Anastas Mikoian era ministru al Comerțului în U.R.S.S.

[6] În vol. Mátyás Rákosi, *Válogatott beszédek és cikkek* [Discursuri și articole alese], ed. III, Szikra, 1952, p. 93-96, din care 500 exemplare au ajuns și în România.

[7] Este vorba de prelegerea intitulată: *Înființarea Partidului Comunist din Ungaria și lupta sa pentru victoria revoluției proletare*.

[8] Textul intitulat *Despre critici din Cluj* a apărut în vol. *Ady Endre válogatott cikkei és tanulmányai* [Culegere de articole și studii ale lui Ady Endre], 1954, și difuzat în România în 2000 exemplare.

Cum asigură colectivul redacției „Utunk” puritatea ideologică a materialelor publicate

Revista „Utunk”, organ al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., fiind o publicație de literatură, artă și cultură, are de îndeplinit un rol important în desfășurarea revoluției culturale în țara noastră. Ea trebuie să contribuie prin toate mijloacele la dezvoltarea literaturii și artei noastre pe drumul realismului socialist, trebuie să fie o tribună de luptă împotriva tendințelor care frânează dezvoltarea literaturii și artei, un șantier al creației puse în slujba poporului. Revista „Utunk” are sarcina ca prin forța educativă a materialelor publicate să contribuie la adâncirea frăției dintre poporul român și minoritățile naționale, la educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului proletar și al patriotismului socialist, în spiritul dragostei și al devotamentului pentru patria noastră. „Utunk” fiind singura publicație în limba maghiară care se ocupă și de problemele diferitelor ramuri ale științei și în primul rând de științele sociale, revista este chemată să fie un luptător activ în toate domeniile frontului ideologic.

În îndeplinirea tuturor acestor sarcini, factorul hotărâtor este asigurarea purității ideologice a materialelor publicate. Fără aceasta, revista nu poate duce munca cu succes în nici un sector al activității ei. Partidul nostru accentuează în toate hotărârile cu privire la munca ideologică importanța deosebită a conținutului acestei munci, necesitatea asigurării purității ideologice în munca de propagandă, în învățământul de partid, în presă etc. Pentru fiecare activist al frontului ideologic, pentru fiecare organ de presă trebuie să fie o stea călăuzitoare în muncă, principiul leninist potrivit căruia orice îndepărtare de la ideologia proletariatului înseamnă implicit apropierea de ideologia burgheză. „Chestiunea nu se poate pune decât astfel – a scris Lenin –, ori ideologie burgheză, ori ideologie socialistă. Cale de mijloc nu există... Încât orice diminuare a ideologiei socialiste, orice îndepărtare de la principiile ei, înseamnă implicit întărirea ideologiei burgheze”.

Revista „Utunk” în trecut a comis greșeli grave din punct de vedere al purității ideologice a materialelor publicate în coloanele revistei. În primii ani de la înființarea revistei „Utunk” au apărut și materiale cu un caracter net dușmănos. Scrise de pe pozițiile teoriei burgheze, reacționare, a așa-zisei „unități naționale maghiare”, precum și articole ca acelea ale fostului conte Bánffy Miklós, sub pseudonimul Kisbán Miklós[1], intitulate *Să vorbim nimica*, care zeflemeau regimul nostru de democrație populară și tânguiau după vremurile vechi, pe veci apuse ale regimului burghezo-moșieresc. După o perioadă de îmbunătățire, acum doi-trei ani în urmă, când tov. Gáll Ernő[2] fiind atras în muncă la Universitatea „Bolyai”, revista a rămas efectiv fără conducere, „Utunk” a publicat din nou o serie de materiale cu un conținut greșit, dăunător, pentru care în numărul viitor își făcea autocritica, ca pe urmă să continue cu aceleași greșeli. Toate acestea au subminat prestigiul revistei, au șubrezit încrederea cititorilor.

Cu începere din noiembrie 1953, având o nouă conducere, colectivul revistei „Utunk” s-a străduit să lichideze aceste lipsuri. Conducerea a considerat că cheia pentru îmbunătățirea în toate privințele a revistei este tocmai mărirea exigenței ideologice, asigurarea unei poziții ferme în ceea ce privește puritatea ideologică a materialelor, atât a celor scrise de membrii redacției, cât și colaboratorilor externi.

Străduindu-se să pună în aplicare acest principiu, colectivul redacției a obținut unele succese. Revista s-a apropiat mai mult de viață, a început să fie mai prezentă în lupta pentru aplicarea hotărârilor partidului și ale guvernului și să reflecte atât în materialul beletristic, cât și în studiile și comentariile publicate probleme legate de lupta pentru pace a poporului nostru.

În coloanele revistei au apărut poezii și nuvele cu un conținut bogat și înalt nivel artistic, ca poeziile *Jóska bácsi* [Nenea Jóska] și *Hegedű* [Vioară] de Kiss Jenő, *Gond és öröm* [Griji și bucurii] de Létay Lajos, *Plevnai út* [Strada Plevnei] de Majtényi Erik[3], *Zöld ág* [Ramură verde] de Szász János[4], *Alkonyati elégia* [Elegie la apus de soare] de Kányádi Sándor[5], ca novelele *Túrópuliszka* [Mămăligă cu brânză] de Sütő András, *Jaj, de bajos a szerelmet titkolni* [Vai, ce greu e să tăinuiești dragostea] de Asztalos István, *Marika-vegni* [Marika-franzelă] de Huszár Sándor, reportaje literare despre viața muncitorilor din uzinele noastre, ca acela intitulat *Szimcsák bácsi és a fiatalok* [Nenea Szimcsák și tinerii] de Huszár Sándor, reportaje despre viața țăranilor colectivști, ca acela *Bodófalvi kollektivisták* [Colectiviștii din Bodófalva] al lui Szilágyi András[6] etc. „Utunk” a publicat și studii interesante, ca de exemplu articolul lui Gáll Ernő despre educația comunistă, a lui Csákány Béla despre gospodăria chibzuită, a lui Fuchs Simon despre luptele din trecut ale muncitorilor din Valea Mureșului etc. Colectivul de redacție a reușit să mobilizeze pe unii scriitori, ca Nagy István, Szabó István, Szabó Gyula[7], Horváth István și alții, ca în diferite articole să se pronunțe în legătură cu problemele actuale ale vieții țării noastre sau ale politicii internaționale.

Pe lângă succesele obținute însă, colectivul redacției mai are o serie de lipsuri mari în felul cum a asigurat puritatea ideologică a materialelor publicate. În „Utunk” mai apar materiale care au deficiențe serioase. Astfel, în unele lucrări publicate se manifestă încă tendințe idealiste, influența teoriei lipsei de conflict, străine de realismul socialist. De exemplu, în schița lui Papp Ferenc[8], *Mert mi a fontos* [Ce este important așadar] (nr. 13 anul curent), și în unele relatări despre deplasarea scriitorilor la Salonta (nr. 12 a.c.), viața satelor noastre este astfel zugrăvită ca și cum toate problemele ar fi deja rezolvate și singura și cea mai mare grijă a țăranilor muncitori ar fi aceea dacă vin sau nu vin actorii și scriitorii să viziteze în satul lor. O formă a idealismului și a denaturării realității este și acea prezentare a lucrurilor ca în reportajul lui Dános Miklós intitulat *Öt hektár és a többi* [Cinci hectare și restul] (nr. 11 a.c.), în care se arată că la S.M.T. de la Surduc acum un an totul a mers prost, iar acum totul merge bine.

Cu tot efortul depus de conducere, coloanele revistei „Utunk” nu au fost ferite nici de influențele tendințelor negativiste, care în ultimul timp s-au resimțit puternic la unii scriitori. Această influență s-a manifestat în două direcții: în ceea ce *a scris* și în ceea ce *n-a scris* „Utunk”.

În unele materiale publicate, influența negativistă s-a manifestat prin aceea că autorul, condamnând stările de lucruri din trecutul burghezo-moșieresc, exprimă încrederea în viitorul nostru socialist, dar trece sub tăcere, sau prea puțin spune, despre realizările din prezent ale poporului nostru. Astfel sunt prezentate lucrurile, de exemplu, în poeziile lui Horváth István în nr. 15, care deși verbal deschid perspective optimiste, în atmosfera poeziei există un accent de pesimism, care s-a remarcat în unele poezii ale aceluiași autor publicate în numerele mai vechi. Acest pesimism provine de acolo că tov. Horváth István nu vede destul de adânc și just problemele alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, cade prea mult sub

influența unor lipsuri existente în comuna lui de origine (Luduș) și uneori pierde perspectiva revoluționară.

Dar influența negativistă s-a manifestat la „Utunk” – și în general în literatura noastră în ultimul timp – mai ales prin slaba preocupare a unor scriitori pentru zugrăvirea multilaterală a eroului pozitiv, pentru prezentarea fenomenelor tipice ale vieții noastre. Puține dintre schițele și nuvelele apărute în ultimul timp au eroi pozitivi, care să rămână întipăriți în mintea noastră prin bogăția vieții lor, prin elanul luptei lor împotriva vechiului, pentru triumful noului. Prea puține materiale oglindesc marile cuceriri ale vieții noastre noi. În ceea ce privește conviețuirea și frăția oamenilor muncii români și maghiari în patria noastră, revista a publicat materiale valoroase, care oglindesc aspecte din trecut, ca de exemplu studiul lui Dávid Gyula[9] intitulat *Közös úton száz évvel ezelőtt* [Pe drum comun de-acum un secol] și alte articole de acest fel. Însă mai puține materiale oglindesc această înfrățire în prezent, sau cele care sunt consacrate acestei teme, ca de exemplu articolul lui Szász János intitulat *Három nap* [Trei zile] (nr. 1 a.c.) se referă numai la viața literară. Colectivul redacției a publicat numeroase traduceri din operele scriitorilor și poezilor români atât bucureșteni, cât și clujeni și o serie de recenzii despre operele reprezentative apărute și în traducere maghiară. De asemenea, articole despre viața teatrală a capitalei noastre, despre Expoziția Națională de Stat, filmele studiourilor noastre, articole despre turneul Teatrului Maghiar de Stat din Cluj la București și reprezentațiile Teatrului Național „I.L. Caragiale” din București la Cluj, au servit de asemenea înfrățirii poporului român și a minorităților naționale. O frumoasă realizare în acest sens este pagina consacrată comemorării lui József Attila[10] (nr. 14 a.c.), în care este publicat un articol original al Veronicăi Porumbacu[11] și o poezie de același autor și se reproduce în limba română o traducere a lui Jebeleanu[12].

Cu toate aceste realizări, nu se poate spune că „Utunk” a reușit să oglindească evenimentele cele mai importante și cele mai semnificative ale vieții culturale române și să arate desfășurarea evoluției culturale din întreaga țară.

O altă lipsă este aceea că „Utunk”, pe lângă poezii valoroase și cu un bogat conținut de idei, mai publică și poezii apolitice, care nu spun nimic, ca de exemplu *Ars poetica* a lui Székely János[13] (din nr. 1) și altele. Colectivul redacției „Utunk” a luptat împotriva manifestărilor de apolitism în literatura noastră, pornind pe această temă o discuție în coloanele revistei. Deși n-am reușit să atragem în discuție pe poeții cei mai reprezentativi, se poate spune că această discuție s-a soldat cu un rezultat pozitiv. Ea a arătat că apolitismul este un pericol real în opera unor poeți și că scriitorii se pot debarasa de verbalism și de șabloane, nu îndepărtându-se de problemele vieții actuale ci, dimpotrivă, aprofundând aceste probleme, trăindu-le mai intens, cunoscând mai de aproape viața oamenilor muncii de la orașe și sate, mărinind spiritul partinic al operelor lor. În urma acestei discuții s-a și simțit o îmbunătățire în situația poeziei, dar pericolul apolitismului n-a dispărut și se mai manifestă din când în când și în poeziile publicate în „Utunk”.

O manifestare a apolitismului este și aceea că materiale care tratează temele cele mai importante, chiar și în reportaje, nu au nivelul artistic corespunzător, deoarece colectivul n-a reușit să mobilizeze talentele cele mai bune la tratarea acestor subiecte. Astfel, de pildă, reportajele literare care prezintă viața muncitorilor din industrie, pe lângă că sunt puține la număr, au și nivel artistic scăzut. O veche slăbiciune a literaturii maghiare din R.P.R este aceea că atenția scriitorilor noștri se îndreaptă prea puțin spre viața uzinelor noastre, figura muncitorului înaintat este slab reprezentată, cei mai mulți prozatori scriind numai despre me-

diul rural. Această disproporție s-a agravat în „Utunk” și prin aceea că reportajele și chiar materialele din domeniul științei au tratat mai mult despre problemele satului, ale transformării socialiste a agriculturii noastre, și mai puține sunt acele materiale care scot în evidență rolul preponderent al industriei noastre socialiste.

În ultimul timp, colectivul a depus un efort mai mare pentru a îndrepta atenția scriitorilor spre aceste probleme. Astfel, „Utunk” s-a ocupat pe larg cu romanul lui Nagy István intitulat *A mi lányaink* [Fetele noastre], a cărui acțiune se petrece într-o uzină și prezintă tocmai lupta pentru îndeplinirea planului și mărirea productivității muncii în această uzină. În critica acestui roman, apărută în nr. 5 sub titlul *Romanul muncii*, se subliniază tocmai acest merit al romanului. În alt articol, care trece în revistă poezia din anul 1954, semnat de Gálfalvi Zsolt[14] (nr. 9 a.c.), accentuează de asemenea importanța acestei teme și critică poezia noastră pentru slaba prezentare a figurii muncitorului înaintat. Cu ocazia comemorării recente a lui Maiacovschi și József Attila, în articolele scrise despre acești mari cântăreți ai proletariatului se subliniază felul cum ei reflectau viața muncitorilor, și reproducerile din operele lor au fost astfel alese ca să ilustreze acest lucru. Numărul care se află sub tipar și care este consacrat comemorării a 85 de ani de la nașterea lui Lenin conține un studiu amplu despre învățătura leninistă cu privire la rolul industriei socialiste în economia națională și în apărarea țării.

În ceea ce privește lupta pentru pace, revista „Utunk” a raportat mai mult succes. Ciclul de articole *În numele păcii*, reportajele ilustrate despre activitatea comitetelor de luptă pentru pace, pentru strângerea de semnături pe apelul de la Viena, poezii care demască pe imperialiștii atâțători la un nou război, ca acelea ale lui Szász János, *Egy emberként* [Ca un singur om], Horváth István, *Nyugaton setét felleg megy* [Trece un nor negru spre vest], Márki Zoltán[15], *A béke árján* [Pe valurile păcii], Bárdos B. Arthur[16], *Nem békülhetek* [Nu mă pot împăca], Kiss Jenő, *Vejnemőjnen*, nuvela *Róza néni bosszúja* [Răzbunarea lui tanti Roza] de Balla Károly[17], *Más út nincs* [Nu este altă cale] de Katerina Kammer, au însemnat contribuții valoroase la lupta pentru pace. Cu toate acestea, și în acest domeniu există lipsuri serioase. Secția antiimperialistă nu este destul de combativă, iar unele materiale publicate au accente pacifiste. Astfel, poezia lui Hobán Jenő, *Tavaszz* [Primăvara], demască grozăvia războiului de pe pozițiile pacifismului.

Multe din aceste lipsuri se datoresc muncii uneori superficiale a conducerii revistei în ceea ce privește controlul manuscriselor. Astfel, nuvela *Az állatfelelős* [Responsabilul cu animalele] de Fodor Sándor[18] (nr. 11 a.c.) ar fi putut să fie îmbunătățită mult dacă nu s-ar fi lucrat în pripă. Greșeala din articolul tovarășului Gáll Ernő, intitulat *A Korunk a román és magyar nép testvériségéért* [„Korunk” pentru înfrățirea româno-maghiară] (nr. 1 a.c.) – prin care se popularizează ca exemple pozitive unii autori români care au scris pe vremea regimului burghez-moșieresc în „Korunk” și care în realitate sunt elemente reacționare – s-ar fi putut evita dacă conducerea revistei ar fi asigurat un control serios al materialelor din punct de vedere al corespondenței datelor și a numelor cuprinse în ele.

O mare parte din aceste lipsuri provin însă de acolo că în viața literară s-au manifestat unele tendințe greșite, care s-au accentuat îndeosebi în anul trecut și în primele luni al acestui an. Astfel sunt tendințele negativiste și ale criticismului, care au îndepărtat atenția scriitorilor de la sarcina principală de a zugrăvi ceea ce este nou în viața noastră și de a contribui prin valoarea educativă a operelor lor la victoria noului asupra vechiului. Între membrii colectivului redacțional asemenea tendințe greșite s-au manifestat îndeosebi la tovarășii Panek Zoltán[19], Huszár

Sándor, Hornyák József[20] și în parte la Szász János, redactor șef adjunct. Acești tovarăși, mergând pe teren, nu au văzut în primul rând lipsuri și neaprofundând problemele, nefolosind cunoștințele teoretice marxist-leniniste, n-au știut să ridice just problemele, au alunecat de mai multe ori pe panta naturalismului criticii generale de dragul criticii. Focul acestei „critici” se îndreaptă în primul rând împotriva unor activiști de partid sau ai sfaturilor populare, care erau prezentați ca niște birocrați ruși de masele poporului. Exemplu tipic pentru aceste tendințe este poezia neapărută a tânărului și talentatului poet Kányádi Sándor, poezia intitulată *Bátorság kell* [E nevoie de curaj], care denaturează realitatea unind artificial poporul cu statul poporului. Din păcate, în loc ca autorul să fie criticat pentru această poezie, el a fost lăudat de unii scriitori pentru „curajul” său.

Trebuie arătat că asemenea fenomene negative s-au remarcat nu numai în viața literară de la Cluj și în redacția „Utunk”, ci este o problemă a întregii noastre literaturi, care se dezbate frecvent în toate redacțiile literare.

Din cauza acestor tendințe nesănătoase, conducerea revistei – pentru a asigura puritatea ideologică a materialelor publicate – a fost nevoită să respingă multe materiale de acest fel. Unii scriitori, mai ales dintre cei tineri, văzând exigența ideologică crescândă a conducerii redacției și poziția critică față de aceste materiale negativiste și criticiste, au început să acuze conducerea redacției pentru „lipsă de curaj” și de o „prea mare precauțiune”. Unii membri ai redacției, ca tov. Selinger Ilse, Panek Zoltán, Gálfalvi Zsolt, dând dovadă de liberalism, au susținut astfel de materiale și au militat pentru publicarea lor. Aceasta a dus la discuții aprinse în redacție – ceea ce altfel este un lucru sănătos în domeniul muncii literare –, dar ecoul acestor discuții, ajungând de multe ori deformat la urechile colaboratorilor externi, au dăunat legăturii redacției cu unii scriitori. La aceasta a contribuit și faptul că revista „Igaz Szó”, organ al filialei Uniunii Scriitorilor din Regiunea Autonomă Maghiară, într-o anumită perioadă căuta să-și creeze popularitate printre scriitori tocmai prin publicarea acestor materiale cu un conținut greșit și negativist sau apolitic, materiale dintre care unele fuseseră respinse de redacția „Utunk”.

Nu a avut darul să sprijine lupta conducerii redacției pentru asigurarea purității ideologice a materialelor publicate nici articolul critic apărut în „Igazság” despre activitatea revistei „Utunk”, acest articol preluând în mod necritic tezele susținute de tov. Marosi Péter la o consfătuire a redacției „Utunk” cu cititorii, în loc să critice colectivul redacției „Utunk” pentru faptul că revista nu reflectă suficient problemele de bază ale vieții noastre, în loc să sublinieze necesitatea asigurării purității ideologice a materialelor publicate – cum am fi așteptat de la organul Comitetului Regional de Partid – se mărginea la probleme puțin semnificative, din care am învățat mai puțin.

O greutate destul de serioasă de care s-a lovit colectivul redacției în lupta pentru asigurarea nivelului ideologic și artistic al materialelor publicate este sensibilitatea excesivă a unor scriitori, mai ales tineri, și atitudinea refractară a unora față de orice modificare propusă de redacție cu privire la materialele prezentate spre publicare. Unii scriitori, mai ales dintre cei tineri, ca Kányádi Sándor, Fodor Sándor, Székely János și chiar dintre membrii redacției, la orice propunere de îmbunătățire a manuscrisului, la cea mai blândă observație critică, replicau imediat prin retragerea manuscrisului și amenințarea că nu mai scriu la „Utunk”. Cu asemenea ocazii noi, ca redactori, a trebuit să dăm dovadă de multă stăpânire, să primim uneori chiar atitudini de sfidare cu multă răbdare, pentru a nu îndepărta de la revistă pe acești tineri scriitori, tovarăși cinstiți, care însă subapreciau impor-

tanța purității ideologice a scrierilor lor, înțelegeau în spirit mic burghez, anarhic, teza în fond justă potrivit căreia scriitorul trebuie să vadă realitatea noastră cu ochiul gazdei și că el răspunde în primul rând pentru ceea ce scrie.

În vederea îmbunătățirii muncii cu manuscrisele, a întăririi principialității și a spiritului de partid în colectiv, conducerea revistei și organizația de bază a filialei Uniunii Scriitorilor a luat o serie de măsuri care au dus [la] rezultate pozitive. Astfel, în organizația de bază, discutându-se problemele creației literare, au fost combătute tendințele de idilism și negativism. Toți redactorii au fost încadrați în învățământul de partid, scriitorii în primul rând în cercurile de tip superior, pentru studierea esteticii marxist-leniniste. În redacție au fost prelucrate în ședințe plene instrucțiunile primite la consfătuirile cu redactorii șefi la secția de propagandă și agitație a C.C. P.M.R., concluziile Congresului al II-lea al scriitorilor sovietici, raportul tovarășului Molotov[21] în fața Sovietului Suprem al U.R.S.S. și alte documente. În ședințele de analiză a muncii s-au combătut tendințele de liberalism și de îndepărtare de la problemele principale ale vieții noastre. Manuscrisele se citeau în colectiv, recurgându-se la cele problematice și la consultarea unor specialiști din afara redacției.

În urma acestor măsuri, munca s-a îmbunătățit simțitor. Atmosfera în redacție de asemenea s-a limpezit mult. Astfel, colectivul a putut să dea un real ajutor, de exemplu tov. Horváth István, la îmbunătățirea unor poezii și în a face pe autor să înțeleagă cauzele lipsurilor din poeziile sale. Exigența ideologică a șefilor de secție a crescut. Totuși, unii redactori, șefi de secție, mai predau la secretariat materiale care conțin greșeli evidente și nu se poate spune că am reușit să creăm o astfel de opinie publică în redacție care să condamne aspru pe cei care comit greșeli din punct de vedere al calității ideologice, așa cum există astfel de opinie publică împotriva greșelilor în legătură cu nivelul artistic al materialelor publicate.

În lupta pentru creșterea exigenței ideologice a redactorilor, conducerea revistei s-a bucurat de sprijinul scriitorilor cei mai maturi, ca Asztalos István, Kiss Jenő, Orosz Irén, precum și acela al tânărului poet Márki Zoltán, actualul secretar al organizației de bază. De asemenea, au ajutat prin consultații și convorbiri individuale cu unii membri ai redacției tov. Bányai László, Gáll Ernő și Csehi Gyula, din corpul didactic al Universității „Bolyai”.

În lupta pentru asigurarea nivelului ideologic corespunzător al materialelor publicate, colectivul redacției a avut lipsa că s-a concentrat mai mult asupra criticii interioare în cadrul muncii redacționale, dar n-a combătut suficient în coloanele revistei acele tendințe care frânează dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Astfel, de pildă, la ancheta revistei în legătură cu învățămintele ce au tras scriitorii noștri din dezbaterile celui de al doilea congres al scriitorilor sovietici, s-au primit pe lângă o serie de răspunsuri interesante și cu caracter pozitiv unele răspunsuri slabe și chiar greșite, care nu au fost combătute în coloanele revistei. În general, trebuie spus că revista nu a ridicat destule probleme și n-a provocat discuții în coloanele revistei, care să contribuie la orientarea justă a scriitorilor.

Conducerea revistei, în aprecierea unor manuscrise, a avut într-adevăr o atitudine rigidă și puțin înțelegătoare, iar în alte cazuri cedând presiunii de jos a admis publicarea unor materiale necorespunzătoare.

Conducerea n-a știut întotdeauna să explice autorilor de ce anume nu corespunde un material și cu tot efortul depus n-a știut să canalizeze în direcția bună elanul unor tineri reporteri de a scrie reportaje critice. Din această cauză, revista nu este suficient de combativă împotriva lipsurilor existente în diferitele domenii

de activitate. Tot din această cauză, unii dintre tinerii colaboratori literari ai redacției s-au descurajat temporar și s-au simțit nemulțumiți. La aceasta a contribuit și faptul că munca organizației de U.T.M. este slabă.

În ceea ce privește munca organizației de bază, ea a discutat unele probleme ale creației literare, a luptat pentru întărirea disciplinei în cadrul redacției, în centrul preocupării ei însă n-a stat educarea politică a scriitorilor în spiritul unei exigențe cât mai mari în ceea ce privește conținutul de idei și rolul educativ al scrierilor lor.

Filiala Uniunii Scriitorilor a organizat discuțiile în legătură cu unele lucrări apărute și despre problemele criticii literare în lumina dezbaterilor la congresul al doilea al scriitorilor sovietici. N-a discutat însă problemele creației literare, n-a luptat împotriva tendințelor care frânează dezvoltarea literaturii noastre și n-a organizat discuții pe astfel de teme, ca de exemplu problema eroului pozitiv, rolul educativ al literaturii, care să îndrepte atenția scriitorilor spre zugrăvirea fenomenelor tipice vieții noastre noi.

Sectorul de artă și literatură din cadrul secției de știință și cultură al Comitetului Regional P.M.R. Cluj s-a preocupat prea puțin de colectivul redacției noastre. Orientarea justă a colectivului de redacție este îngreunată și prin faptul că în ultimul timp conducerea redacției nu mai este invitată să participe la consfăturile periodice organizate de sectorul presei locale de la C.C., nici la ședințele din cadrul sectorului presei centrale. Munca redacției a fost analizată ultima dată acum un an de către un colectiv al cărui referat a fost văzut și aprobat de secția de propagandă și agitație a Comitetului Central.

Suntem ferm convinși că analiza de astăzi a Biroului Comitetului Regional și critica ce ni se va face, va însemna un ajutor real și foarte prețios în îmbunătățirea muncii noastre pentru ca colectivul redacției „Utunk” să poată face față cu cinste sarcinilor care le are un organ al presei literare și culturale.

[indescifrabil]

Cluj, 18 aprilie 1955

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional P.C.R. Cluj, fond 13, dos. 79/1955, f.70-82)

[1] Miklós Bánffy (1873-1950), scriitor și om politic, prefect al județului Cluj (1906-1910) și ministru de externe al Ungariei (1921-1922). În 1926 se reîntoarce în Ardeal, devenind redactorul șef al periodicului „Erdélyi Helikon”.

[2] Ernő Gáll (1917-2000), licențiat în drept și filozofie la Universitatea din Cluj, obținând titlul de doctor abia în 1968. În timpul celui de-al doilea război mondial familia îi este exterminată la Auschwitz, iar el este deportat într-un lagăr de muncă, după care ajunge la Buchenwald. Revenit la Cluj, devine redactor la „Igazság” și „Utunk”, iar din 1948 conferențiar și prorector la Universitate. În 1974 este ales membru al Academiei Române. Autor al unor lucrări, precum: *Sociologia burgheză din România* (1958), *Intellectualitatea în viața socială* (1965), *Idealul prometeic* (1970), *A humanizmus viszontagságai* [Peripețiile umanismului] (1972), *Tegnap és mai önismeret* [Autocunoaștere ieri și azi] (1975), *Az erkölcs dilemmái* [Dilemele eticii] (1981), *A ezredforduló kihívása* [Sfidarea sfârșitului de mileniu] (1986), *A nacionalizmus színeváltozásai* [Schimbarea la față a naționalismului] (1994) ș.a.

[3] Erik Majtényi (1922-1982), muncitor, intrat în viața politică după 1944, devenind jurnalist la „Előre” și redactor șef la „Ifjúmunkás” (1948-1950). S-a afirmat apoi ca poet, prozator și traducător. Autor al mai multor volume de versuri, nuvele, povestiri și romane: *Ők féljenek* [Ei să se teamă] (1953), *Versék* [Versuri] (1955), *Búcsú az ódáktól* [Despărțirea de ode] (1957), *Örökösök* [Urmașii] (1967) ș.a.

[4] János Szász (n. 1927), absolvent al facultății de filologie din Cluj, activist de partid, redactor la „Utunk”, secretar al Uniunii Scriitorilor (1968-1977) și redactor la „Előre”. A publicat mai multe volume de proză, eseuri și roman. Câteva din cărțile sale au fost traduse și în românește de Paul Drumaru, I. Chinezu și C. Olariu.

- [5] Sándor Kányádi (n. 1929), absolvent al facultății de filologie în 1954, redactor la „Irodalmi Almanach”, „Utunk”, „Dolgozó Nő” și „Napsugár”. A tipărit mai multe volume de versuri și a tradus din N. Labiş, T. Argezi, E. Baconsky, I. Alexandru ș.a. Laureat al premiului Herder.
- [6] András Szilágyi (1904-1984), redactor la „Utunk” (1951-1964), autor de romane și nuvele.
- [7] Gyula Szabó (n. 1930), absolvent al facultății de filologie din Cluj (1954), redactor la E.S.P.L.A. (filiala Cluj), iar din 1957 la „Utunk”.
- [8] Ferencz Papp (n. 1924), fost activist sindical, redactor la „Előre”, „Igazzsó” și, o vreme, la studioul de radio din Târgu Mureș. Autor al unor romane, precum: *Új mozdony* [Locomotiva nouă] (1951), *Acélfogak* [Dinți de oțel] (1953), *Remény* [Speranță] (1961), *A kerítés felett* [Dincolo de gard] (1963), *En is voltam gyermek* [Și eu am fost copil] (1968) ș.a., multe traduse și în limba română.
- [9] Gyula Dávid (n. 1928), absolvent al facultății de filologie din Cluj (1951), redactor la E.S.P.L.A. și asistent universitar. După evenimentele din Ungaria, din 1956, este deținut politic (vezi „A Hét”, XXXI, 2001, nr. 40, p.3-4; nr. 41, p.3-4). Din 1970 este redactor la Editura Kriterion, iar actualmente fondator și director al Editurii Polis. Autor al mai multor volume de istorie literară, precum: *Jókai* (1971), *Petőfi Erdélyben* [Petőfi în Ardeal] (1972), *A romániai magyar irodalom története* [Istoria literaturii maghiare din România] (1978), *Erdélyi irodalom, világirodalom* [Literatura ardeleană, literatura universală] (2000), *A Bonchidai Bánffy-kastély* [Castelul Bánffy de la Bontida], 2001.
- [10] Attila József (1905-1937), unul din cei mai mari poeți maghiari din perioada interbelică. Opera sa a fost tradusă în limba română de Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc și Paul Drumaru.
- [11] Veronica Porumbacu (1921-1977), poetă și prozatoare, implicată profund în tematica consolidării noului regim. În 1952 publicase un volum de însemnări de călătorie, *Note din R.P. Ungară* (București, E.S.P.L.A., 101 p.).
- [12] Eugen Jebeleanu (1911-1991), poet, publicist și traducător din limba maghiară (în 1949 a tipărit un volum de *Poeme maghiare*), membru al Academiei Române.
- [13] János Székely (1929-1998), absolvent al facultății de filologie din Cluj (1952), apoi redactor la E.S.P.L.A. Din 1956, redactor la „Igazz Szó” din Târgu Mureș. În „Utunk” a debutat cu poezii, în 1951.
- [14] Zsolt Gálfalvi (n. 1933), absolvent al facultății de filologie din Cluj, iar apoi redactor la „Utunk”, „Igazz Szó” și „A Hét”, director în Consiliul Culturii și Educației Socialiste. O parte din textele de critică literară le-a adunat în volumele *Írók, könyvek, viták* [Scriitori, cărți, polemici] (1968) și *Az írás értelme* [Semnificația scrisului] (1977).
- [15] Zoltán Márki (n. 1928) a debutat în „Utunk” în 1948. Între 1978-1981 a fost directorul Operei Maghiare din Cluj, iar apoi profesor la Universitatea din Târgu Mureș. La vremea când este menționat în documentul de față, debutase cu volumul *Hűség* [Credință] (1953).
- [16] Arthur B. Bárdos, poet ce a debutat într-un volum colectiv de versuri, *Ötven vers* [Cincizeci de poezii] (1950), alături de Zoltán Hajdu, Zoltán Márki și János Szász.
- [17] Károly Balla (1913-1959), comunist în ilegalitate, scriitor și jurnalist. Revenit la Cluj din deportare, lucrează la „Világosság” și „Igazzság”. Din 1951 este redactor la „Művelődési Újmutató”, iar din 1957 lucrează la Editura Tineretului.
- [18] Sándor Fodor (n. 1927), absolvent al facultății de filologie din Cluj (1950), redactor la E.S.P.L.A. (1951-1956) și la „Napsugár” (1956-1988). Din numeroasele volume tipărite reținem: *Fujja a szél fujja* [Suflă vântul suflă] (1957), *Megőrizlek* [Te voi păstra] (1973), *A felnőttek idegei* [Maturii sunt nervoși] (1974), *Az ígért földje* [Pământul făgăduinței] (1984), *Az első hó* [Prima zăpadă] (1991) etc.
- [19] Zoltán Panek (1928-2001), redactor la „Igazzság” (1949-1950) și „Utunk” (1952-1958), autor a numeroase romane. Ulterior s-a stabilit în Ungaria.
- [20] József Hornyák (n. 1920), lucrător tipograf, devenit din 1959 redactor la „Utunk”. Autor al mai multor volume de povestiri, cu subiecte inspirate din cotidian.
- [21] V.M. Molotov era prim locțiitor al președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. (1953-1957).

Stenograma

Ședinței Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din ziua de 25.V.1955

Tov. Iosif Chișinevski: Prima problemă este procesul grupului Demeter Ioan, Iordache Ludovic și alții[1].

Din studiul diferitelor referate, inclusiv al celui făcut de Ministerul de Interne la cererea noastră, și mai ales din studiul dosarelor, reiese clar că condamnarea acestui grup, Iordache Ludovic, Demeter Ioan și alții, la diferite pedepse, nu are o bază juridică, faptele nu sunt confirmate prin probe și că fiind trimiși în judecată pe baza cercetărilor organelor de Securitate probele nu sunt juridice. Pentru a nu reține mult Biroul Politic redau numai câteva fapte. (Tov. Chișinevski dă citire unui referat). Referatul a fost făcut împreună cu procurorul general. Am studiat personal aceste dosare. Dacă acuzaților li se pune întrebarea dacă au dat informații, ei recunosc acest lucru.

În ce-l privește pe Demeter, am citit cuvântarea lui ținută în Elveția cu ocazia procesului lui Vițian. Prezintă lucrurile ca un bun patriot român. Din dosarul lui reiese că a avut întâlniri cu Teleki, care i-a pus condiția ca el să intervină pentru ca Teleki să nu fie arestat. Părerea noastră fermă este că și arestarea, și procesul, și reținerea a fost o foarte serioasă greșală, pentru că nu s-a dovedit nici o vină pentru care ei să poată fi condamnați. Dacă au avut manifestări șovine, trebuiau combătute, însă ei nu sunt condamnați pentru manifestări șovine, ci pentru spionaj. Noi propunem să fie eliberați, să fie chemați în București la procurorul general, iar cineva de la Interne să vorbească cu ei, să-i încurajeze. Trebuie să educăm organele noastre în sensul să nu facă asemenea greșeli.

Tov. Alexandru Drăghici[2]: Este adevărat că cine știe ce lucru din această anchetă n-a rezultat. Este adevărat că noi n-am avut posibilități să cercetăm, faptele acestea s-au întâmplat mai de mult, n-am putut să dovedim că au fost agenți americani. Au fost anumite date că ei totuși au dat ceva informații.

Eu ce cer? Cer totuși ca Biroul Politic să nu rețină în principiu problema că acuzații și-au retractat declarațiile date la Securitate, pentru că vom ajunge la un moment dat ca nimeni să nu fie condamnat. Ce se întâmplă practic? Noi am fost în închisori și știm cum negam declarațiile noastre în fața instanței. Eu nu pot să cer acuzatului să recunoască în fața instanței în întregime declarațiile date la Securitate.

În ceea ce privește problema cu aceștia, este vorba de o bandă șovină, care a avut legături acolo cu Nagy Ferenc. Dacă interesele statului cer să fie puși în libertate, datorită faptului că nu sunt acuzații dovedite, să fie puși în libertate.

Tov. Constantin Părvulescu: În legătură cu anchetarea lui Iacob, a reieșit că și acest Iordache a avut legături cu el, chiar și în timpul războiului. O serie de tovarăși au susținut că ei au avut legături cu agenți unguri. Acest Demeter de asemenea a avut legături cu Teleki și cu un comandant al contraspionajului de la Cluj. Aceste elemente au reieșit de la o serie de tovarăși.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când a avut legături cu Teleki?

Tov. Constantin Părvulescu: Cam la sfârșitul războiului, când vedeau că se prăbușește.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi cu cine aveam legături când vedea burghezia că se prăbușește?

Ce putea să facă un cetățean maghiar în asemenea împrejurări? Să ducă discuții și să caute soluții prin legături să scoată Ungaria din războiul acesta. Admițând că ar fi reușit acțiunea lor să scoată Ungaria din război, ar fi fost în avantajul nostru sau nu? Ar fi fost mai puține morminte, mai puține orașe distruse. Dacă ar fi reușit acțiunea lor ar fi meritat să se vorbească despre ei în acest sens.

Una din acuzații a fost aceea că a stat de vorbă cu Teleki. Teleki a fost de acord să se adreseze lui Horthy și și-a luat angajamentul să scoată comuniștii din închisori și i-a scos. El a pus condiția ca Ardealul de Nord să fie la Ungaria și să nu fie arestat dacă trece Armata Sovietică.

În ceea ce privește Ardealul de Nord, aceasta era o dorință a acestor cetățeni, ei fiind cetățeni maghiari. Aceasta este o problemă mult mai vastă, mai complexă. Nu poți să impui unor cetățeni maghiari – pentru că la ora aceea erau cetățeni maghiari, până la tratatul de pace – să dorească ca Ardealul de Nord să fie la România. El a acționat ca un patriot maghiar, pentru Ungaria, și a acționat în conformitate cu sentimentele sale de patriot, ca un element care dorește scoaterea Ungariei din război.

Ce să vorbim de Iordache, pretenții cu privire la alipirea Ardealului de Nord au avut și alții și ar fi trebuit să-i dăm în judecată pentru această chestiune? Acesta a fost punctul lor de vedere și noi am considerat că nu este just, i-am combătut, dar s-ar fi putut să nu fie nici punctul nostru de vedere acesta. Dacă toate condițiile cereau să fie altfel, am fi manifestat o atitudine naționalistă îngustă, n-am fi avut înțelegere față de situația internațională, față de evenimente?

Or, împrejurările au fost favorabile pentru noi, în sensul că am reușit în România să dăm peste cap guvernul antonescian, să determinăm schimbarea de la 23 august, sub influența ofensivei victorioase a Armatei Sovietice am reușit să mișcăm masele, determinând ca armata română să întoarcă armele împotriva nemților și să participe la eliberarea teritoriului Ungariei, Cehoslovaciei. Pe noi trebuie să ne condamnăm cineva pentru aceasta? Au fost unii care ar fi preferat să nu se întâmple actul de la 23 august, dar aceștia erau elemente dușmănoase sub aparența unui radicalism.

Iordache, până la conferința de pace, a acționat în conformitate cu crezul lui, cu sentimentele sale naționale, a căutat să acționeze împreună cu forțele progresiste pentru a scoate Ungaria din război, chiar și cu Horthy, și a scos comuniștii din închisori. Acesta este un merit. Că era stăpânit de sentimente naționaliste, asta este datoria noastră să educăm proletariatul și intelectualitatea în spiritul internaționalismului proletar.

A fost oare arestarea lor justă? Dacă am considera că a fost justă, am face cea mai mare greșeală. Datoria fiecărui comunist este ca atunci când constată că a făcut o greșeală s-o recunoască și să îndrepte această greșeală. Se spune că a avut legături în această perioadă cu o serie de ziaristi, că a avut contact cu alte persoane despre care se spune că ar fi fost spioni. Acesta nu a fost un temei politic pentru arestarea și condamnarea lor. Organele noastre de stat au moștenit de la burghezie tendința de a încena procese? Burghezia puține procese fabrica? De ce să peritem noi înscenări și asemenea arestări și trimiteri în judecată fără nici un temei? Nici politic nu se justifică și nu are nici un temei juridic.

De aceea, nu trebuie să facem numai o îndreptare și să li se spună că sunt puși în libertate, ci să le spunem că partidul a cercetat, a studiat și s-a ajuns la concluzia cutare și cutare. Să-i pregătim pentru ca să fie ai regimului.

În al doilea rând, trebuie să tragem concluzii în ceea ce privește activitatea organelor noastre de stat, Securitatea, aparatul de represiune, inclusiv ancheta-

torii, metodele de anchetă și în sfârșit în ceea ce privește activitatea organelor de procuratură și juridice. Să tragem învățăminte atât pentru activitatea organelor Securității, cât și pentru organele procuraturii. De ce oare procuratura a stat așa? De ce oare organele noastre înființate și îndrumate de partid n-au acționat și trebuie ca lucrurile acestea să le auzim din partea altor persoane? Oare aceasta este întâmplător? În loc ca comuniștii din Securitate și organele procuraturii să se concentreze cu toții pentru lămurirea completă a stărilor de lucruri și găsirea celor mai bune soluții în interesul partidului și în spiritul partidului, aceste două organe își fac șicane reciproc. Ei nu-și valorifică puterea dată de partid și guvern. Ei așteaptă să fie ocrotiți, or ei sunt ocrotiți de lege.

Concluzia pe care o trag, ce mă frământă și ce cred că frământă pe fiecare tovarăș din Biroul Politic, este că asta este dovadă de anarhie, de dezordine, este dovadă de călcare grosolană a legalității, ce aduce daune grave prestigiului țării, prestigiului regimului, un regim polițist, regim de abuzuri. Toate acestea trebuie să ne trezească la realitate, pentru că metodele folosite de organele de anchetă nu sunt juste. Tov. I. Chișinevski a citit aici numai un pasaj din referat. Trebuie să avem înțelegere pentru organele de stat, pentru că sunt organe tinere și cresc oameni tineri care n-au experiență, dar aceste metode miros a berism[3], sunt metode pe care această bandă cu perie a încercat s-o introducă în Uniunea Sovietică Agamubov.

Acum să luăm măsuri ca ei, când pleacă în libertate, să li se dea satisfacție, în sensul că ei au trecut prin foarte multe. Noi nici nu știm prin câte au trecut, trebuie să vedem și asta și trebuie luate măsuri pentru înlăturarea deficiențelor și a metodelor care duc la călcarea legilor, la abuzuri.

Sunt de acord cu concluzia tov. Iosif Chișinevski, însă am mai lărgit puțin și consider totodată că dacă nu vom pune pe picioare organele procuraturii, dacă procurorii – începând cu procurorul general – nu-și vor face conștiincios datoria, consider că și asta se poate interpreta. Anumite persoane, deși au atribuții, li se acordă putere, dar sunt comozi, socotesc că dacă nu se preocupă nu calcă legea, asta duce că un număr de persoane pe suprafața țării au asemenea atitudine, săvârșesc un act neloial față de regim, dăunează statului pentru că nu aflăm, nu cunoaștem. Ei sunt organe de specialitate și dacă nu iau măsuri pentru a înlătura o ilegalitate sau un abuz, dușmanul află și le folosește, strânge material, alimentează presa, organele juridice din străinătate și începe să vorbească despre ce regim polițist este în România; or, este regim de democrație populară, unde libertățile cetățenești sunt ceva sfânt. Asta nu înseamnă libertate pentru dușmanii țării. Avem toate motivele ca în acest regim popular oamenii să se simtă bine, să nu aibă teamă că orice funcționar al aparatului de stat poate să-i facă orice rău, cum s-a întâmplat un caz recent cu un șofer de la Comitetul Central. Două elemente de la Ministerul de Interne i-au ieșit cu pistolul în față și l-au obligat să meargă cu ei cu mașina. Asta pentru că nu sunt controlați. Pedepsirea lor s-a făcut în surdina, dar trebuia făcut cu zgomot, pentru ca întreaga masă să știe ce pățesc cei care fac asemenea lucruri.

Trebuie să tragem concluzii din toate acestea, pentru că sunt numeroase fapte care arată deficiențe în privința asta. Trebuie să învățăm oamenii să fie mai atenți la respectarea legilor și să luăm măsuri împotriva abuzurilor. Acesta este numai un caz, dar mai sunt și altele de acestea.

Tov. Constantin Pârvulescu: Aș vrea să spun că este adevărat că s-a lucrat superficial, dar să venim să luăm asupra partidului că am făcut o verificare temeinică, cred că aceasta este cam riscant. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus că trebuie să se

spună că partidul, făcând o verificare temeinică, a ajuns la concluzia că s-a făcut o eroare, că a fost o greșeală. Eu nu sunt de aceeași părere. Iordache și ceilalți au activat un timp foarte îndelungat fiind cetățeni maghiari, unde noi n-am putut verifica.

Dacă lucrurile stau așa, fără îndoială că a fost o eroare. Ca să venim să spunem că partidul de data aceasta corectând anchetatorii, găsește să-i elimine de orice învinuiri, cred că aceasta nu este bine. În Transilvania s-au petrecut lucruri deosebite în timpul acesta. Nu întâmplător reacțiunea maghiară a pus problema întregii Transilvanii sau a unei părți, a avut o bază acolo. Șovinismul acesta mai există și acum.

Iordache a conlucrat cu Iacob. Noi n-am avut posibilitatea să verificăm temeinic lucrurile petrecute în timpul ocupației horthyste în Transilvania. Dacă am admite că a fost un naționalist, că a militat la alipirea Ardealului de Nord la Ungaria, dar acolo a fost când deja au văzut că se prăbușește totul. Manevrelor lui Teleki nu mergeau până acolo, el era strâns legat cu Károlyi. Pe Iordache nu-l consider nevinovat în toate legăturile acestea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De exemplu, s-a spus de Hagi[4] că a fost legionar și s-a dovedit că nu este adevărat. Spui că nu avem dovezi, dar Iordache nu este curat.

Tov. Constantin Părvulescu: El a avut unele legături și după 23 August cu ziariștii englezi. Nu sunt de acord să venim să ștergem cu buretele totul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mai întâi de toate consider acțiunea lui Iordache și alții din punctul lor de vedere, nu din punctul meu de vedere sau al partidului, consider că este o acțiune în conformitate cu punctul lor de vedere. El a vrut ca Ardealul de Nord să fie la Ungaria, iar românii vroiau să fie la România. Or, după tratatul [dictatul] de la Viena nu mai putea sta în picioare acest lucru. În împrejurările de atunci, Iordache și cu alții n-au stat liniștiți, ci au acționat pe linia de a scoate Ungaria din război, însă n-au reușit. Eu pun întrebarea dacă această acțiune reușea, era rău? Ce drept moral avem să-l condamnăm pe Iordache, de ce nu aducem pe banca acuzaților și pe alții, de o altă pregătire decât Iordache? El a acționat în conformitate cu sentimentele sale de patriot ungar, și a acționat nu numai ca un patriot ungar, ci a acționat pe linia scoaterii Ungariei din război, pe linia intereselor generale de atunci de a ușura sarcina Armatei Sovietice și a armatelor noastre, care se alăturaseră Armatei Sovietice și luptau cu nemții. Aceasta ar fi fost un mare merit dacă reușeau să facă asta. Că ce o fi mai avut în cap, cu ce scop făcea, asta nu pot să știu. El a acționat pe linia sentimentelor sale naționale. Noi nu putem să negăm sentimentele naționale la el, dar nu este de azi-mâine de discordie Transilvania, este de mult și nu se poate să nu fi lăsat urme în conștiința oamenilor, indiferent din ce categorie fac parte. Și astăzi sunt răbufniri, când aici, când colo. Chiar și în Uniunea Sovietică au fost descoperite asemenea cazuri, darămite aici. Lucrurile acestea trebuie tratate în complexitatea lor, obiectiv, tratate just. Nu ne putem baza pe aceea că dacă nu avem date, dacă nu s-a dovedit, dacă nu cunoaștem, totuși este ceva cu ei și să-i condamnăm.

A pune așa chestiunea înseamnă a justifica măcar în parte abuzurile săvârșite de organele de stat, călcarea grosolană a legilor statului. Or, eu nu pot să fiu de acord cu asemenea practică. Aceasta este dăunătoare întâi de toate partidului. Ei să știe că partidul a dat dispoziții, și când ajunge la urechile partidului se iau măsuri, pentru că este forța care conduce în țara asta și că a luat măsuri de cercetare, ajungându-se la constatarea cutare și că se face un act de dreptate unor oameni care au fost condamnați fără temei juridic. Este altceva când creează organizații contra-revoluționare, ilegale, și ia atitudine publică, atâta, îndeamnă la învrăjbire națională. Pe acela o dată îl combați, iar dacă nu izbutești îl condamni.

Au fost și în Uniunea Sovietică cazuri. Îmi povestea tov. Malenkov[5] că după retragerea nemților, un istoric din țările baltice a scris în spiritul intereselor imperialismului german o istorie rasistă, că poporul german este frate cu poporul ucrainian. Cum a intrat Armata Sovietică și s-a instaurat ordinea sovietică sigur că acești colaboraționiști erau luați și condamnați. Zor-nevoie să-l condamn și pe acest istoric. S-a ajuns cu această problemă până la tov. Stalin și dânsul a dat ordin să nu fie arestat, dimpotrivă a spus: „Așa să lucrați voi încât el să renege ce a scris și să facă o carte bună de istorie”. Și așa au făcut. Se cunosc zeci și sute de asemenea cazuri.

La noi sunt și intelectuali maghiari care au influență, deci actul acesta de reparare a unei nedreptăți nu trebuie să fie ascuns, ci cunoscut de intelectualitatea maghiară, că acela care a luat măsuri pentru înlăturarea nedreptăților este însuși Partidul Muncitoresc Român. Dacă ei manifestă șovinism nu avem decât să ne ocupăm de ei, să luptăm cu ei. Noi pe Pătrășcanu nu l-am arestat imediat, chiar după discursul său de la Cluj, ci l-am combătut în Biroul Politic, în plenară, am scris, dar nu l-am arestat. Când am aflat ce este cu dânsul a fost altceva, dar am dovedit cu fapte. Eu nu sunt de acord cu argumentele tov. Pârvulescu.

Tov. C. Pârvulescu: Sunt de acord cu propunerea care s-a făcut în legătură cu procesul. Eu am spus părerea că organele noastre nu au avut posibilitatea să verifice întreaga activitate a acestui grup. N-au avut posibilitatea pentru că o bună parte a activității lor nu s-a desfășurat sub conducerea statului nostru. Avem greutăți pentru că sunt oameni care au lucrat în aparatul de stat maghiar și care sunt cetățeni unguri. Ei n-au început imediat după 23 august treaba aceasta.

În legătură cu activitatea lor naționalistă pentru alipirea Ardealului la Ungaria, aceasta era împletită și cu tendințele englezilor și mai pe urmă ale americanilor, tocmai de a împiedica alipirea Ardealului la România. Când este vorba de a aduce la cunoștință că partidul face o dreptate în privința aceasta, eu cred că trebuie să ne rezervăm dreptul să vedem dacă într-adevăr în activitatea lui după 23 august, în legătură cu manifestările, dacă nu există elemente unde activitatea lui naționalistă a fost împletită cu activitatea de spionaj. Dacă m-aș fi fost ocupat de asta aș fi venit cu fapte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: S-a ocupat un membru al Biroului Politic.

Tov. C. Pârvulescu: Sunt de acord că trebuie îmbunătățită munca aparatului nostru cu cadre calificate. Aceasta este într-adevăr și cu procuratura, care are dreptul și datoria să verifice, să îndrepte acolo unde sunt greșeli și să informeze just partidul, și sunt de acord să nu folosim metodele folosite de burghezie înainte. Aceasta trebuie cu toată hotărârea lichidată. Eu am ridicat acest lucru pentru că prin anumite documente n-am putut să verificăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Crezi că trebuie să ne călăuzim și să luăm măsuri numai după ce spune unul și altul, fără să avem dovedit?

Tov. C. Pârvulescu: Tocmai de aceasta spun că nu venim să spunem că am verificat toată chestiunea aceasta, pentru că nu avem posibilități.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Lipsa de teme juridic este legată de lipsa de dovezi, de probe. Lipsa de probe este legată de activitatea acestora. Deci, nefiind dovezi nu avem dreptul să-i condamnăm. Dacă în viitor vom constata asta, este altă chestiune, dar partidul trebuie să spună că a cercetat și a reparat o greșeală.

În situația juridică în care se găsea Ardealul de Nord în împrejurările de atunci, să-i pretindem lui Iordache sau altui cetățean de nivelul lui Iordache să vorbească cum ar fi vorbit [Ion] Mihalache, era greu lucrul acesta, pentru că Iordache dorea Ardealul de Nord la Ungaria. El și astăzi dorește lucrul acesta. Noi trebuie să-l

educăm în spirit internaționalist, să-i arătăm că aici se construiește socialismul și construind socialismul contribuie la întărirea păcii, și că și dincolo se construiește socialismul și că într-o zi se va găsi o formă când granița nu va fi ce este astăzi. De ce să nu-i spunem lucrul acesta? Și așa intelectualii vorbesc și elementele naționaliste speculează unele lucruri, iar ei sunt intelectuali legați, au prieteni, de ce să nu câștige partidul în sensul că partidul repară o nedreptate. De ce să nu se spună că s-a săvârșit un abuz, că s-a călcat grosolan legea? Așa trebuie să privim lucrurile. Uniunea Sovietică nu s-a jenat să ia și să pună în toată cinstea un om.

Când îți spui părerea, tov. Pârvulescu, să fii convins, nu să spui că mai ai o rezervă, pentru că orice rezervă făcută pentru acele organe, care săvârșesc asemenea nedreptăți, înseamnă o încurajare. Or, noi nu putem să facem asta.

Tov. Iosif Chișinevski: În legătură cu problema ridicată de tov. Pârvulescu sunt de acord cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej. (Dă citire unui referat). Pe baza dosarului și a probelor instanței nu poate fi condamnat Iordache, deși el poate să aibă foarte multe puncte negre. După declarația de recunoaștere nu poate să se orienteze justiția. Cu toată neliniștea tov. Pârvulescu că n-am verificat totul, eu pe baza dovezilor susțin să fie puși în libertate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Supun aprobării Biroului Politic propunerea făcută de tov. I. Chișinevski, însoțită de referat și argumentată. (Toți tovarășii sunt de acord).

Tov. Iosif Chișinevski: Este vorba de nepotul lui Mihail Sadoveanu, care este condamnat la 10 ani închisoare, din care a făcut de acum 6 ani, pentru că în 1945-1946 a lucrat la inspectoratul de la... și a furnizat informații cu privire la siguranța statului. În memoriul pe care l-a depus fiica condamnatului se arată că este grav bolnav. Ținând cont că este un om în vârstă și a făcut 6 ani închisoare, eu susțin să fie grațiat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sunt de acord să i se dea grațierea, nu pentru că este bătrân, dar pentru că este situația asta cu Sadoveanu. (Toți tovarășii sunt de acord). În prima problemă să fie imputernicit tov. Iosif Chișinevski să ia măsuri pentru organizarea punerii în libertate a acestui grup. Să se stea de vorbă cu ei în așa fel ca ei să nu plece cu ură, să le mai slăbim acest sentiment.

În ceea ce privește pe acest nepot al lui Sadoveanu, să discute cu Sadoveanu tot tov. Iosif Chișinevski, pentru ca el să-l cheme pe acest nepot și să-l muștruiască, pentru ca să nu dea din nou prilej organelor de Securitate să-l urmărească, pentru că nu-l mai scapă nimeni.

Tov. Alexandru Drăghici: Este vorba de o serie de așa-ziși „oameni politici” burghezi care sunt arestați de către noi și reținuți. O parte din ei au fost puși în libertate pe baza hotărârii luate în ceea ce privește lichidarea coloniilor de muncă[6]. Au rămas o parte, de exemplu Bejan[7], Anghelescu[8], în privința cărora am avut îndrumări să nu-i punem în libertate, ci să-i supunem la anchetă. Din anchetă nu rezultă nimic, nu avem ce să facem cu ei, pentru că nu putem stabili ceva deosebit. Pe baza aceasta s-a ridicat problema ca o parte din ei, care sunt mai bătrâni și nu prezintă mare pericol, să fie puși în libertate. A existat o comisie, unde am făcut și eu parte, și am examinat situația fiecăruia dintre ei. Unii pot fi puși în libertate, iar unii să mai stea. Mare parte sunt pentru a fi puși în libertate, iar situația unora să mai verificăm. Mult de verificat nu mai este, pentru că nu mai găsim nimic și de aceea să vedem ce facem cu această problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să fie prezentată o listă cu ei la Biroul Politic.

Tov. Alexandru Drăghici: Unii dintre ei sunt tineri și destul de activi în închisoare, pe aceștia să-i punem cu domiciliu obligatoriu[9].

Tov. Emil Bodnăraș: Eu cred că Biroul Politic să fie principal de acord cu această problemă și concret să se prezinte o listă.

Tov. Alexandru Drăghici: Dumitrescu este un comandant legionar, care a fost subsecretar de stat al Ministerului Culturii[10]. Este un tip într-adevăr care prezintă ceva pentru securitatea statului nostru. Noi am făcut o încercare cu el, întrucât omul acesta are o serie de lucrări scrise și ni s-a sugerat ideea din partea tov. Iosif Chișinevschi și a tov. Roller[11] să-l punem în libertate. Noi am încercat dacă putem face ceva cu el, însă nu a primit și a spus că își ia angajamentul ca să fie liniștit și poate fi ținut sub supraveghere. Este un tip foarte capabil, însă a fost comandant legionar. Noi acum facem anchetă, dacă însă Biroul Politic consideră necesar să-l punem în libertate, o să-l punem în libertate. Păreră mea este că poate să fie pus în libertate pentru că nu o să-l lăsăm de capul lui.

Tov. Miron Constantinescu: În lucrarea sa *Hăbășești* el arată că acolo a fost o așezare slavă[12].

Tov. Iosif Chișinevschi: De ani de zile arheologii noștri au lucrat cu el.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cu Mihai ce au făcut?

Tov. Emil Bodnăraș: Eu vroiam să-l informez pe tov. Alexandru Drăghici întâi, pentru că am impresia că el nu cunoaște, și după aceea să vedem ce să facem.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cu Popescu Constantin unde s-a dat materialul?

Tov. Alexandru Drăghici: La tov. Apostol.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a trăit undeva într-un sat, într-o localitate, cu oameni; să vedem ce spun oamenii aceia. Lucrurile nu trebuiesc lăsate aici, pentru că cei care scormonesc chestiunea cu Popescu, vor continua să creeze atmosferă. Noi nu avem încă dovezi, nu știm, dar partidul trebuie să știe.

În problema lui Hagiu, am luat dosarul, m-am uitat, este adevărat că a durat șase luni de zile. Eu cred că se poate cumva discuta cu el la un nivel înalt. Dacă facem o anchetă până jos se aude și ajunge la urechile lui. Dar dacă la o masă prietenească s-ar discuta ceva? Tov. Moghioroș, pentru că lucrează cu el, ar putea să povestească, nu despre legionari, ci despre viață, să te gândești cum. Să spui: „ai dracului legionari, ce parșivi sunt ei”. Să vezi ce spune el. Să-l întrebi și pe el ce atitudine au ei, să vezi cum privește lucrurile, dacă este preocupat sau nu. Să-i spui că ei acționează pe două fronturi, pe de o parte să-și facă treaba lor, să saboteze, iar pe de altă parte să arunce vorbe încolo și înapoi... și cumva să aduci vorba, dar el să aibă sentimentul că tu respingi învinuirile, să vedem într-adevăr ce este.

Eu am vorbit cu Hagiu deschis, spunând că în fața partidului trebuie să vorbești deschis și că puteai să faci o greșală. Se poate vorbi prietenește, omenește, pentru ca să vadă în tine omul care cauți să-l ajuți. Citește întâi dosarul lui de partid, unde a fost primit în partid, de cine a fost primit, de cine a fost propus, de când este membru de partid și discută cu el, pentru că este ceva la mijloc. El a călcat pe coadă pe mulți de la Ministerul Agriculturii și Silviculturii și atunci s-ar putea să inventeze. Legionarii au legături între dâșii și au legături cu cei din închisori[13].

(Arh.St.București, Comitetul C.C. al P.C.R. Cancelarie, dos. 40/1955, f.5-16)

[1] Procesul grupului János Demeter-Lajos Jordáky a avut loc în 1952.

[2] Alexandru Drăghici (1913-1993), fost ilegalist, după 23 august 1944 membru al C.C. al P.C.R. și acuzator public în cadrul Tribunalului Poporului. Între 1952-1965 este ministru de Interne, iar apoi secretar al C.C. al P.C.R. (până în 1968). În urma reabilitărilorordonate de N. Ceaușescu în 1968, Drăghici este degradat de la gradul de general și exclus din partid. În legătură cu documentul de față se cuvine a fi invocată și ședința Biroului Politic al C.C. din 3-6, 12

- aprilie 1956, în care se va discuta problema „tribunalelor speciale” ale Ministerului de Interne, despre urmărirea unor persoane de către acest minister, disputa dintre Drăghici și Bodnăraș ș.a. Asupra lui Al. Drăghici vezi *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete, 1944-1989*, I, ed. Gh. Buzatu și Mircea Chirițoiu, București, Edit. Paideia, 1998, p.40-47.
- [3] Derivat de la numele lui Lavrenti Pavlovici Berea, fost comisar al poporului pentru Afacerile Interne al U.R.S.S., cel ce a condus întreaga represiune stalinistă din anii '40.
- [4] Constantin Hagiu (Agiu), fost subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor.
- [5] G.M. Malenkov era președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. (1953-1955).
- [6] Unitățile de muncă au fost înființate prin Decretul nr. 6 din 14 ianuarie 1950, înlocuit apoi prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1554 din 22 august 1952, care stabilea noi reglementări juridice, inclusiv schimbarea denumirii: colonii de muncă. La 11 martie 1954, prin H.C.M. nr. 337, s-a abrogat H.C.M. nr. 1554/1952, desființându-se astfel coloniile de muncă, prin punerea în libertate a persoanelor care s-au „reeducat” și nu mai prezentau un pericol deosebit pentru securitatea statului. Acestora din urmă li se fixa un „domiciliu obligatoriu”. Prin Decretul nr. 89/17 februarie 1958 s-au înființat „locurile de muncă obligatorii”, în care puteau fi internate – ca măsură administrativă – persoanele care prin faptele sau manifestările lor primejduiau ordinea în stat, dacă acestea nu constituiau infracțiuni. Pentru procedura de trimitere în unitățile (coloniile) de muncă vezi *Arhiva S.R.I., fond D.*, nr. 9572, vol. 61, f.92-182.
- [7] Petre Bejan, inginer, fost subsecretar de stat la Ministerul de Război (din 1935) și Ministerul Armamentului (din 1936). Pentru scurtă vreme a ocupat și funcția de subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri (23 februarie-14 noiembrie 1937).
- [8] C.C. Angelescu, doctor în drept, profesor la Universitatea din Iași (1937-1950), trecut apoi ca cercetător la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”. A fost fiul lui C.I. Angelescu, medic, profesor universitar și membru de onoare al Academiei Române, în mai multe rânduri ministru la diverse departamente, activitatea cea mai rodnică desfășurând-o la Ministerul Instrucțiunii și Cultelor.
- [9] „Domiciliul obligatoriu” a fost una din măsurile administrative prin care anumite categorii de persoane care prezentau un „pericol” pentru securitatea statului au fost dislocate și fixate în diverse localități din țară. Asupra acestei probleme vezi I. Bălan, *Dislocări și fixări de domiciliu, 1949-1960*, în „Arhivele totalitarismului”, VII, 1999, nr. 3-4, p.231-244, și idem, *Regimul concentraționar din România, 1945-1964*, București, Fundația Academia Civică, 2000.
- [10] Vladimir Dumitrescu, arheolog, docent și conferențiar la Universitatea din București (1930-1945), arestat pentru că a fost membru al partidului de extremă dreaptă „Totul pentru Țară”. Pentru acest aspect vezi Vl. Dumitrescu, *Închisorile mele (Memorii)*, București, Edit. Albatros, 1994.
- [11] Mihai Roller (1908-1958), profesor la Academia Militară din București (1948-1955), director adjunct al Institutului de Studii Istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (1955-1958). Asupra rolului jucat de Mihai Roller în evoluția istoriografiei române vezi Pavel Țugui, *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de secție a C.C. al P.C.R.*, București, Edit. Ion Cristoiu, 1999.
- [12] Este vorba despre *Hăbășești. Monografie arheologică*, volum alcătuit de un colectiv format din D. Vlad [Vl. Dumitrescu], Hortensia Dumitrescu, N. Petrescu-Dâmbovița, N. Gostar, București, Edit. Academiei R.P.R., 1954, 605 p. Ulterior, Vl. Dumitrescu va publica doar sub semnătura sa: *Hăbășești. Satul neolitic de pe Holm*, București, Edit. Meridiane, 1967.
- [13] În vara lui 1955 au fost eliberați din penitenciare mai mulți intelectuali și politicieni, parte din ei fiind integrați în noile instituții științifice, căpătând „pensii speciale” etc.

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

Hotărâre

cu privire la puritatea ideologică a materialelor publicate în revista „Utunk”

Revista „Utunk” a avut și are un mare rol în dezvoltarea literaturii și artei de limbă maghiară din R.P.R.

În paginile revistei au fost publicate un număr însemnat de lucrări valoroase ale scriitorilor maghiari. Revista a dus o muncă permanentă de îndrumare a creației literare și artistice pe drumul realismului socialist. Revista are un mare merit în apariția a numeroase lucrări valoroase ale scriitorilor de limbă maghiară, cum sunt ale lui Horváth István, Horváth Imre[1], Kiss Jenő, Szabédi László, Létay Lajos, Asztalos István, Nagy István etc. În jurul revistei au crescut numeroși scriitori tineri, cu talent, care dau astăzi lucrări din ce în ce mai bune, ca Szász János, Kányádi Sándor, Huszár Sándor și alții.

În privința dezvoltării literaturii maghiare din R.P.R., revista „Utunk” are deci rezultate importante, constituind un for unde publică și primesc educație un număr considerabil de oameni de literatură și artă.

În ultimul timp, revista „Utunk”, continuând tradiția pe care și-a format-o, a avut rezultate bune în acțiunea de valorificare a moștenirii culturale a trecutului. S-au publicat articole despre scriitorii Csokonai Vitéz Mihály, József Attila, Ady Endre, Dobrogeanu Gherea și alții. De remarcat e faptul că revista s-a străduit să valorifice operele acelor scriitori care au avut strânse legături cu viața poporului român și au militat pentru adâncirea prieteniei dintre poporul român și minoritatea națională maghiară din țara noastră. Pe această linie, revista a publicat articole care reflectă trecutul de luptă comună împotriva asupritorilor dusă de oamenii de cultură români și maghiari din a doua jumătate a secolului trecut, precum și lupta comună a muncitorilor români și maghiari împotriva regimului burghezo-moșieresc. Revista a avut unele rezultate în popularizarea realizărilor literaturii și artei românești, publicând articole despre cărțile apărute, despre piesele prezentate în capitala țării și în alte orașe.

Redacția revistei se străduiește să reflecte în lucrări literare, articole etc viața de azi, lupta oamenilor muncii pentru construirea socialismului. S-au publicat articole care popularizează hotărârile partidului și guvernului, ca de exemplu privitor la desființarea sistemului de aprovizionare pe bază de cartele și rații, îmbunătățirea sistemului de contractări și achiziții etc. Multe poezii și materiale în proză reflectă aspecte ale luptei țărânimii muncitoare pentru mărirea producției agricole și transformarea socialistă a agriculturii.

Un succes al revistei a fost preocuparea largă pe care a dat-o în privința ogîndirii prin poezii și schițe a luptei pentru pace și prin publicarea unor traduceri din scriitorii progresiști din țările capitaliste care se ridică împotriva războiului, a remilitarizării Germaniei Occidentale și a acțiunilor imperialiștilor de a intensifica politica războinică de pe „poziții de forță”. Poezii ca *Egy emberként* [Ca un singur om] a lui Szász János, *Nem békülhetek* [Nu mă pot împăca] a lui Bárdos Arthur și multe altele au contribuit la mobilizarea oamenilor muncii la lupta pentru apărarea activă a păcii.

Redacția revistei „Utunk” a desfășurat – deși nu destul de hotărât – o luptă împotriva influenței ideologiei dușmane, a influenței devierii de dreapta din R.P. Ungară, împotriva apolitismului și negativismului.

Trebuie subliniat ca un rezultat pozitiv preocuparea de a publica materiale vii, interesante, de a populariza prin clișee opere valoroase ale artei plastice. Articolele și lucrările scrise interesant, precum și aspectul grafic al revistei o fac să fie iubită de cititori, de masele celor ce muncesc.

Cu toate rezultatele obținute, totuși în orientarea revistei, cât și în ce privește puritatea ideologică a materialelor publicate, mai sunt încă grave lipsuri care trebuie să fie înlăturate. Revista „Utunk” n-a reușit să se încadreze organic în viața cultural-artistică a întregii țări, n-a reușit în această direcție să oglindească esențialele probleme care se frământă în țara noastră. Revista nu participă organic la discuțiile ce se duc în coloanele revistelor românești, privitor la problemele de poezie, la stilul literar, la dramaturgie etc. Revista nu informează permanent cititorii maghiari despre evenimentele importante ale vieții cultural-artistice din țara noastră și multe probleme importante sunt redată doar în știri scurte sau deloc.

Insuficientă este preocuparea redacției de a face cunoscută literatura și arta contemporană și clasică românească și nu îndrumă îndestul creatorii maghiari de a face traduceri, de a scrie studii etc. Această lipsă în activitatea revistei primește în cele din urmă aspectul unei manifestări de izolare națională, împotriva căreia revista n-a dus o luptă permanentă și eficace. Datorită acestui fapt, la unii membri ai redacției se constată situația ciudată, că mai bine cunosc creațiile artistice și literare din R.P. Ungară, decât creația din patria noastră.

O altă lipsă serioasă ce se manifestă în coloanele revistei „Utunk” este ocolirea celor mai actuale, arzătoare probleme ale politicii partidului și guvernului nostru. Deși revista publică materiale despre unele hotărâri ale partidului și guvernului, totuși atunci când se scrie despre modul cum ele se aplică în viață, revista nu reflectă decât unele aspecte neesențiale și nesemnificative. Așa de pildă, într-o năvălă care tratează despre împărțirea avansului într-o gospodărie colectivă, acest eveniment însemnat este un pretext pentru ceartă între soț și soție și rezolvarea ce se dă situației nu mobilizează colectivii să muncească pentru obținerea de succese și mai frumoase în muncă.

Felul de a reflecta realitatea este și mai caracteristic în poezia ce se publică în revista „Utunk”. Tema poeziilor este minoră, în cea mai mare parte ele ridică un fapt divers din realitate la rangul de probleme centrale. Sunt semnificative poeziile semnate de Jánszky Béla, Székely János, Szemlér Ferenc[2] și alții.

Ocolirea problemelor mari ale realității duce la situația că în paginile revistei lipsesc aproape cu desăvârșire lucrările literare care tratează despre viața oamenilor muncii din întreprinderi, despre lupta pe care aceștia o duc pentru creșterea productivității muncii și scăderii prețului de cost, despre entuziasmul cu care lucrează în întreceri socialiste, despre problemele care privesc dezvoltarea schimburilor între oraș și sat, lupta oamenilor muncii din transporturi, comunicații etc.

Redacția revistei a suferit o dăunătoare influență din partea tendințelor străine realismului socialist ce s-au manifestat în ultima vreme în literatura R.P. Ungară, în urma devierii de dreapta. Această influență s-a concretizat într-o puternică manifestare de negativism. Tendința de a vedea totul în negru, de a nu observa realizările regimului nostru a devenit caracteristică pentru unii redactori și colaboratori ai revistei. Acest negativism și-a găsit loc chiar în unele articole care vorbeau de cuvântările conducătorilor partidului și guvernului nostru. Szabó

István, scriind despre cuvântarea ținută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la consfătuirea fruntașilor recoltelor bogate, arată textual: „Când citesc cuvântarea trebuie să roșesc. De câte ori n-am întâlnit acele lipsuri pe care tov. Gh. Gheorghiu-Dej le-a criticat aspru. Le-am întâlnit și am tăcut și m-am autolinștit cu ușurință, gândindu-mă: «De ce să le scriu, nici așa nu se vor publica»”. Cu alte cuvinte, regimul nostru împiedică oamenii să scoată la iveală cu curaj lipsurile și, „chipurile”, la noi nu se poate critica. Într-un alt articol, Herédi Gustav[3] caută să dea o explicație teoretică negativismului ce se manifestă în coloanele revistei. El arată că nu putem să vorbim de realizările noastre fără a arăta și lipsurile, și dă ca exemplu că e foarte salutar faptul că țărani individuali folosesc mașini agricole; „dar nu putem arăta măreția acestui fapt dacă nu spunem și aceea că această dragoste față de mașini s-a format în pofida faptului că unele mașini, mai ales cele de secerat, sunt proaste și de multe ori îi lasă în toiul muncii, ceea ce duce la pierderi de recoltă”.

Lipsa de vigilență în publicarea unor materiale, ce s-a manifestat din partea conducerii revistei și personal la tovarășul Sóni Paul[4], redactor șef, a dus ca în revistă să apară unele lucrări cu serioase greșeli ideologice și politice. Într-o nuvelă a lui Fodor Sándor se descrie primirea în rândurile candidaților de partid a unui element brutal și dictatorial, care-și bate soția și copilul, care se comportă cu oamenii din jur ca un plutonier major de tip vechi. Concluzia autorului este că primirea în partid l-ar purifica de toate lipsurile. Lipsa de vigilență ce s-a manifestat în redacția „Utunk”, prin publicarea unor astfel de lucrări greșite ideologic și politic, își are rădăcina și în concepția liberalistă ce există aici. Redacția a dat posibilitate ca în coloanele revistei să se ducă o serie de polemici neprincipiale, necreatoare, ceea ce denotă că există încă o părere greșită asupra felului cum trebuie să se desfășoare o luptă de opinii principală.

Una din cauzele acestor lipsuri își are rădăcina în slaba legătură cu viața pe care o au redactorii revistei și unii colaboratori. Ei nu știu în multe cazuri să desprindă din viață evenimentele esențiale de cele întâmplătoare, netipice, și din această pricină de multe ori se întâmplă să se zugrăvească viața în mod naturalist. Lipsa cunoașterii vieții face ca mulți poeți să vorbească în lucrările lor despre problemele lor mărunte, intime, neinteresante. O altă cauză este nivelul ideologic și politic scăzut al unor membri ai redacției și colaboratori, care subapreciază nepermis pregătirea politică și ideologică. O mare parte din membrii redacției și colaboratori nu au frecventat regulat Universitatea serală de partid, unii s-au retras în cursul anului. Conducerea revistei a acordat mare atenție pregătirii politice și ideologice a colectivului redactor. Tovarășul Sóni Paul, redactorul responsabil al revistei, n-a manifestat întotdeauna o atitudine principială consecventă în conducerea redacției, el însuși a avut contribuție la nașterea unor polemici neprincipiale în paginile revistei. De asemenea, nici el nu s-a debarasat complet de unele influențe străine artei realiste, insistând ca astăzi să-i fie publicate unele lucrări apărute mai de mult, care vădesc serioase manifestări de decadentism. De ani de zile, tov. Sóni n-a publicat aproape deloc lucrări beletristice.

Datorită lipsurilor existente în conducerea revistei, munca și planificarea este subapreciată și publicarea multor materiale se face spontan. O slabă muncă de îndrumare a fost dusă cu colaboratorii revistei și nu a existat o preocupare de a lărgi neconținut cercul acestora. Organizația de bază a filialei Uniunii Scriitorilor n-a îndrumat comuniștii de a lupta perseverent împotriva acestor lipsuri, n-a găsit metodele de muncă corespunzătoare pentru îmbunătățirea muncii în rândul scri-

itorilor, poetilor, pentru combaterea influenței rămășițelor ideologiei străine ce se mai manifestă la unii și să-i orienteze în activitatea lor. Conducerea de către filiala Uniunii Scriitorilor a redacției este încă slabă, sub nivelul posibilităților. Conducerea filialei nu s-a preocupat de stabilirea profilului revistei. Îndrumarea și controlul Comitetului Regional de Partid prin Secția de Știință și Cultură asupra activității revistei și organizației de bază a Uniunii Scriitorilor a fost slabă, nefiind sistematică și permanentă.

Pentru remedierea lipsurilor existente în activitatea revistei „Utunk”, Biroul Comitetului Regional de Partid hotărăște:

1. Biroul Comitetului Regional de Partid obligă redacția revistei de a lupta cu perseverență pentru orientarea revistei în direcția ogindirii problemelor centrale actuale ale politicii partidului și guvernului nostru, de a se încadra în mod organic în ansamblul vieții literar-artistice din Republica Populară Română și a desfășura o luptă necruțătoare împotriva influenței mic-burghize atât în orientarea membrilor redacției, cât și în metodele de muncă redacționale.

a) În fiecare număr al revistei să se publice un material de bază despre artă, literatură sau evenimente importante cultural-artistice din țara noastră, în afară de materialele curente, care trebuie să fie cuprinse în revistă.

b) Se vor prelucra în redacție – unde vor fi invitați și colaboratorii – toate hotărârile partidului și guvernului ce apar, organizându-se și seminarii, discutându-se și modul cum ele să fie ogindite în paginile revistei.

c) Se va organiza la începutul lunii iunie o expunere în redacție, la care să fie invitați și colaboratorii, asupra conferinței de la Varșovia[5]. Cu această ocazie se va discuta și modul cum să reflecte revista problemele luptei pentru pace în lumina lucrărilor acestei conferințe.

d) Se vor organiza cicluri de conferințe, pe baza unui plan aprobat de Secția de Știință și Cultură, despre unele probleme actuale politice, despre critică, despre unele aspecte ale moralei comuniste etc.

e) Se vor lua măsuri pentru ca în anul școlar ce urmează să fie încadrați în studierea marxism-leninismului și materialismului dialectic membrii redacției, conform pregătirii ce o au.

f) Conducerea revistei este obligată să întocmească un plan de perspectivă privitor la educarea ideologică și profesională a redactorilor și să lupte pentru respectarea întocmai a acestui plan. Această sarcină este valabilă și pentru redacția revistei „Steaua”.

g) Redacția revistei va duce o luptă hotărâtă împotriva liberalismului și a altor manifestări ale influenței ideologiei străine, ca negativism, formalism etc.

2. Pentru îmbunătățirea muncii de redacție, se obligă conducerea revistei să întocmească un plan de perspectivă în care să urmărească publicarea de materiale privitoare la lupta oamenilor muncii pentru îndeplinirea hotărârilor partidului și guvernului. Revista „Utunk” va întocmi astfel de planuri trimestrial, iar redacția revistei „Steaua” pe șase luni.

3. Conducerea revistei să ia măsuri pentru o mai bună organizare a muncii de control a materialelor publicate, mărind răspunderea personală a redactorilor, acordând mai multă atenție pregătirii ședințelor de analiză. Se recomandă ca în ședințele de analiză să se analizeze în unele cazuri un singur material din revistă și nu revista în întregime. Se vor organiza pe lângă fiecare secție a revistelor colective externe din tovarăși pregătiți și competenți, care vor fi consultate cu regularitate.

4. Redacțiile revistelor „Utunk” și „Steaua” sunt obligate să lichideze atitudinea birocratică și de subapreciere față de colaboratori, să răspundă operativ și în toate cazurile la scrisorile și materialele trimise redacțiilor de către colaboratori, să desfășoare o muncă perseverentă de îndrumare și educare a colaboratorilor și lărgirea rețelei de colaboratori.

5. Pentru adâncirea legăturii redacției cu viața, se vor organiza o dată pe lună consfătuiri cu cititorii în întreprinderi, centre de raioane, comune și cel puțin o dată pe trimestru în importantele centre muncitorești din Ardeal.

– De asemenea, lunar se vor analiza observațiile acestora asupra revistei. Se va prelucra de asemenea planul tematic lunar al revistei și se vor cere sugestii asupra problemelor ce ar trebui să fie oglindite în revistă.

– Conducerea redacției va lua măsuri pentru întocmirea unui plan lunar de deplasări ale redactorilor în întreprinderi, instituții, sate.

6. Pentru întărirea rolului filialei [Uniunii] Scriitorilor de îndrumare și control al revistelor, se obligă această filială de a organiza trimestrial analiza temeinică a activității celor două reviste, de a controla munca redacțională. Redacțiile celor două reviste trebuie să lichideze din rădăcină atitudinea nejustă de subapreciere a rolului pe care îl are filiala în conducerea și îndrumarea acestora.

– Filiala Uniunii Scriitorilor este obligată să organizeze cu regularitate dezbatere asupra unor probleme ale muncii redacționale și a conținutului revistei.

7. Se obligă conducerile ziarelor „Făclia” și „Igazság” de a publica regulat scurte recenzii asupra numerelor apărute, iar periodic să se publice articole de analiză bine documentate asupra activității celor două reviste.

– Se va publica un articol în ambele ziare de partid despre analiza care s-a făcut în biroul regional asupra activității revistei.

8. Pentru asigurarea purității ideologice a materialelor publicate în revistele literare, se obligă Secția de Știință și Cultură a Comitetului Regional de Partid de a intensifica munca de îndrumare și control asupra organizației de bază a scriitorilor, asupra filialei Uniunii Scriitorilor și asupra redacțiilor celor două reviste.

– Se va analiza fiecare număr al revistelor, informând Biroul Comitetului Regional de cele constatate, comunicând observații conducerii filialei Uniunii Scriitorilor și colegiilor de redacție ale revistelor. Unele materiale vor fi aprobate de Secție, înainte de apariție.

– Secția de Știință și Cultură va înainta Comitetului Regional de Partid, până la 15 iunie, un proiect asupra profilului revistei.

– Secția de Știință și Cultură va prezenta Biroului Regional de partid până la sfârșitul lunii iunie un studiu asupra activității „Steaua”.

– Secția de Știință și Cultură va ajuta conducerea revistei de a completa redacția cu cadre bine pregătite din punct de vedere profesional și politic.

9. Centrul de Difuzarea Presei va îmbunătăți difuzarea revistei.

10. Biroul Comitetului Regional de Partid confirmă colegiul redacțional al revistei „Utunk” în următoarea componență: Sóni Paul, redactor responsabil; Asztalos István, Bányai Ladislau, Csehi Iuliu, Delly Ferenc, Feleki Carol, Gáll Ernő, Horváth István, Kiss Jenő, Márki Zoltán (redactor responsabil adjunct), Nagy István, Nagy-Abódi Béla, Rónai Anton[6], Szabédi László, Zaciú Mircea[7].

– Se obligă redacția „Utunk” ca în fiecare număr al revistei să fie publicat în chenar numele tovarășilor care fac parte din colegiul redacțional.

11. Să se propună Comitetului Central pentru a fi numit în postul de redactor responsabil al revistei „Steaua” poetul Ioanichie Olteanu[8] din București și de a fi schimbat din acest post A.E. Baconsky[9].

12. Prezenta hotărâre va fi prelucrată în plenara Filialei Uniunii Scriitorilor din R.P.R., unde vor participa toți redactorii celor două reviste.

Termen: 15.VI.1955.

Cluj, la mai 1955

(*Arh.St.Cluj, Comitetul Regional P.C.R. Cluj, fond 13, dos. 80/1955, f.41-48*)

[1] Imre Horváth (1906-1993), poet, lucrând ca funcționar sau prin redacțiile unor periodice. A publicat mai multe volume de versuri și o interesantă lucrare memorialistică, *Ha a múza tán-cra kérne. Élmények és reflexiók* [Dacă muza m-ar invita la dans. Lucruri trăite și reflecții] (1984).
[2] Ferenc Szemlér (1906-1978), absolvent al facultății de drept din București, după care va practica avocatura. Redactor șef la revista brașoveană „Népi Élet”. Colaborează la mai multe periodice maghiare cu proză și versuri, fiind vreme de un deceniu secretarul Uniunii Scriitorilor. A oferit totodată traduceri din Zaharia Stancu, T. Argehezi, Nina Cassian, V. Alecsandri, E. Jebeleanu, Marin Sorescu ș.a.

[3] Gustav Herédi (1925-1997), absolvent al facultății de filozofie din Cluj (1951), redactor la „Igazság” și „Utunk”, secretar de redacție la „Korunk”. Din volumele sale amintim: *Helytállás* [La post] (1953), *Tűz mellett* [Lângă foc] (1961), *Aranyhomok* [Nisipuri de aur] (1987), *Siker és kétély* [Reușită și îndoială] (1983) ș.a.

[4] Sóni Pál (1917-1981), activist de partid și redactor la „Előre”, „Utunk”, „Romániai magyar szó” și Editura pentru literatură. Din 1957 devine profesor la Universitatea din Cluj, ocupându-se cu istoria literaturii maghiare din România. Dacă în câmpul creației literare a avut mai puțin succes, în cel didactic a reușit să ofere o sinteză mult apreciată, *A romániai magyar irodalom története* [Istoria literaturii maghiare din România], apărută în 1967, după ce anterior a publicat o serie de eseuri, studii și articole pe această temă.

[5] Între 11-14 mai 1955 a avut loc Conferința de la Varșovia a miniștrilor de Externe și ai Apărării din țările socialiste, în cadrul căreia s-a semnat Tratatul de prietenie, cooperare și ajutor reciproc.

[6] Anton Rónai (1906-1996), dirijor și director la Opera Maghiară din Cluj (1948-1970), profesor la Conservator.

[7] Mircea Zăciu (1928-2000), absolvent al facultății de litere din Cluj, profesor și decan la aceeași facultate. Autor al mai multor volume de critică și istorie literară, din care monumental rămâne *Dicționarul scriitorilor români* (coord.). Pentru epoca ce a trăit-o, deosebit de interesante sunt volumele sale de *Jurnal*.

[8] Ioanichie Olteanu (n. 1923), poet și traducător din limba maghiară, redactor la „Tribuna Nouă” (1945-1949) și redactor șef la „Tribuna”, din 1957.

[9] A.E. Baconsky (1925-1977), absolvent al facultății de drept din Cluj (1949), redactor șef la „Steaua”. A publicat mai multe volume de versuri și proză.

221

Stenograma

discuției tov. Fazekas Ion cu tov. Kovács Gheorghe și Mataisz Petru
din ziua de 8.VI.1955

Tov. Kovács Gheorghe: Când ne-au dus la Groza au fost prezenți deputații din Ciuc, Gál Ignat, László Iosif, Farkas Luiza, Máthé Ludovic, Szócs Tereza, Bătagă Ion, Mataisz Petru, Pop Teodor, Kovács Gheorghe, Bobric Ion.

Am luat loc și Groza a început că este băiat de popă și că este cel mai vechi membru al unei asociații ortodoxe, de vreo 45 de ani. Ne-a spus că în ilegalitate a avut discuții cu unii activiști ai Partidului Comunist, care în 1933 nu au înțeles că problemele de religie nu pot fi rezolvate în mod administrativ. S-a referit la tov.

Petre Constantinescu-Iași[1], arătând că el a pus problemele hotărât și pentru asta a fost pus acolo să se ocupe de problema asta, și că el este numit „patriarhul”.

A vorbit de Márton Áron, că îl cunoaște de mult timp. A spus că înainte de eliberare rudele lui îl disprețuiau pentru vederile sale politice, dar Márton Áron a fost prietenos față de el și și-a manifestat simpatia. În 1941-1942 a ținut predici împotriva fascismului. A cerut să fie adus dosarul lui Márton Áron, spunând că acolo sunt discursurile lui, dar nu le-a citit. A spus că guvernul lui Carol a vrut să-l aresteze, dar ținând cont de popularitatea lui a renunțat.

După eliberare, Rădescu a dat mandat de arestare al lui Márton Áron, însă el l-a tras la răspundere pe Rădescu, întrebându-l în ce calitate a dat acest mandat. I-a spus că a dat ordin având funcția de locțiitor al ministrului de interne, iar Groza a dat ordin să fie retras mandatul. Groza le-a spus celor care au vrut să-l aresteze pe Márton Áron să dispară, pentru că Rădeștii vin și pleacă, dar Petru Groza rămâne. A amintit că Márton Áron a fost pe la el, și în general este în relații bune cu episcopii.

Într-un rând, Márton Áron vorbind despre tratatul de pace, spunea că săracii secui iarăși o să fie sub domnia românească. Groza i-a explicat că el ar da Ardealul la Ungaria, dar sunt mulți români, arătând că el a rezolvat problema Dobrogei și a Bucovinei în 5 minute, spunând că nu este nimic de făcut cu secuii pentru că ei sunt într-o mare de români. Asta s-a discutat înaintea tratatului de pace. Văzând că Marton Áron este încăpățânat, pentru ca să rezolve problema, i-a făcut legătura cu Luca, dar el a vrut să-l scoată din religia catolică și numai mai târziu a văzut că asta a fost o provocare din partea lui Luca. Atunci s-au făcut distrugerii de biserici, de cruci. Metodele acestea nu erau juste și a fost nevoie să rezolve problemele acestea prin muncă de lămurire. A spus că trebuie să se ducă muncă de lămurire de la om la om, pentru că problema asta nu poate fi rezolvată în mod administrativ.

A luat din nou dosarul, arătând că preoții care luptă pentru pace au cerut punerea în libertate a lui Márton Áron[2]. A citat o parte dintr-o cerere în care se cerea punerea în libertate a lui Márton Áron pe motiv că el este conducătorul sufletesc al ungarilor. Datorită cererilor acestora – spunea – a fost pus în libertate Márton Áron. Spunea că până la arestarea lui Márton Áron au fost divergențe între catolici, reformați, unitarieni, dar după ce a fost arestat n-au mai fost, iar acum au început din nou conflictele.

În legătură cu Luca a spus că întotdeauna i-a spus, când au fost distrugerii de biserici, de cruci, că nu este justă poziția asta, dar el a fost foarte încăpățânat, iar când a fost schimbat din funcția de ministru al Finanțelor toată noaptea a fost la el și a fost foarte distrus și i-a spus că el i-a amintit dinainte că așa o să fie sfârșitul, pentru că n-a ascultat sfaturile lui.

Márton Áron a venit la Groza după ce a fost pus în libertate și i-a spus că și-a asumat multă răspundere în privința lui, iar el i-a spus că umărul lui de dac suportă mult, mai mult decât umărul de hun al lui Márton Áron. Spunea că Márton Áron cere să i se restituie bunurile bisericești. A povestit că a fost cu profesorul Parhon[3] la Deva și că au vizitat cetățile din Alba Iulia și între timp a venit Márton Áron, i-a invitat la el și i-a servit cu vin. Nu a spus nimic în legătură cu ceea ce au discutat acolo.

Am cerut cuvântul tov. Mataisz și eu, exprimându-ne părerea că știm că partidul și guvernul în raport cu condițiile actuale iau măsurile cele mai bune, dar că vrem să spunem că prezența lui Márton Áron ne face mari greutatea pe teren și am dat exemple, spunând că Márton Áron unde și-a întrerupt activitatea în 1949 acum acolo a început s-o continue, că starea de spirit a oamenilor s-a schimbat, dar

Márton Áron nu s-a schimbat. Am arătat că nu mai puteam munci cu preoții cu care am colaborat până acum, pentru că Márton Áron îi mută acum în altă parte.

Groza a spus că nu ne-a chemat să ne dea instrucțiuni, pentru că nu are dreptul, ci numai la o simplă convorbire. La plecare ne-a spus că a fost necesar să fie pus în libertate Márton Áron, pentru că cei care au condus în acest timp biserica catolică nu mai vor să facă asta, cu alte cuvinte că aceasta a fost o necesitate bisericească.

În toamna anului 1954 a invitat la el scriitorii la prânz. Ei au fost la el mult timp și după cum am fost informat de tov. Hajdu Győző, redactorul ziarului „Igaz szó”, a făcut unele afirmații care au mirat pe oameni. A spus că prea am aranjat săraca Ungarie. La acest prânz a fost și tov. Mihai Beniuc, Balla Carol, Asztalos István, Horváth István, Nagy István, Majtényi Erik. Au fost majoritatea scriitorilor.

A spus că au fost neînțelegeri cu iugoslavii, dar am trimis acolo câteva tancuri sovietice și iugoslavii le respectă.

Tov. Mataisz Petru: Când am intrat la Groza, a început cu aceea că noi știm că el este fiu de popă și că este religios și are un unchi preot.

După aceea a adus vorba că este membru de 40 de ani al unei asociații ortodoxe și că de multe ori s-a exprimat părerea că ar trebui să iasă din această asociație, dar a continuat să fie membru. Tov. Petre Constantinescu-Iași i-a spus că nu se poate ca el să fie în această asociație, dar el a bătut cu pumnul în masă și a arătat că este just. A adus exemple din Uniunea Sovietică, că și acolo sunt susținuți conducătorii bisericii. Spunea că cu toate că aceasta a fost părerea tov. Petre Constantinescu-Iași, l-au pus ministru și acum este numit „patriarh.”

După aceea a început să vorbească de Márton Áron. A vrut să arate că el a intervenit să fie pus în libertate, că a convins conducerea partidului ca să fie pus în libertate. A spus că au venit diferite cereri nu numai de la ortodocșii români, ci și de la reformați, care au cerut eliberarea lui Márton Áron. La punerea lui în libertate s-a spus că este singurul conducător sufletesc al ungarilor. Groza a adăugat că nu este singurul, deoarece mai sunt și alții. A vrut să se evidențieze că el este acela care a ajutat punerea în libertate a lui Márton Áron și că tovarășii au văzut că este necesar. A spus că el a fost acela care a ținut întotdeauna legătura cu conducătorii bisericii, că îl cunoaște pe Márton Áron de mult și că i-a făcut legătura cu Luca, ca să vorbească despre problema bisericii.

Mai departe a spus că, atunci când a fost eliberat, a venit la el pentru ca să-i mulțumească și că i-a spus că și-a asumat prea multă răspundere pentru el, iar el i-a răspuns că are umărul mai lat, pentru că este dac, mai lat decât umărul de hun și că suportă mai mult.

Ne-a spus că Márton Áron, într-o discuție, a spus că maghiarii iar o să fie sub români și el i-a răspuns că dacă n-ar fi fost așa de departe ar fi dat mai ușor Ardealul la Ungaria, așa cum a rezolvat în 10 minute cu Dobrogea și Bucovina.

A spus că Márton Áron este antifascist, că el a fost împotriva teroarei și a persecuției evreilor, vroia să arate că este democrat. Eu i-am spus tov. Kovács că n-am să pot rezista să nu-i spun ceva.

După ce a terminat, i-am spus că suntem convinși că partidul a fost condus de țeluri înalte, când a luat această măsură, dar că noi avem greutate pe teren. Tov. Kolozsi nu mi-a spus că Márton Áron a fost pus în libertate și că în primul rând ne-a îngreunat munca. Groza a cerut imediat dosarul și a spus că acei despre care spunem noi că sunt preoți democrați au cerut punerea în libertate a lui Márton Áron. La

Márton Áron au venit preoții să-l felicite, iar când a venit unul care este socotit democrat, i-a spus că primește felicitarea, dar să dezbrace haina de preot.

Noi ne-am ridicat, spunând că mai avem puțin până la plecarea trenului. Mie mi-a dat mașina să mă ducă în gară. Între timp m-a întrebat ce religie am. I-am spus că părinții mei sunt ortodocși. Mi-a spus că secuii sunt catolici și pot să înțeleagă mai bine situația. Mi-a spus că el este foarte popular, că a venit odată într-o comună singur și oamenii l-au recunoscut și a trebuit să spună câteva cuvinte la o serbare a lor.

Deputații n-au avut impresie bună în legătură cu cele auzite. Am fost foarte indignați pentru că nu ne-am așteptat la o asemenea discuție. Eram puțin supărat pe tov. Kovács că a organizat o asemenea discuție, pentru că a adus acolo unii deputați care mai sunt încă legați de religie.

Groza a spus că mai sunt mulți preoți arestați care trebuie să fie puși în libertate, pentru că capul a fost Márton Áron și dacă a fost el pus în libertate trebuie și ceilalți eliberați.

(Arh.St.București, C.C. al P.C.R. Cancelarie, dos. 45/1955, f.6-9)

[1] Petru Constantinescu-Iași (1892-1977), istoric, profesor la Universitățile din Iași (1926-1936) și București (1944-1952), ministru al Propagandei (1945-1946), ministru al Cultelor (1953-1957) și director al Institutului de Istorie „N. Iorga” (1948-1953).

[2] Márton Áron a fost arestat în iunie 1949 și pus în libertate la 1 ianuarie 1955, cu domiciliu obligatoriu la Alba Iulia. Restricția a fost ridicată la 22 noiembrie 1967.

[3] Constantin Parhon (1874-1969), profesor la facultățile de Medicină din Iași (1913-1945). Membru titular al Academiei Române din 1939.

222

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

NOTĂ

Secția de Știință și Cultură, studiind problema stimulării oamenilor de artă din teatrele și operele din orașul Cluj, sesizează secția de Știință și Cultură a C.C. despre următoarele:

Premiul de stat până în prezent a fost atribuit numai artiștilor de la Teatrul Național și Opera Română, unde avem un număr destul de mare de laureați ai premiului de stat. Colectivele Teatrului Maghiar și Operei Maghiare au ridicat de mai multe ori problema că unii artiști de la aceste instituții ar merita să aibă și ei acest titlu, deoarece au realizări deosebit de valoroase în creația artistică. Problema ridicată prezintă și un aspect politic, având în vedere că este vorba de 2 instituții de limbă maghiară.

După cum suntem informați, Ministerul Culturii a propus pentru premiul de stat un colectiv de artiști de la Teatrul Maghiar, iar în ce privește Opera Maghiară ministerul n-a făcut nici o propunere.

Noi considerăm că la Opera Maghiară sunt câțiva artiști care ar merita să primească premiul de stat; neexistând însă un spectacol întreg de operă care ar merita acest premiu, suntem de părere să se acorde premiul al III-lea unui colectiv de la Opera Maghiară pentru realizările din operele: *Bánk bán* de Erkel, *Cocoșul*

de aur de Rimiski-Korsakov, *Tosca* de Puccini, *Aleko* de Rachmaninoff, *Macul roșu* de Glier, *Năframa* (Keszkenő) de Keneszy-Harangozó, și anume

1. Rónai Anton, dirijor, artist emerit, pentru conducerea muzicală a operei *Tosca* și pentru întreaga sa activitate.
2. Ciolan Antonin, dirijor, artist emerit, pentru conducerea muzicală a operei *Cocoșul de aur* și a baletului *Năframa*.
3. Sinberger Alexandru, șef regizor artistic, pentru punerea în scenă a operelor *Cocoșul de aur*, *Tosca*.
4. Sallai Margareta, solistă, artist emerit, pentru rolurile „Schemako” din *Cocoșul de aur*, Tosca din *Tosca*, Melinda din *Bánk bán*.
5. Ottrok Francisc, solist, pentru rolurile Bánk din *Bánk bán*, Cavaradossi din *Tosca*.
6. Vida Victor, solist, pentru rolurile Aleko din *Aleko*, Scarpia din *Tosca*.
7. Sass Ladislau, solist, pentru rolul Dodon din *Cocoșul de aur*.
8. Lukács Mária, prim-balerină, pentru rolurile Tai-Ho din *Cocoșul roșu*, țigancă din *Năframa*.

Rugăm să studiați această sesizare pentru luare de măsuri.

Cluj, la 26 august 1955

Șeful Secției de Știință și Cultură
I. Ceterki

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional P.C.R. Cluj, fond 13, dos. 80/1955, f.52-53)

